„Totul e simplu, atât de simplu, încât / devine de neînțeles“ Nichita Stănescu

Redactor şef: Gheorghe Dobre

www.revistahelis.ro

HELIS

Editor
Asociația culturală
HELIS

REVISTĂ DE CULTURĂ ISSN 1584 - 772 • ANUL XXIII, NR. 10-11-12 (279-280-281) OCTOMBRIE-NOIEMBRIE-DECEMBRIE 2026 • APARE TRIMESTRIAL ÎN SLOBOZIA

Dan ELIAS

Primii paşi

Simt toate mușcăturile vremurilor
pe acest trup curios și străin
prin care mai plouă uneori.
Țin minte cum era când nu eram,
de parcă-aș fi fost ce trebuia să fiu,
doar o pulbere printre alte pulberi
pe care un înger plictisit le amesteca
într-un murdar lighean de plastic.
Apoi am simțit cum a suflat
cineva peste mine, trezindu-mă;
„Hai! Acum umblă!”
Și eu, adică trupul abia încălzit
de toate gândurile deodată,
încăpățânat să nu facă niciodată
ce i se spune să facă,
s-a ridicat în două aripi și a mers.

Gheorghe DOBRE

Soarele

Acela e soarele!
Aşa-mi spunea mama în fiecare dimineaţă.
Acesta e motivul pentru care naştem copii.
Călăreţii cinstiţi nu merg niciodată altfel
decât spre el.
Acesta să fie drumul tău.
Aşa-mi spunea mama
şi eu râdeam spre ea
şi mă uitam la soare ca la o bilă
roşie, caldă şi dulce.
Pe care mama a urcat-o sus de tot

şi la care nu pot ajunge decât atunci
când voi fi mare
şi voi avea un cal.

Nicolae TEOHARIE

Poeme inedite

ferestre îmblânzite

când n-o să mai fiu
și râurile vor întreba de mine,
în noaptea aceea tulbure ca o depresie
să priviți pe fereastră cum fete și băieți,
răpuși de fantezii, de palori asiate,
de țigări răsucite și nisipuri, nebuni,
nebuni dansează pe străzi.

acum, vă rog să îmblânziți fereastra aceea
și veți vedea prin ea un cal alb
trecând prin oraș ca o sărbătoare a singurătății.

când a căzut întunericul peste foaia de scris
în noaptea aceea tulbure ca o depresie
aveam întâlnire cu mine. mă așteptam
pe centura inimii mele unde femei zgribulite
împingeau întunericul. doamne, ce somn ne era!

rochia de țărână

în continuare vine apocalipsa
și am băut până când întunericul
a adormit înaintea noastră.

în continuare viața e o suferință inexplicabilă.
sunt contemporan cu moartea mea
și asta ar fi ocazia perfectă să schimb
lumea. “moartea e o dansatoare tânără
la o bară de gheață”, spunea tata,
care a dansat cu ea, goală.
i-am văzut rochia de țărână pusă la uscat
pe crucea lui de lemn.

în continuare prima ninsoare e a copiilor
și, cum știți cu toții, nopțile iernii
sunt pline cu fapte de somn.

o icoană în șomaj

iubesc oamenii care abia ating lumea
asta, de teamă să nu o trezească.
îmi place surâsul lor învechit, ușor eșuat.

privirile lor parcă ne reproșează
că am făcut lumea asta în lipsa lor,
fără să-i întrebăm și pe ei dacă-i bine
ce facem. de aceea ei trăiesc o angoasă
de pierdere a ceva ce n-au avut vreodată.

o, ei ar dori să se închine la o icoană
care nu găsește de muncă.
o icoană în șomaj,
dar emoțiile le atacă rețeaua de nervi,
paloarea le crește și după mari pierderi
oho, coboară în inimile lor o tristețe străină
și abia atunci urcă în icoană
un sfânt resemnat.

ultimul războinic I

prefer să nu vorbesc prea mult
despre cum se cocoța el pe mesele din cârciumi.
se credea profet, cu o copilărie nerecomandată
mamelor vesele, recita versuri negre cu pungași
și săriți de pe fix
de se făcea un tot mai mare frig.

nu am pretenția că mă pricep la oameni,
deși practic durerea de mult timp,
dar oricât mă străduiesc nu-i pot uita
fața chinuită, ochii lui de nisip.

nu avea unde sta, unde să se ducă.
luptase în război, ne vorbea despre nopțile
din îndepărtatele sate.

foamea lui de timp era vestită, dar împărția
cu noi fiecare dimineață și ce-i mai rămânea
din infinit. avea cârlig la viață și la pahar
neîntristat. era bogat, proprietar de ferestre
și ploi. îl definea înserarea.

Loredana STAN

Efremia sau prefacerea tristeții metafizice în poezie....

(cronica volumului de poezii „Mă numesc Efremia” de Vali Șerban)

Cel mai recent volum de poezii al lui **Vali Șerban,** ***Mă numesc Efremia*** a fost bine primit în mediul cultural, bucurându-se de cronici laudative care au analizat lirismul elegiac, sensibilitatea aparte, specifice stilului autoarei, ca și situarea versurilor în vecinătatea biblică. După „Femeia pescăruș“ (2025), volumul în care divinitatea era atotprezentă, autoarea continuă experiența comunicării cu transcendentul, asumându-și identitatea Efremiei, a celei *„roditoare în țara suferinței”,* predestinate să fie poetă, a ființei de *„o mie de ani amestecați cu mama și tata”*, a singurei femei *„în care crește timp”*.

Una dintre artele poetice ale cărții, poemul fără titlu, așezat după motto, aduce în atenție ipostazele diferite ale femeii aflate în centrul universului poetic. Efremia, care crește cu aripi de înger și poartă cu sine memoria mamei și a tatălui, coexistă cu Miușca, ipostaza ludică a celei dintâi, *„amestec de sălbăticie și blândețe”*. Astfel, se deschide în fața cititorului o pluralitate de euri, care se descoperă și se confesează prin poezie, Efremia fiind un alter ego al autoarei.

Volumul are o compoziție atent orchestrată, prima parte, intitulată omonim, cuprinde douăsprezece poezii, număr care trimite la apostoli, în acord cu orizontul biblic deschis de motto: *„Dumnezeu m-a făcut roditor în țara suferinței mele”*. Versetul simbolizează metamorfoza durerii în rodire și reprezintă o referință la numele Efremiei, varianta feminină a Efraim, fiul lui Iosif. Astfel, suferința se transformă în cuvânt poetic, iar memoria devine sursă a creației.

Poemul al doilea, „Mă numesc Efremia” construiește un autoportret în care copilăria este mizul tuturor etapelor existențiale, iar memoria păstrează imaginea celor dragi: întâlnirea în grădină cu bunicul, scena în care acesta *„curăță porumb pentru animale”*, îndemnul blagian la joc. Momentul căderii unei aripi nu este tragic, este integrat firesc în jocurile copilăriei, sub privirea ocrotitoare a îngerilor, ființa găsind încă un fel de a zbura, transformat în „materie poetică”. Metafora vieții ca un *„legănat de păpuși”* amintește de viziunea ludică asupra existenței din poezia universului miniatural a lui Arghezi. Aceste coduri culturale sunt asimilate firesc și reinterpretate sui generis, amplificând semnificațiile poeziei.

Partea a doua a cărții, „În ziua de apoi”, conține șaizeci și șapte de creații literare, tablouri ale condiției umane, surprinse în momente înălțătoare (nașterea poeților, plecarea tatălui, dialogul cu Dumnezeu etc.) sau în scene cotidiene, sacrul ascunzându-se sub înfățișări familiare („Târgul”, „Să nu vă jucați”, „Oamenii-fluturi”, „Pâinea cu dor”). „Apoi”, unul dintre cele mai grave poeme ale volumului, evocă imaginea *„oamenilor schilozi”*, o umanitate vulnerabilă, care caută sensul vieții și al morții. Degradarea sacrului, refuzul speranței, cerul, ultimul reper al umanității rănite, sunt câteva elemente de tensiune lirică prezente în acest poem: *„oamenii schilozi/mărunțesc lemnul/și-l strâng în grămezi//căutând apoi chibrituri în cer.”*

Problematica timpului este o „obsesie” tematică a volumului. Metafora *„scoaterii din timp”* întâlnită în poezia „Dacă…” semnifică marea plecare, absența, măsurată de *„ceasul cu îngeri”*. Plecarea din timp este asimilată unui gest firesc – *„ am ieșit afară/ să scriu”*, neliniștea dispariției fiind atenuată de ideea potrivit căreia creația presupune o continuare a existenței într-un alt spațiu, dincolo de viață. Astfel, moartea devine „nomen odiosum”, numirea ei directă fiind evitată, iar înfățișările sale terifiante lasă locul unor imagini familiare, senine și tandre.

În poezia „De ce?” experiența morții este evocată direct. Întrebarea, care creează tensiunea unei rugi neliniștite, adresată lui Dumnezeu, se naște din contradicția dureroasă dintre coborârea trupului în pământ și aspirația ființei către cer. *„Scara”* și *„drumul”* sunt posibile căi de legătură între aceste două planuri.

Trecerea timpului, format din *„zile mușcate de ierni”* și *„nopți ciobite de vânt”* („Nu știu de ce”) este resimțită concret, aproape corporal, prin imaginea *„drumului”* care e ocrotitor sau sinuos. Interogația către instanța supremă are o sonoritate aparte, familiară, dar care ia forma unui dialog filozofic, tensiunea interioară a ființei confruntate cu dorința de a înțelege sensul propriei vieți și neliniștea în fața finalului necunoscut fiind frumos disimulată: *„Tu-/în care ești?/Până unde ai aruncat rigla,/Domine-Deus,/unde mi-e dat să ajung?” „Rigla”* poate simboliza instrumentul care măsoară destrămarea, poeta adresând peste timp un alt fel de strigăt blagian împotriva risipirii ființei.

Poezia cotidianului, a gesturilor mărunte, a obiectelor banale, este cu atât mai emoționantă cu cât acestea conservă o istorie afectivă. Masa de seară, cumpărată în rate, cele două scaune, creionul pătrat de tâmplărie, caietele rupte sunt doar câteva obiecte care reconstituie trecutul Efremiei, semnificația acestora adâncindu-se în memoria adultului.

În „Masa de seară” perspectiva copilului surprinde sacrificiul tatălui care *„se hrănește mereu cu goluri”*. „Creionul de tâmplărie” întregește portretul părintelui a cărui existență este definită de obiectul căzut din buzunar. Scena domestică conține și prezența discretă a mamei, care nu înțelege distanța dintre destinul profesional și cel uman care *„nu desenase clădiri/în inima lui”*.

În imaginarul poetic al autoarei, Dumnezeu este umanizat, primește provocări și devine partenerul unei confruntări profund omenești. Poate căpăta chiar înfățișarea unui crupier care administrează necunoscutele destinului. Dumnezeu este apropiat de om prin familiaritatea apostrofei, întrebările adresate aducându-l în postura unui interlocutor căruia i se pot cere explicații, într-un amestec de încredere, reproș, nedumerire. Imaginea *„Zarului”* purtat la

piept introduce neliniștea unui destin supus hazardului.

În poezia „Bărbatul meu”, fragilitatea masculină capătă forma unei confruntări cu Dumnezeu. Partida de șah poate fi citită ca imagine a luptei cu destinul, bărbatul fiind mereu perdant, iar vocea feminină îi recunoaște înfrângerile, mărturisindu-le cu tandrețe.

Creația și iubirea sunt forme de împlinire a omului în poeziile autoarei **Vali Șerban**. Mărturisirea „Îmi plac caietele rupte” dezvăluie dorința de a se pune pe sine în centrul universului, dar și promisiunea unei povești de iubire, creând un palimpsest de întregire a ființei:*„ Îmi plac caietele rupte/de fiecare dată când le găsesc/scriu despre mine/peste fiecare cuvânt/desenez cercuri//pe care le voi încărca/într-o zi/ cu tine”*.

Iubirea are o forță supremă, capabilă să schimbe ordinea lumii în poezia „În orașul în care eu te-am iubit”. *„ Copacii cresc invers”*, crucile sar din pământ, reperele obișnuite ale existenței fiind răsturnate sub impulsul trăirii erotice. Orașul devine un spațiu transfigurat de iubire, în care legile banalului sunt suspendate. Versul „Dumnezeu a murit” poate fi expresia unui hybris al iubirii, sentimentul având o asemenea intensitate, încât își revendică puterea absolută, ținând locul divinității.

Forța lirismului din volumul ***Mă numesc Efremia*** se naște din îmbinarea simplității expresiei cu rafinamentul construcției poetice. Naturalețea confesiunilor conferă profunzime întrebărilor despre destin, viață, moarte, Dumnezeu. Tandrețea, ludicul, tensiunea lirică se împletesc într-o poezie care emoționează de la prima lectură.

Forentina Loredana DALIAN

Prietenia româno-chineză

Din seria „Amărăciuni din Epoca de Aur”

C.A.P.-ul (Cooperativa Agricolă de Producție, da?) din comuna mea, situat în vecinătatea școlii nr. 1, la care învățam pe când eram pionieră, avea relații tovărășești cu nu știu ce comună din China, motiv de mândrie afișat la loc de cinste, pe frontispiciu (care nu rimează cu ospiciu): „Prietenia româno-chineză”.

O dată, la una din vizitele importante ale *ciuenlailor*, ne-au scos de la școală (eram poate clasa a V-a, nu mai știu cu exactitate) și ne-au aliniat pe aleea ce ducea de la poartă până la intrarea în clădirea C.A.P.-ului, pe unde se presupunea că vor descinde prietenii chinezi, chit că nu se gândise nimeni să le întindă și un covor roșu pe jos.

Delegația aceea, ca orice delegație, avea un conducător, nu știu exact ce rang purta, dar ni se spusese că-i persoană importantă, iar eu mă gândeam că o fi vreun omolog de-al lui nea Ghiță, președintele nostru de C.A.P.

Eu primisem o misiune importantă, anume să-i înmânez conducătorului delegației un buchet de flori și să-i atârn de gât o cravată roșie de pionier. Era simplu de tot, făcusem lucruri și mai grele, de la urcat în cireșul lui nea Ghiță (altul, ăsta era om de serviciu la școală), până la sărit pe marginea fântânii și făcut echilibristică pe ea, când fiorosul nea Ghiță s-a ivit sub cireș cu ditamai bâta. Acum, nu știu, ori că ne duseseră pe noi prea devreme, ori că micii chinezoi cam întârziaseră, știu că am așteptat de ni se lungiseră urechile și, ca orice copii care nu pot fi ținuți prea mult într-un loc, așa, fără rost, ne plictisiserăm de moarte.

Când, în sfârșit, au catadicsit să se arate, înșirându-se pe alee de parcă nu se mai terminau, mi-am dat seama că am o problemă. Una gravă de tot. Nimeni nu-mi spusese care anume e conducătorul delegației pe care aveam să-l onorez cu florile (deja nițel cam ofilite) și zgarda de gât. Na, distinge-i, Loredano, dacă poți! Toți mici, cu ochii oblici, verzulii, adică îmbrăcați în costumele alea kaki croite la fel și pentru dame și pentru bărbați, de nici mamele lor nu cred că puteau să-i deosebească. Și cum nu mai era vreme nici să întreb pe careva, că ăia se tot înșirau, îi cam durea-n cot de misiunea mea, am decis să-mi folosesc logica inginerească, chit că habar n-aveam pe vremea aia că posed așa ceva, iar la inginerie nici atât nu-mi stătea gândul. Și logica mea a zis că șeful delegației nu poate fi decât primul în rând, că doar cine și-ar permite să i-o ia înainte, cu atât mai mult cu cât mi se păruse că acela ar fi ceva mai înalt și mai bine legat (mult l-or fi căutat în China aia până să-l dibuiască!) și doar conducătorii (fie ei și numai ai delegațiilor de C.A.P) se aleg dintre cei mai falnici și arătoși.

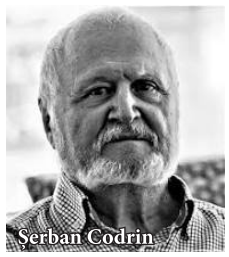
Buuun! Mândră de algoritmul imbatabil al gândirii mele pionierești, m-am îndreptat stăpână pe mine către tovarășul cel mai cel, primul din rândul micilor chinezoi, cu zâmbetele lor lipite de moacă, toate la fel, de parcă erau trași la xerox. Vasăzică, mă reped la tovar'șu, îmi afișez și eu zâmbetul diplomatic, îi plasez mai întâi buchetul în brațe, că trebuia să-mi eliberez mâinile, să-i pot lega, cum se cuvine, cravata, i-o așez frumos pe lângă gât, trag cele două capete prin inel, fără să observ că bietul om se cam zbătea, de parcă aveam de gând să-l strangulez, și în timp ce-i așezam colțurile, să fie egale, îl aud zicând ceva pe limba mamii lui, total diferită de a mamii mele, și parcă și chinezoii ăia copiați din spate își cam lățiseră zâmbetele.

Noroc cu limba gimnastică, fiindcă ne scoate din orice încurcătură lingvistică ne-am afla! Astfel, prin gesturi, mai din mâini, mai din ochi, omul mi l-a indicat pe pirpiriul din spatele său, imediat următor, dându-mi de înțeles că aceluia trebuia să-i adresez onorurile, el fiind, pesemne, un fel de (avan)gardă, securist sau cum s-o fi numit la ei, cu rol de protecție asupra șefului, pentru cazul cu totul întâmplător în care eu aș fi scos de sub fusta plisată pionierească vreo mândrețe de AKM.

Și, chiar dacă tovarășii s-au amuzat pe seama încurcăturii, eu am fost extrem de ofticată că misiunea mea fusese compromisă și, cum răbdarea mea fusese oricum pusă la încercare și-mi epuizasem toate resursele artistice cu șeful de coloană, i-am smuls cu năduf ăluia florile și i le-am tuflit în brațe lu' șefă-su, puțin a lipsit să nu i le dau în cap, i-am jumulit cu același năduf cravata de la gât, la pachet cu un rând de piele, și i-am agățat-o celuilalt, de data aceasta chiar cam ca pe o zgardă, fără să mă mai obosesc cu grija pe care o avusesem inițial să stea frumos, cu colțurile egale, ba încă i-am lăsat-o așa șuie și lălâie cum i-o nimerisem, de parcă o pusesem la zvântat pe gard și, odată misiunea încheiată, mi-am reluat locul în șirul nostru de copii.

Tare supărată am mai fost! Mi-a mai trecut un pic supărarea abia mulți ani mai târziu, când am văzut la un concurs „Miss Univers” cum crainicul a anunțat greșit câștigătoarea, ăia s-au repezit la ea cu flori, cu coroniță, cu banderolă, apoi acela și-a cerut scuze, spunând că a greșit, și bieții oameni s-au aflat atunci în situația mea: ia-i ăleia și flori și coroniță și banderolă, nu mai spun de zâmbetul de pe față, transformat în grimasă și trece-i-le ăleilalte. Am răsuflat atunci ușurată, zicând că, uite, se întâmplă și la case mai mari.

Dar eu tot nu pot să văd în fața mea chinezoi, fără să-mi amintesc de nenorocita aia de cravată! Hai, trăiască prietenia româno-chineză!

Şerban Codrin

Şerban CODRIN

„CIMITIRUL POEŢILOR”

VIRGIL DIACONU

Buzunarul mi-e plin cu monede, am căzut pe scări
şi hârtia de o sută s-a spart - monede cu un portret,
îmi cumpăr un pachet de ţigări, nu le fumez, îmi place
să le mototolesc în buzunar,
Mă uit după generaţia nouă de fete în vreme ce una
din vechea generaţie abia se târăşte
într-o cârjă, de mă obligă să închid ochii...

Abia deschizându-i, o văd pe fata în căruciorul cu rotile...

Cerşeşte, alt prilej să strâng ochii, dar mai bine
îndes mâna în buzunar şi îi întind cât mai multe monede,
îmi mulţumeşte dureros, cred că mă recunoaşte
pipăindu-mi portretele între degete.

Jenat de situaţie şi de apropiere, mai cumpăr o pereche
de şosete sută la sută bumbac de pe câmpiile
din jurul mării Caspice, unde se înmulţeau caii
printre căpăţânile descărnate, uscate
ale altor cai de pe vremurile când se antrenau
în cavalcade războinicii lui Attila;
Nu am fost niciodată de partea celor ce plâng,
nici râsul nu îmi place, mai ales de mine însumi...

Dar asta cum să o numesc? O doamnă sută la sută
elegantă, pe tocuri, coboară
dintr-o limuzină şi se apropie de tânăra cerşetoare,
de unde primeşte un teanc de bancnote
şi un pumn de monede cu efigiile mele din profil,
asemănătoare cu ale bardului SPQR,
Senatul şi Poporul Roman,
iar, prin urmaşi, al întregii latinităţi,
Vergilius încoronat cu lauri...

Prea multe întâmplări de ieri, însă azi, ajuns într-un oraş
cu destule cafenele, nimeresc pe o terasă,
unde se desfăşoară ritualul sorbirii din două ceşcuţe
şi al muşcării cu dental blue din două
croissant-uri al tinerei mele cerşetoare
şi al doamnei cu rochie vaporoasă,
dar mai ales cu tocuri înalte ostentativ de elegante...

Cum se ridică, un chelner foarte serviabil începe
să râdă, face semnul „Din partea casei, din partea!”
şi aduce de după colţ căruciorul cu rotile,
împingându-l cu exces de politeţe
în urma distinselor cliente până la portbagajul limuzinei.

Pe mine nu mă recunosc, nici faţă în faţă, nici după
monedele mai degrabă cu efigiile
încoronate cu lauri ale lui Vergilius,
decât cu inexpresiva mea schiţă de figură...

Nici de data asta nu sunt de partea celor ce râd,
niciodată nu îmi reuşeşte efortul.

CLARA MĂRGINEANU

Ce fericiţi suntem, vor înflori crizantemele.
Orice am face, vor înflori şi trupurile noastre vor îmbătrâni.
Numai inconştienţii îşi calcă în picioare poemele.
Cum vor îmbătrâni, de ce vor îmbătrâni când ştim bine
că vor înflori crizantemele?

Cer alb, nori albaştri, zi clară până la marginea cerului alb,
a norilor albaştri, într-o lumină de necrezut ce albă,
ce albastră, ce clară.

Spun unii, vor înflori anume pentru noi, n-aveţi nicio grijă,
n-aveţi de ce vă teme,
Dar nu-i credem, Doamne-Dumnezeule, prea vor înflori
la toamnă să fie adevăratele crizanteme.

MARIUS STĂNILĂ

Degeaba expediez rapoarte asupra stării planetei pe adresa
lui Dumnezeu, astă noapte a mai căzut un poet de la etajul
zece în oraşul nostru binecuvântat numai de păsări statornice,
tot astă noapte marele bard, mort, adică decedat
în numele gloriei sale, a mai compus 76 de poezii rămase
nepublicate până în zori, pentru că mâine se va trage
cearşaful de pe încă un cap de bronz dedicat nemuritorului,

la măcelărie capetele martirilor sunt înlocuite cu capete de afişe
„nu avem carne, reveniţi după încheierea păcii între popoare”,

rog poeţii să nu răspundă la provocări, să fie ei înşişi
provocarea şi paznici la poarta
uitată deschisă a cui, nu răspund la provocări.

TRISTAN TZARA

Floricele pe câmpii,
Hai să le-adunăm de vii,
Vii cu struguri decedaţi,
Fercheş dezbrăcaţi, castraţi,
Într-o cramă distilaţi,
Chimizaţi, iluminaţi
În pahare de cristal,
De la bal vrem la spital.

Un căţel de usturoi
S-a trezit după război
Împuşcat, medaliat,
Are loc asigurat
Sub chipiu de mareşal
Pe un cap paranormal
Înflorind în bătălii,
Hai să le-adunăm, copii.

GEORGE CORBU

Inaugurat azilul de bătrâni,
Pe firmă ce-o mai fi-nsemnând „Speranţa”,
Bucătăreasă-aceeaşi Babă Cloanţa,
Noaptea - coşmare, ziua dă din mâini
Şi pensia ne-o toacă sub cuţit,
Cu două coji de pătrunjel alături
Fierbând pe sfert lângă-un dovleac trei sferturi
În ciorba ei de zarzavat falit;
Spre seară-n loc de-un ceai tradiţional,
Jucăm ţintar pilulele inapte,
Sau înghiţind nimicul fără lapte,
Ne face cu-ochiul cerul sideral,
Că s-a mai risipit o zi din şapte
Şi-n ceasuri sună-acelaşi ritual...

AUREL SEFCIUC

Fără să mă gândesc la urmări, ca un neghiob, ascunsesem
„După chipul şi asemănarea mea”
în dedesupturile unui sertar, când, dintr-odată, se întâmplă
ceva de neîntâmplat, poemul meu încoronează
pe nu-ştiu-cine cu premiul pentru poezie
al oraşelor Frankfurt şi Tecuci, prilej să mă cutremur
cât de jefuită îmi este ascunzătoarea.

Nici nu isprăvisem de corectat, fără să mă gândesc la urmări,
„Niciodată să nu dormi la capătul răbdării”,
când necunoscutul devenit celebritate internaţională
primeşte Cununa Caii de bronz de la Veneţia
şi Diploma pentru excelenţă în artele poetice ale oraşului
Sant Francisco pentru toate poemele mele rămase necorectate.

Fără să mă gândesc la urmări, abia schiţasem „De ce sunt negre
lebedele de pe râul Avon”, când norocosul primeşte
în locul lui William Shakespeare sau, excluzându-mă pe mine,
Ordinul şi Placheta Steaua A Douăsprezecea Noapte cu rubine.

Multimedaliatul nici nu se gândea la urmări când, scriind
poemul „Întâmplarea de rău augur să nu supavieţuieşti în umbra
propriului tău nume”,
află prin interpuşi că deja altcineva îl compusese,
ceea ce l-a îndemnat din toată inima să şi-l însuşească
numai prin schimbarea titlului,
„Întâmplarea de bun augur să vieţuieşti în lumina
propriului tău nume”,
cu rezultate strălucitoare, şapte premii şi invitaţii permanente
la târgurile de carte dintre Beiging, Londra şi Focşani.

De atunci încoace poetul absolut, bardul cu lira de aur,
întâiul trubadur între trubadurii întâi stătători
nici nu se mai străduieşte să compună poeme precum
„Cine ar putea prezice intenţiile apocalipsei”
sau „Nebunia unui zeu ce moare şi nu mai moare”,
fiindcă se gândeşte la urmări şi le acaparează
în formă şi uniformă din toţi poeţeii provinciali,
neabsoluţi, fără lire.

În vreme ce arhanghelul Gabriel îi şopteşte la ureche
„Sfântul Coran”, tocmai fiindcă se gândeşte
la urmări, reclamă tuturor instanţelor
cereşti şi pământeşti că îngerul este mut, orb şi fără memorie,
ceea ce i se acceptă şi, recompensă reparatorie,
este consacrat creator al „Divinei Comedii”,
degradând odată pentru totdeauna pe zisul Dante şi mai cum
la starea infamă de plagiator.

De trei zile şi nopţi, toate agenţiile internaţionale de ştiri
anunţă, cu voci grave, pe fond muzical funebru
de Anton Bruckner,
că uriaşul de greutatea tuturor premiilor, cununilor de aur,
al titlurilor, diplomelor, recompenselor academice,
al şniţelelor vieneze şi al cafelelor pariziene a părăsit
starea de muritor devenind nemuritor, ceea ce înseamnă
că va fi onorat mereu şi mereu, atâta vreme cât
„religia unui poet este propria sa poezie”,
precum mai crede până se va lecui un anonim câştigător
de nimic alături de toţi învinşii.

Vali ȘERBAN

Trei secunde

În fiecare seară număr norii.
Zilele se opresc mereu în cer, Doamne?

Greul secundei îmi coboară pe frunte.
Mă rostogolesc prin iarbă și cânt unei gărgărițe:
„Unde vei zbura, acolo-i casa ta”.

Privirea îmi fuge spre nicăieri.
De ce unele aripi se izbesc de ziduri?

Merg desculță prin praful cald
și-l simt cum îmi intră prin piele. Lutul se caută în mine.

Ocolesc fiecare furnică
— nu vreau să-l calc pe Dumnezeu.

În curtea bunicii miroase a zambile. Ea nu e.
A plecat la o vecină, pe strada cealaltă,
să-i ducă flori.

Doinița stă lângă porumbarul vechi, cel făcut de bunicul.
Roade dintr-un os scos din pământ.

— Ce-i cu tine, Miușca, pe aici?

Am răsturnat trei secunde din mine, îmi răspund.

Nu mai ești.

Nu mai ești
Te vor căuta
să bea sânge cald
din inima ta.
„Nu mai e vreme”
le vei striga.
V-ați jucat prea mult
cu ceasul din ea.
Și te vor privi,
insistent și mărunt,
căutându-ți în vene
ticăitul lui „sunt”.
„Nu mai ești.
Nu mai ești.”
Du-te, prietene.
Liturghiile sunt pline
de vinuri și vieți.
Moartea
e doar o riglă
care măsoară
povești.

Tic-Tac

Tic -Tac
noi,
oamenii,
suntem două secunde
încurcate
în propriul destin.
Tic.
Tac.
Cerșetor sau rege,
sub ce rană de cer?
Ți-ai întors ceasul,
Dumnezeul meu —
sau
al tuturor?

De ce ?

De ce
ne înfricoșează
atât de mult moartea,
când Dumnezeu
ne pregătește
în fiecare noapte?
Somnul
este doar o pastilă
pe care ne-o dă
înainte
de Marele Salt.

Revenire

Oare
cum ai putea să te lepezi de-o iubire crescută într-un vierme
care se plimbă prin tine? Încerci –
îți ții respirația cinci secunde poate moare
și-l elimini pe nas,
pe gură, din sânge.

Ieși din tine și te întorci.
Dintr-o mie de viermi ies o mie de fluturi

Mecanismele apostaziei: o lectură critică a prozei lui Florin Anghel Vedeanu

Prof.univ.dr. Otilia Sîrbu

Secretar științific - Secția de Filologie și Literatură Academia Română

Metafora „Arenei” și mecanismul apostaziei sociale

Titlul romanului instituie din start o grilă de lectură alegorică. „Arena”[1] nu este un spațiu al competiției corecte, ci un amfiteatru sângeros al darwinismului social, în care indivizii sunt aruncați unii împotriva celorlalți pentru resurse elementare. În viziunea lui Vedeanu, apostazia socială — actul de a-ti trăda propriul sistem de valori — nu se naște dintr-un viciu interior, intrinsec individului, ci este generată structural de comunitate. Societatea însăși devine un motor de abdicare morală. Privarea deliberată a „vulgului” de mijloacele minime de subzistență nu face altceva decât să golească omul de demnitate, împingându-l forțat spre compromisul total.

Peste acest tablou sumbru se suprapune o profundă fățărnicie a sistemului. Una dintre cele mai tăioase linii critice ale romanului vizează direct comportamentul liderilor sociali. Reprezentanții structurilor de putere — fie ele politice, administrative sau economice — mimează public o moralitate impecabilă. La nivel propagandistic și instituțional, aceștia incriminează exact acele abateri pe care, în culise, le practică la scară largă. Această dedublare cinică transformă arena într-un teatru al absurdului, unde normele etice sunt folosite exclusiv ca instrumente de coerciție împotriva celor slabi, în timp ce elitele rămân imune la propria degradare.

Conflictul dintre destine și spații: „În Țară și peste ocean”

Cursa pentru supraviețuire refuză granițele geografice, Florin Anghel Vedeanu ilustrând o adevărată globalizare a degradării. Personajele sale evoluează pendulând dramatic pe axa dintre realitatea autohtonă („în Țară”) și mirajul unei salvări externe, localizate generic „peste ocean”. Totuși, proza lui Vedeanu demolează rapid mitul eldoradoului occidental. Indiferent de coordonatele geografice, destinele rămân prinse în aceeași capcană globală: o lume guvernată exclusiv de logica profitului și de dictatul „banului cu orice preț”. Migrația nu aduce eliberarea, ci doar o strămutare a aceleiași arene, cu alte decoruri, dar cu aceleași reguli nemiloase.

Pentru a decanta această realitate opacă, autorul recurge la o alegere tipologică strategică: utilizarea Orfanului ca personaj-reflector. Privirea protagonistului, marcată inițial de vulnerabilitate și de o inocență marginală, funcționează ca un instrument de contrast extrem de eficient. Fiind plasat în afara jocurilor de putere, orfanul observă cu o acuitate dureroasă cinismul deșănțat al celor din jur. Prin ochii săi se relevă o lege nescrisă, dar imuabilă, a universului romanesc vedeanian: în orice ecuație a corupției și a prăbușirii economice, întotdeauna costurile sociale și morale au fost plătite, fără excepție, de cei mai slabi.

Dincolo de cronica socială imediată, *Arena Apostaților* vibrează prin tensiuni existențiale universale. Vedeanu chestionează subtil limitele liberului arbitru: cât de liber mai poate fi, în mod real, un individ atunci când însăși supraviețuirea fizică îi este amenințată de angrenajul sistemic? Pentru caracterele tari, care refuză să adopte regulile corupte ale jocului, sistemul nu are milă; refuzul apostaziei aduce o marginalizare brutală, transformându-i pe cei integri în exilați ai propriei existențe. Într-un mediu complet mercantilizat, legăturile de atașament — dragostea, prietenia, solidaritatea — devin extrem de casante, fiind primele devorate de cinismul colectiv.

Polifonie stilistică și instrumentar narativ

Din punct de vedere formal, textul își extrage forța dintr-o remarcabilă polifonie a vocilor narative. Vedeanu reușește un joc fluid prin care discursul personajelor se înglobează subtil în cel al naratorului omniscient. Această alternanță armonioasă pendulează natural între descrierea realistă, brută, de o factualitate aproape chirurgicală, și introspecția psihologică profundă, de factură existențialistă.

Instrumentarul stilistic al autorului posedă acea calitate rară de a avea „sare și piper”. Vedeanu folosește metafore conceptuale puternice (arena, apostatul, damnarea apriorică), pe care însă le temperează inteligent prin accente de ironie fină și umor negru. Acest dozaj stilistic destinde atmosfera altfel extrem de apăsătoare a dramei, oferind textului un ritm alert și o textură extrem de atractivă pentru cititorul modern.

Concluzie: Oglinda incomfortabilă a modernității

În final, *Arena Apostaților* refuză să livreze verdicte morale facile sau soluții utopice. Florin Anghel Vedeanu nu își asumă rolul de judecător, ci pe cel de observator lucid, lăsând pe umerii cititorului responsabilitatea de a extrage concluziile etice. Romanul se încheie simbolic, printr-o interogație deschisă adresată direct publicului: *„Dacă s-a schimbat ceva și anume ce? Rămâne să constatați...”*.

Prin această tehnică a finalului deschis, opera funcționează ca o oglindă extrem de inconfortabilă. Ea ne forțează să depășim statutul de simpli spectatori ai textului și să ne evaluăm propriile compromisuri cotidiene — micile noastre „apostazii” — în fața presiunilor stringente ale lumii contemporane. Este o lectură esențială pentru oricine dorește să înțeleagă mecanismele intime ale puterii și prețul, uneori mult prea mare, al demnității umane.

[1] Florin Anghel Vedeanu, *„Arena Apostaților”*, Caracal, Editura Hoffman, 2026, 332 p.

Gheorghe DOBRE

Oasele lui Adam

Adam,
uimit că Cel Atotputernic i-a făcut
ca la bâlci
o Evă dintr-o coastă,
repede şi le-a scos şi pe celelalte
cerându-i alte Eve.
Domnul n-a zis nu.
Şi pentru că n-a zis nu
Adam şi-a scos şi oasele de la picioare
întinzându-i-le.
Domnul n-a zis nu.
Şi pentru că n-a zis nu
Adam şi-a scos şi oasele de la mâini,
şi ţeasta, şi vertebrele
întinzându-i-le.
Domnul n-a zis nu.
După un timp
Adam se transformă în moluscă.

Şi Domnul,
ca un director binevoitor din zilele noastre,
bineînţeles
că n-a zis nu.

Profil de prozator: Doina Chereches și dinamica narațiunii contemporane

Prof.univ.dr. Otilia Sîrbu

Secretar științific - Secția de Filologie și Literatură Academia Română

De la privirea clinică la fresca socială: radiografia destinelor în tranziție.

În cadrul peisajului literar autohton actual, **Doina Chereches** ocupă o poziție distinctă, impunându-se ca o prozatoare cu o remarcabilă acuitate a observației sociale și psihologice. Departe de a fi o simplă experimentatoare formală sau o adeptă a fragmentarismului minimalist care domină o parte din proza milenaristă, autoarea construiește narațiuni solide, de mare întindere, în care destinele umane sunt analizate fin la intersecția dintre traumele istoriei recente și alegerile morale individuale. Universul său epic, valorificat de-a lungul timpului prin volume de impact publicate la Editura Hoffman sau semnalate în paginile unor reviste de prestigiu precum *Revista Vatra*, se definește prin forță constructivă și un profund atașament față de realismul psihologic.

Formația profesională a autoarei — absolventă a Facultății de Medicină — își lasă amprenta discret, dar decisiv, asupra actului literar. Doina Chereches împrumută scriiturii o capacitate microscopică de analiză a reacțiilor umane. Această privire clinică, dar profund umanizată, îi permite să decoreze nuanțat caracterele și să surprindă vulnerabilitățile structurale ale indivizilor aflați în condiții de criză. Prin romane de referință precum *Iedera* (2013) și *Străinul din oglindă* (2018), prozatoarea a demonstrat o mână sigură în gestionarea fluxurilor narative paralele, calitate reconfirmată la o scară monumentală în cel mai recent volum al său, amplul roman ***În calea destinului...*** (Editura Hoffman, 2026).

Dinamica transformării și capcanele fatalității post-1989

Desfășurat pe parcursul a nu mai puțin de 570 de pagini, *În calea destinului...* (apărut în colecția „Jurnalul cărților esențiale") își confirmă încă de la primele capitole statutul de ficțiune contemporană de anvergură. Avem de-a face cu o scriere definită printr-un remarcabil „verb și nerv" narativ, ce fuzionează subtil tiparul romanului psihologic de analiză cu cel de maturizare (*coming-of-age*). Miza centrală a cărții gravitează în jurul raportului tensionat dintre determinismul social și libertatea alegerii morale individuale.

Doina Chereches își plasează intriga pe un fundal istoric extrem de dinamic: anii de profunde transformări sociale și politice de după prăbușirea regimului comunist din 1989. În economia textului, societatea românească în tranziție depășește statutul unui simplu decor pictural, devenind un personaj în sine, un veritabil catalizator al crizelor existențiale prin care trec protagoniștii. Pe acest fundal instabil și adesea ostil se dezvoltă povestea complexă a Mariei și planurile sale secrete, o traiectorie marcată de răsturnări de situație spectaculoase, secrete de familie și iubiri supuse testului necruțător al timpului.

O tipologie a adaptării: nucleul de personaje

Forța epică a romanului rezidă în capacitatea de a urmări evoluția organică a unui grup de personaje din copilărie până la maturitate, transformând textul într-o frescă generațională veridică. Fiecare exponent reprezintă o răspântie morală:

- **Maria (și planul ei secret):** Reprezintă pilonul central al întregului eșafodaj narativ. Destinul ei este definit de o ambiție puternică și de o hotărâre neclintită de a învinge vicisitudinile unui mediu precar. Planul secret pe care îl tăinuiește generează marea parte a suspansului și a răsturnărilor de situație, subliniind modul în care traumele transgenerațională și secretele de familie reconfigurează ireversibil viața adultă.
- **Valer, Lavinia și Alexia:** Aceștia completează nucleul dur al personajelor supuse procesului dureros al maturizării. Ei configurează tipologii distincte de adaptare la o lume dură, aflată în perpetuă reconfigurare structurală. În timp ce Valer și ceilalți bărbați din narațiune poartă greutatea adaptării profesionale și a luptei surde cu un sistem social instabil, Lavinia și Alexia aduc nuanțe subtile în planul legăturilor afective, fiind prinse în triunghiuri amoroase sau dileme etice care le pun la încercare tăria interioară.

Limbaj fluid și popasuri reflexive

Din punct de vedere stilistic, Doina Chereches optează pentru o fluiditate firească, lăsând faptele și trăirile să se dezvăluie fără artificii experimentale inutile sau torsiuni lingvistice care ar putea fragmenta atenția cititorului. Ritmul alert al întâmplărilor este contrabalansat magistral de ample popasuri reflexive. În aceste secvențe de introspecție, personajele își chestionează propriul trecut și încearcă să înțeleagă dacă evenimentele care le-au marcat existența au fost simple coincidențe oarbe sau pași asumați, fatalmente, în calea unui destin prestabilit.

Personajele refuză schematismul; ele greșesc, se prăbușesc, suferă metamorfoze interioare chinuitoare și caută, dincolo de traume, mecanismele regenerării și ale autodescoperirii. Este o proză care își menține tensiunea dramatică pe spații largi, o calitate rară în peisajul literar actual, unde respirația epică amplă pare adesea înlocuită de instantanee minimaliste.

Concluzie: Greutatea epicului pur

În concluzie, *În calea destinului...* afirmă poziția Doinei Chereches de observator rafinat și lucid al societății actuale. Depășind granițele unei simple cronici de viață, cartea se impune ca o frescă morală a supraviețuirii și demnității umane în fața marilor valuri ale istoriei.

Atunci când proza sa este privită în ansamblu, ea aduce cu sine exact greutatea epicului pur, bazat pe construcție riguroasă, fir narativ palpitant și o profundă înțelegere a psihologiei umane. Pentru pasionații genului psihologic și ai romanului de atmosferă, scrierile Doinei Chereches reprezintă o dovadă certă că marea narațiune de tip frescă își păstrează intactă forța de seducție și relevanța în modernitate.

Repere bibliografice și editoriale

- **Chereches, Doina**, ***Iedera***, Editura Vatra Veche, Tg.Mureș, 2023.
- **Chereches, Doina**, ***Străinul din oglindă***, Editura Rao Books, 2018 (368 p., ISBN 978-606-46-0368-5).
- **Chereches, Doina**, ***În calea destinului...***, colecția „Jurnalul cărților esențiale", Editura Hoffman, Caracal, 2026 (570 p., ISBN 978-606-46-2481-9).

Notă critică: Scrierile și activitatea literară a autoarei au fost semnalate și analizate în publicații periodice de cultură, printre care și *Revista Vatra* (Târgu Mureș).

Notă biografică

Doina Chereches îmbină în mod armonios rigoarea științifică a profesiei de bază cu sensibilitatea și forța constructivă a actului literar. Este **absolventă a Facultății de Medicină din București** (promoția 1982) și activează ca **medic de familie** respectat, o profesie care i-a oferit o cunoaștere profundă și directă a tipologiilor umane, a vulnerabilităților și a diverselor medii sociale. Această bogată experiență de cabinet și contactul permanent cu poveștile de viață ale oamenilor simpli au constituit principalul laborator de idei pentru proza sa de analiză psihologică și socială.

Debutul său publicistic a avut loc în anul 1997 în presa cotidiană, urmat de debutul editorial în anul 2000 cu placheta de versuri *Zborul uitării de sine*. Ulterior, autoarea s-a orientat decisiv către proza scurtă și romanul de mare întindere, scrierile sale timpurii fiind remarcate de instituții culturale și înregistrate în fonoteca Radiodifuziunii Române. Volumele sale de maturitate epică (*Iedera*, *Străinul din oglindă*) au atras atenția juriilor de specialitate, fiind distinse cu premii la concursuri literare. Din anul 2014, Doina Chereches este membră activă a **Societății Medicilor Publiciști și Scriitori din România**, consolidându-și statutul de voce singulară și valoroasă în peisajul ficțiunii românești contemporane.

H E L I S - iulie, august, septembrie 2026

F.M.Ciocea - p.2,3: O revenire la poveşti convenţionale?

Ştefan Neagu - p.3: „Cu flerul meu de huhurez/Troznind în mii de vaiere/M-aţin de ei şi priveghez/Prea dur să nu se-caiere”

Vasile Iordache - p.7,8,9,10,11,12,13,14 : O iniţiativă lăudabilă şi necesară. Vom cunoaşte mai intim scriitorii intervievaţi.

Tudor Amza - p.14 : ”Alunecând înserarea fugăreşte pe drum/tot zgomotul zilei îmbătat cu pelin,/şi-l urcă în car sus pe boltă, nu-i fum,/ să-l plimbe pe Calea Lactee puţin.”

F.L.Dalian - p.15: Memoria reţine uneori fapte mărunte şi le aduce în prim-plan.

Şerban Codrin - p.16,17: Aş vrea să citesc poemele d-voastră adevărate, baladele acelea minunate. Parafrazările sunt puţin forţate.

Gheorghe Dobre - p.17: O analiză pertinentă.Ţinând cont de ritmul şi cantitatea apariţiilor editoriale, singura entitate capabilă să iniţieze un demers axiologic este Inteligenţa Artificială, asta numai dacă publicaţiile respective ajung în spaţiul ei de operare.

Iulia Nicolau-Creţu - p.18: „Mă scufund./Trebuie să ating fundul apei./Cititul mi-a schimbat moartea.”

Petre Ioan Creţu - p.18: ”Să-ţi priveşti moartea în ochi să o laşi să vină/la tine şi să o mângâi uşor pe obraz şi ea să se/întindă lângă tine pe pat într-un gest tandru/abia asta mi se pare a fi curajul suprem”

Cătălina Stroe - p.19: O eroare în text. Ghe. Dobre nu avea cum să se întâlnească cu Vasile Pârvan.

Nicolae Teoharie - p.20: „ninge şi tu ai atârnat soarele, ca pe un miel jupuit/în copacul din curte. Puteam să zâmbesc,/dar mă aflam de partea greşită a fericirii”

Marius Stan - p.21: Ca de fiecare dată, minunate.

V.D.Chiprişteanu - p.23: „Icoanele-s întoarse. Îndreptar/Uitat în raft, trecutul. Ceasul bate,/Ecoul s-a oprit la jumătate./Dulceaţa vieţii are-un gust amar”

Diana Şişu - p. 24: ”nu aştept o corabie/rămân lângă fântâna din dublin/să-mi adun zilele apoi să le ascund în buzunarul acesta rupt.”

Adela Şulea - p.25: ”Vei fi atât de singur/încât îţi vei implanta/Monstre de dopamină pe vene/Şi vei crede că aşa se simte/dragostea.”

Adelina Mina - p.25,26: ”să ne mai întoarcem într-o noapte/pe un perete alb care visează/şi să privim cum se pictează/din noi/tabloul viu al străzii”

Ariana Zburlea - p.26,27: „nu, singurătatea mea e mai amară/ba nu/singurătatea Mea e mai nedreaptă/ şi poate face rău/unei întregi generaţii”

Lăcrămioara Slădaru - p.27: ”la propriul plâns/casa s-a surpat/odată cu ea şi tu/mergând cu dumnezeu de mână/nu ştiu când mi-a dat drumul la degete”

Şcoala nr.1 Jegălia - p.28,29: Lăudabilă ideea de a promova aceşti copii care iubesc literatura. Ei sunt speranţa de mâine.

Leonard Voicu - p.40: Lumea are nevoie de mai mulţi Babatunde.

01.11.2026
Paris
Dan Simionescu

F.M. CIOCEA

* * *

Am simţit urmele paşilor tăi pe inimă
Şi mi-a fost frig...
La tine venise, deja , iarna;
Polul Nord îţi clocotea în sânge,
Stârnind acolo viscole apocaliptice,
Care transformau în banchize
Iubirile frenetice din vară.

Vino în sud, iubito,
Aici dragostea are gust
de scorţişoară şi mentă,
Iar timpul este suspendat între anotimpuri,
Astfel încât îndrăgostiţii de azi
Vor trăi într-o clipă
O mie de ani de fericire.

05.10.2026

* * *

Când lumina aleargă
prin universul acesta nemărginit
Ea poartă în undele ei
Viaţa şi moartea fiecărei clipe,
Viaţa şi moartea fiecărei stele,
Pâlpâirea firavă a unor civilizaţii
Care mai trăiesc doar în memoria ei.

Totul este lumină,
Simţim asta în celulele noastre,
În oasele strămoşilor, care ne reamintesc
Că nimic nu este etern;
Dacă priviţi constelaţiile în nopţile senine,
Gândiţi-vă că sunt doar
Fragmente dezgropate de fotoni
Din hăurile întunecate ale spaţiului
Şi devenite faruri
Pentru sufletele rătăcite acolo.

15.10.026

* * *

Dacă iau luna şi desenez pe ea chipul tău
Lumea o să spună că sunt îndrăgostit,
Dacă scriu în praful ei cuvinte fără sens
O să creadă că sunt înţelept;
Aşa se face istoria...
Din gesturi înţelese greşit,
Iar liderii propulsaţi de mulţime
În vârful piramidei
Sunt deseori papagali imorali
şi fără scrupule.
Trăim într-o lume nebună
Şi fără să vrem
Ne aşternem pe suflet umbrele ei;
Privind lumina prin lentile întunecate
Ridicăm în jurul ei o plasă
Prin care se cern iluzii monstruoase;
Vom şti, oare, cu adevărat cine suntem?
Dacă culorile lumii acesteia
Nu construiesc cumva camuflajul
unui animal flămând
Pregătit să ne sfâşie ?

20.10.2026

* * *

Mintea noastră este un labirint
În care te rătăceşti uneori.
Unii se întorc de acolo,
Dar alţii rămân,
Nu captivi,
Nu claustraţi,
Ci detaşaţi de eul lor intim,
Ca şi cum o pasăre de aer
I-ar fi purtat înt-o lume altfel colorată.

Am o iubită care trăieşte
Jumătate aici, jumătate dincolo,
Şi nu ştiu care parte din ea mă revendică;
Simt cum universurile se întrepătrund
În absenţele ei periodice
Şi atunci tac;
Nu este bine să abordezipartea străină
Din mintea unei femei;
Poţi fi urât
Fără să ştii vreodată de ce.

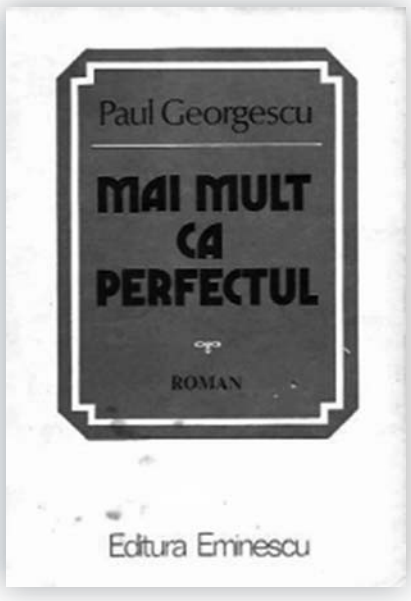
23.10.2026

Titi DAMIAN

Paul GEORGESCU,
MAI MULT CA PERFECTUL

Cu vreo jumătate de an în urmă, convenisem, împreună cu Gheorghe DOBRE, redactorul - şef al revistei noastre de suflet, HELIS, să reactualizăm, cu adăugirile de rigoare antologia critică, ***Scriitori din zodia HELIS***, întrucât trecuse deja un deceniu de literatură ialomiţeană, iar noile cronici ale mele se tot adunau. M-am apucat gospodăreşte de treabă, cu intenţia de a lansa noua carte, ***Scriitori ialomiţeni***, la Salonul de Carte din toamna acestui an. Ba chiar am găsit şi un sponsor, iar prietenul Vasile Iordache a şi ticluit o prefaţă, de parcă ar fi ticluită de mine. Textul noii antologii a ajuns şi la Gheorghe DOBRE, aşa că, pe joi seara, m-am pomenit cu o propoziţie trăsnet: „Nu-i gata cartea! Unde-i ialomiţeanul Paul Georgescu?”Avea dreptate, dar lunea următoare convenisem să dau cartea la tipar. „-Dar ce carte?” „-Orice. Numai să apară. Este de-al nostru!”. Încep alergăturile. La noi la bibliotecă, în oraş, nu aveau, la fel şi la liceu. Încerc la Biblioteca Judeţeană. Foarte amabilă, Doamna Directoare îmi citeşte o listă cu vreo zece titluri de romane semnate de Paul Georgescu. Asta însemna ca până vineri să ajungă una dintre cărţi la mine. Dintr-o dată, în timp ce-mi citea lista, îmi sare în memorie numele uneia, „Geamlâc” pe care o citisem cândva şi care trebuia doar recitită. „Numele mi-e cunoscut, trebuie să fie în biblioteca personală!” Caut, caut într-un metru cub dosit, dar nu o găsesc. „Probabil că am împrumutat-o cuiva şi a uitat să mi-o returneze, cum se întâmplă.” Când pe ultimul raft descopăr romanul ***MAI MULT CA PERFECTUL!*** (Editura Eminescu, Bucureşti, 1984, 248 p.) Mă frec pe mâini. La treabă. „Până luni trebuie să fie gata cronica!” Şi a fost…Numai că fusese editată în condiţii grafice execrabile, adică fontul de zece, spaţiul mic între rânduri. Lucru comunist, pentru economie… Noroc că aveam nişte ochelari nou cumpăraţi, cu un număr mai mare…

Este un roman poliţist şi politic de tip analitic. Autorul îşi plasează evenimentele, înainte de Primul Război Mondial, începând cam cu 1880, în localitatea Huzurei, (nume sugestiv) devenită oraş, undeva în Bărăgan, unde tronau latifundiarii vremii, care devin şi ei personaje în roman, mulţi dintre ei animaţi de politica mare: conservativi şi ceilalţi, progresivi. Totuşi cititorul realizează că este vorba de zona Ţăndărei, chiar dacă nu-i specifică numele, dar aminteşte în roman nume din imediata apropiere, precum Platoneşti, Hârşova, Perieţi, Ciochina, Câineasca, Strachina, Călăraşi, Dichiseni, Viziru, Ianca, Însurăţei etc. Autorul îşi recrutează personajele principale din lumea justiţiei: magistratul Miron Perieţeanu, avocaţii mai tineri (cu nume biblice) Luca, Ioan, Marcu, Matei. Mai apar şi nume importante ale politicii româneşti de atunci, cum ar fi ministrul şi latifundiarul Tache Generosu. În jurul morţii suspecte a acestuia se derulează o mare parte a acţiunii. Femeile sunt personaje secundare, fie că se numesc Emilia, Margareta, Mariana, Paraschiva…

Romanul este construit dintr-un triptic. Primul se numeşte ***GHIUJ*** - o poreclă încifrată pentru un bătrân de provincie ramolit, „unde nu se întâmplă nimic” (Sadoveanu), titlu însoţit şi de o scurtă explicaţie pentru cititor: ***În care personajele se adună şi încearcă să urnească acţiunea.***

Romanul debutează cu un tablou static, în care magistratul Miron Perieţeanu *„sta privind, vertical, cu mâinile la spate, în faţa prea înaltei ferestre, ca într-o oglindă a lumii, privea. Afară, câmp întins, drumul galben ce duce spre târg, miriştea întinsă, roşcată, spre dreapta, bălăriile înalte, dese, spre stânga şi verdele prăfuit, fleşcăit. Ce decor pentru Olimp!”(p.*6) Nu era o privire în afară, ci înlăuntrul său: *„Oare de ce nu am trăi ca zeii? Să fin noi înşine zei. Cred că este posibil!”* Din încăpere, se auzi vocea Emiliei, care nu venise să discute despre zei. Avea de spus totdeauna ceva urgent, important, senzaţional unui om cu sângele greoi, creierul împâclat. Aude vocea femeii, *„de o indiferenţă triumfală”,* care şedea pe divanul lat, acoperit cu un covor mare, negru, picior peste picior, în palme căuţându-şi genunchiul suprapus. Purta o rochiţă albastră, veselă: *„-Ştii că mă mărit?”* Era ca şi cum cineva i-ar fi dat un pumn în ceafă. Dânsul răcni: *„-Bravo! Felicitări! Ceas bun! Mi-ai ascuns până acum, mironosiţo! Vreau să aflu tot!”* Răspunsul profesoarei: *„-Ce să-i faci? Trebuia. Dincolo de vârsta asta e mai greu. O fată necăsătorită are o situaţie stânjenitoare.*” Discuţia alunecă spre o altă idee: *„-Ionel Roşcova m-a ameninţat că mă dă afară din magistratură.”* Aflăm că Miron Perieţeanu era un magistrat integru: *„-Ce vor scrie acolo? Că am refuzat să număr voturile celor decedaţi? Că nu e permis unui cetăţean să voteze de cinci ori? Sunt un magistrat prob, integru, nu au de unde mă apuca!”*(p. 11)

Cei doi se despart cu un mic sărut pe obraz, în timp ce el constată: *„Sunt un unchi bătrân, diform şi fără avere.”* În momentul acela intră un tânăr plăcut, observând: *„Uite ce găsesc în bârlogul ursului: o căprioară!” „M-a rugat cineva s-o pregătesc pentru un examen final. Am rămas amici,”* explică magistratul. Tânărul avocat Marcu Chiriacescu îl informează că a fost sesizată absenţa lui Perieţeanu de la judecătorie, dar şi că *„bălţatul nostru târguşor este proclamat urbe, asta pentru că Bărăganul este grânarul ţării, iar urbea noastră e buricul grânarului”.*

O replică a lui precedată de o interjecţie pe care o vom mai întâlni în roman de nenumărate ori, *„Mdea”*, care este încărcată de o multitudine de sensuri, în special nemulţumiri, plictiseli. Informaţia este însoţită şi de o constatare amară: *„Regiunea cea mai bogată în pelagră şi paludism”*. Îi mai a duce o veste, o „bombă*”: „Să vezi mata chestiune, Tache Generosu se stabilizează la noi! Sigur, la el, la conac. Vine să vânză ovăz la botul calului. S-a aranjat să facă politică. Avere are, vrea o demnitate, acolo, că-i fălos”*. Încet, cititorul începe să guste puţin câte puţin limbajul colocvial pe care-l va întâlni mai la fiecare pagină, însoţit permanent de dialoguri în care didascaliile devin tot mai prezente, dar scurte, doar cât să invite la dialog: *„-Acest abraş, nu-i om, e caltaboş. – Aş, să-l iai cu uşurelul. Oftând: –Aşa-i poliftica, parşivă, draga de ea. – Ei şi acuş şuric la Le premier amour. Mdea. Linge unde-a borât. – S-au reorganizat. Noua echipă joacă tare – Îl fac ministru? – Se-ntinde iar la caşcaval – Asta nu, dar o să fie o figură marcantă. Interviuri, treabă socoteală. Aferim. Şi o să plătească nişte poliţe başbuzucilor progresivi care n-au ştiut ce comoară au avut la sânul lor!”*(p. 15) Cu această ocazie, avocatul îi destăinuieşte că s-a hotărât să intre în politică.

(continuare în pagina 10) ⇨

(urmare din pagina 9)

Argumentul: *„Noi, entelectualii, ne-am ridicat de jos, de la talpa țării, și când Neculae Iorga ne zice din fluier, toți lăcrimăm. Noi conservativii n-avem de ce fi, pentru că nu avem ce conserva. Ne-am ridicat de jos, suntem năbădăioși, nehaliți, lihniți, vrem o halcă mare! Viitorul este al unor coate goale care știu să dea din coate! La noi sunt oameni cinstiți, cât și prin alte părți, numai că ai noștri știu încă din burta mamei că șmecherii sunt întotdeauna tari, iar pe cioflingari nu-i poți disloca nici cu dinamita. Vreau să fiu de folos necăjiților, dar numai cu oftatul nu se poate face nimic”*(p. 16). Tocmai spre finalul discuției, mai vine cu o informație: „*Mai am o bombă. Vine ministrul. De fapt a venit de ieri seara, zice că ar avea treburi la moșie. Se șoptește că sunteți amici”*. Gândurile lui Miron: *„Marcu e un hămesit. Cinstit în fond. Vrea binele public. Pramatiile par sentimentale și idealiste. Ministrul e aici. Nu e nevoie să mă duc eu în capitală. Oare își va aminti de mine?”*(p.20)

Perieșteanu mai avea un nepot, Matei, un adolescent care *„fusese exfoliat din toate școlile din țară”*, datorită atitudinii sale politice extremiste, adică luptător pentru drepturile celor năpăstuiți.

A doua zi magistratul Miron Perieșteanu se pomenește cu o trăsură la poartă și fu dus la Palatul Administrativ de către funcționatul model Nerva Cociaș, fiu de învățător. Nu ceruse audiență, dar se trezise cu trăsura. Ajuns, este ținut în anticameră. Întră în birou cu palmele asudate, are loc o discuție ce părea amicală cu ministrul, acesta „rânjind” jovial: *„-Nu te-am mai văzut de mult timp. Îmi pare rău că ești bolnav. Trebuie să te îngrijești.”* Scoase din mapă o hârtie scrisă. *„-Ți-am aprobat demisia. -Mulțumesc, zise magistratul, dar nici nu mă gândesc să părăsesc magistratura!”* Observă chipul ministrului: *„Cap mare, pătrat, falcă feroce, de carnivor”*. Se agață de ideea că demisia nu este semnată. Degeaba. Ministrul îl mai informează că și-a cumpărat o moșie la Cotul lui Iepure, vecin cu Tache Generosu, apoi îl expedie. Ministrul, vechiul său prieten, sau, mă rog, colaborator, aranjase o demisie. Supremă umilință.

Urmează intrarea în scenă a altui personaj, și el cu o biografie încărcată de nevoi și cu o nevastă zurlie: doctorul Anghel, care vine să-l trateze de reumatism, dar îl găsește aiurând: *„Banul eee rege peste tot. Da, daaa, Gounod, țin minte. Cum e aria aceea? Da, asta-i! Et Satan conduit le bal, conduit le bal. Faust. Hamlet. A, ce-mi frige ceafa... Ce zi fierbinte... Fierbințeală. Mai sus dureri!”*(p. 40). Miron căzu întâi pe stânga, apoi în față, bolborosind. Apoi doctorul Anghel îl găsi jos, mototol. Greu de tot, îl sui, cu icnet, în pat.

Scriitorul își abandonează bolnavul în brațele doctorului Anghel și își îndreaptă acțiunea în direcția noului venit, deja anunțat, moșierul Tache Generosu, descins de curând din capitală. La armanul acestuia își face prezența și avocatul Marcu Chiriacescu, căruia latifundiarul îi cere să-i pună ordine în afaceri: *„-Uite, eu sunt un om groaznic de bogat, am pământuri, elești, păduri, valori străine și fabrici românești. E o harababură întreagă și vreau pe cineva să-și bată capul să-mi puie ordine în afaceri, să știu eu unde pierd, unde câștig. Ce e prost, vreau să mă descotorosesc de ele. Renunțăm la afacerile putrede. Mie mi-e greu să le scoț la capăt cu țifre, dar matale le vezi la aritmetică, o să-ți fie ușor. Dar știi să-ți legi cățeaua?”*(p. 51). Mai departe îl informează că vrea să-și scrie testamentul, că are o nepoată de soră „cam smucită”: *„Vrea să mă vadă mort, să-mi ia bănuții. Mă are ca sarea-n ochi. Fac un testament și le dau acuș, din viață, partea lor, cu acte-n regulă. Ce, nu pot face ce vreau cu banii mei*?” Plănuiește să facă aici un centru pentru export: vite, păsări, grâu, porumb, orz, ovăz. *„Că doar îi buricul Bărăganului, care e grânarul țării. Achiziționez. Urc la tren și Bang! La Brăila. De acolo, cu vaporu', până la perfidu' Albion, care le plătește în lire englezești.”* Numai că averea lui mai este râvnită și de un frate cu o liotă de copii. Matei observă: *„Hodorogul se ține bine, nu miroase a colivă*.”

Cea de-a doua secvență epică se intitulează ***GLONȚ***, având ca subtitlu, ***O sinucidere foarte enigmatică dă brânci iepicului***.

Din fericire, Miron Perieșteanu și-a revenit. Fostul magistrat sta pe fotoliul său jerpelit și sorbea din cafea alene, cu un ochi doar deschis. Lângă el, Marcu îi aduce o veste cumplită: *„-Ați auzit!? -Ce? -De dom Tache!? -E... -Ce-i cu bărzăunul? -S-a sinucis! -Nu se poate. (pauză) Îl cred pe Tache Generosu în stare de orice, de jaf la drumul mare chiar, dar să se ucidă el, pe sine însuși, haida-de! E un lacom de viață, un lihnit. Nu lasă el ce-a înhățat pentru corurile îngerești!”*(p. 63)

Marcu îi povestește cum s-a întâmplat evenimentul, fiind pe aproape. *„Au fost la fața dramei notabilitățile locale. Se pregătise o sindrofie. Începuseră să vină musafirii, dar gazda și duduia (amanta) nu se arătau. Deodată trei pocnete mari sparseră tăcerea serii. Făceau așa ca la șampanie Poc! Poc! Poc! Am dar fuguța și eu, ca agent al administrației, și alții. L-am găsit pe împricinat jos, într-un lac de sânge. Lângă dânsul, arma fatală, de vânătoare, proaspăt căzută din propria sa mână.”*

O declarație a nepoatei boierului: *„Mă plimbam prin grădină, cu gândurile mele, când auz zbierăte. Farfuza sare pe fereastră dezbrăcată și o ia la fugă. După ea, unchiul, pe terasă cu pușca de vânătoare în mână, strigând-o. Apoi unchiul se opri, puse arma în pozițiune, ochi și pac, pac, de două ori. Ca dopul de șampanie. Știoarfa continua să alerge. Nenea trase și a treia oară. Fata căzu jos, apoi nenea mugi: <-Vai mie, am ucis-o!> și fulgerător îndreptă arma spre dânsul și trase. Apoi nenea căzu într-o băltoacă de sânge.”*(p. 64).

Întrebarea magistratului pentru Marcu: *„-Și pe cine prepuneți? -Pe pârțotină, care a dispărut fără urme, pe nepoata ce patrula cu gândurile ei și care pac, pac, s-a trezit milionăreasă, pe fratele copt, sanchiu și cu o liotă de copilași, pe Stoian, crud și dement pus de roșcova să ucidă, fiindcă nu-i trebuie o nouă opoziție în județ. Și mai abitir, pe Ministru. Nu el cu mânuța lui, ci gurița aia spurcată. A sosit cu un prieten din capitală, acela a stat pitit, a tras.”*

De fapt, Marcu venise cu o însărcinare strictă: să-l convingă pe magistrat, din partea ministrului, să preia ancheta. Perieșteanu refuză, este deja socotit demisionat. Numai că demisia nu era semnată de ministru, așa că nu este valabilă, nici nu este datată. *„Cât demisia nu-i înregistrată, sunteți în funcțiune.”*(p. 65) Ministrul se temea politic, întrucât sinuciderea mirosea a omor și coincidea cu venirea sa în localitatea Huzurei și că *„presa ciocoilor o să scoată răcnete, ceea ce ar însemna sfârșitul carierei mele politice”*. Cercetând mai îndeaproape, Perieșteanu află că Tache Generosu avea o gaură după urechea dreaptă, provocată de la un foc de revolver, nu de armă de vânătoare.

Marcu, personajul de legătură între cele două planuri, iese din încăpere (ca într-o piesă de teatru) și, când ridică privirea din pământ, îi apare în față, în mijlocul odăii o plăsmuire a iadului, proțăpită, rânjindu-i. Arătarea se făcea a fi un acela mic, negru, scurt la picioare, și lung în mâini, maimuțește; scofâlcit la mutră, își sucea devla mereu, în toate părțile. Cap de pasăre, ochi strâmți, de reptilă și gură vulpească. Rânjet lung cu dinți mărunți: *„-Am onoarea. Chirică mă numesc, om de afaceri, de fapt agent comercial. De fapt am nu nume lung Kakospiru. -Cine ești? -Noi, CERES. Vindem agricultor. Câștigam: contor Vidin, contor Stambul, contor Odes, acum Hindi, Canada. În Romania, avem Constanța, Hârșova, Platonești facem*. Îl informează că societatea Ceres avea nevoie pentru baza din Huzurim de un avocat, un om al legii serios, pentru că *„Ceres este o societate de acționari, cu bani grei, vor garanția unui om integru, cum că afacerile lor au fost corect încheiate.”*(p. 75). Perieșteanu refuză, deși fusese tentat cu o sumă ce acoperea leafa lui pe o jumătate de an.

De aici încolo, cititorului i se lasă impresia că se află pe terenul unui roman polițist. Știm că Perieșteanu va fi antrenat, ca magistrat cu experiență, în rezolvarea anchetei corecte. Se întreabă ce interes ar fi avut moștenitorii s-o omoare, din moment ce testamentul le era favorabil. Suspectă treabă: *„Și dacă moștenitorilor li s-a promis impunitate? Când e vorba de*

proprietate, omul devine fiară”. Intră din nou în rol Matei, care povestește că, după omor, a fost „înhățat” ca suspect și închis. Este eliberat, dar povestește ce a văzut și a trăit el: *„Cu ureche foarte ciulită, aud trei focuri de armă, două întâi, apoi unul după altul. M-am dus în parc. Avea sânge după ureche, mai încolo o pușcă de vânătoare. Deodată sare din tufiș Roșcova, negru și pipernicit, învinuindu-l că el este asasinul*.” De aici încolo, devine tot mai clar că este o crimă politică, făcută nu cu arma de vânătoare, ci cu un pistol. Dar cu pistol umbla în poșetă doar nepoata, *„una cu păr galben, murdar, lățos, nepieptănat, de-i cădea în ochi, și se uita zbanghiu, o urduroasă, care îl mai amenințase într-o dimineață cu pistolul”*, care, între timp, a dispărut. Constatarea lui Miron Perieţeanu: „*Unde apare un cadavru, vor mai apărea alte două!”* Tache Generosu avea planuri mari. Organizări de întruniri, afișe, suportă cheltuielile. Pare să fie un asasinat politic, la comandă.

Ministrul l-a trimis și pe tânărul magistrat Ioan, adjunctul, să-l convingă pe Miron Perieţeanu să participe la anchetă, promițând că-i trimite demisia s-o rupă chiar el. Se pune, din acest moment, o problemă de principiu, psihologică: umilință și orgoliu, dar este refuzat. Atunci îi cere doar să colaboreze. Totuși constată: „*Ministrul mi-a făcut tot răul de care este în stare, mai mult nu poate”* Apare îndoiala: *„Dar oricât femeia, de ce să-și arate pistolul, și încă de două ori?”* Promite lui Ioan că-l va sprijini în cercetări. Mai mult, magistratul este vizitat chiar de blondă, care-i spune că nu ea este cea care a tras cu pistolul. A adus arma ca s-o ucidă pe „pațachina” de amantă. Mai are și depoziția fratelui victimei, cel cu mulți copii, care se dovedește un om harnic, cinstit, fără motiv să-și omoare fratele: *„Eu mă pregăteam să ies din grădină, tocmai ieșeam de pe terasă, aud un pocnet așa, înfundat și pe urmă două pocnete mari, și atunci iese di odaie pârțotina, era cam despuiată numai oscioare.” „Iese un balamuc”,* constată și Perieţeanu. Fiecare martor dă altă variantă. Concluzia lui Ioan: *„Toate legile sunt categorice, dar interpretabile. În orice gramatică există și verbe neregulate.”*(p. 99). Intuiția spune că este un omor politic. „*Oare pramatia galbenă ar fi de la poliție?”* Suspiciunile se adâncesc. „Trecutul*”,* organul conservativilor îl socotește pe Tache generosul *„un bărbat cu suflet mare și generos”*, anunțând că ministrul justiției s-a deplasat personal la locul nenorocirii, pe când ziarul „Mâine” al progresivilor, *„se închină cu stimă în fața celui ce a fost...”* Consens între cele două partide. Constatare: *„În politică sfântă e minciună curată și gogonată”*. Drumurile duc totuși la o sucursală: Ceres, cu sediul la Viena, la Habsburgi.

Paralel cu aceste cercetări, care într-un final vor conduce spre o agenție austriacă, Ceres, acțiunea este dirijată spre politică, de fapt Matei și Luca fiind de orientare socialistă, militând pentru schimbarea lumii prin revoluție: *„Capitalismul generează socialism spontan și cu îndârjire. Unde sunt averi este și mizerie, totul e să canalizezi revolta asta, altfel dă peste margini și cine știe ce mai iese și din asta. Noi nu vrem revoltă, nici n-am fi în stare s-o stârnim, încercăm s-o aducem în conștiință și s-o transformăm în acțiune socialmente utilă. Cu ațâțarea focului se ocupă capitalismul. Noi cu aducerea în conștiință. Aburii trebuie folosiți să meargă locomotiva, nu să plesnească cazanul. Noi suntem locomotiva istoriei. Întrăm în secolul 20. Veacul va răsuna de revolta maselor.*” Cititorul de azi vede clar aici compromisul pe care-l face Paul Georgescu cu regimul.

S-ar fi așteptat ca ițele să fie încet-încet dezlegate, dar lovitură de teatru. Matei citează dintr-un ziar: *„Ancheta s-a încheiat: sinucidere”. „S-au înțeles la preț”.* (p.114) Aici este și cheia metaforei din titlu: *„mai mult ca perfectul”*.

De aici încolo, paginile romanului se diluează, ancheta e uitată, îngropată. Sunt pagini plate, multe care vorbesc despre plictiseala din Bărăgan. Margareta - sosită din București, fata lui tata, se plictisește, căci îi lipsesc profesorul de nemțească, de gimnastică, terenul de tenis, cursele prin magazine, reuniunile dansante cu tineri, competiții de toalete, aici nu suporta să fie singură, așa că-i acceptă pe cei doi, Luca și Marcu, care o tot mângâiau cu privirea, dornici de însurătoare.

Cea de-a treia parte a romanului se cheamă ***ÎMPOTMOLIREA***, cu subtitlul ***O structură în stagnare, nu generează iepicul***.

Secvența debutează cu descrierea unui viscol în Bărăgan, unde Paul GEORGESCU se arată pictor: *„Iarna venise repede cu un ger uscat. De două ori până la capul anului, crivățul se repezise cu turbare asupra câmpiei gonind ciulinii și vârând oamenii prin case. Puțina zăpadă, cernută, îngrămădită pe ici, pe acolo, amestecată cu praf de stepă arăta murdară. Sărac în păduri, Bărăganul ducea lipsă de lemne”*. Matei suferea pentru că nu avea ce face. Plictiseală.

Iată și o „cavalcadă”: *„Marcu se săltă în brișcă sau droșcă sau ce-o fi fost, că era greu de ghicit în întunecimea asta, prin ceața deasă, o ambarcațiune șoldită și șoldie, taman bună de răsturnat prin șanțuri, o cutie suită pe două roți mari de tot, cu un cal mânat din spate de un țărănuș mic cu o căciulă mare în ceafă. Soarta mea este în copitele calului, depinde de inteligența lui, de clarviziunea sa. Avocatul se chiorî să vadă ceva în jur, dar vălătucii alburii, ce se rostogoleau pe lângă el îl împiedicau să deslușească vreun reper. Brișca sărea, cădea, se lăsa pe dreapta și pe stânga, gata să-i deșarte pe drumul sincopat. Un val de aer umed și călduț îl învălui: Băltărețul! mormăi el, după acesta se iscă și Crivățul, gata viforul, de nu m-ar prinde pe drum în droșca asta, că m-a luat ăl cu coarne! Slobozi glas: <-Dar tu știi unde mergem?- Ihî!> Zăpada venea oblic, deasă, din față, dintr-o parte, încât ședea cam într-o rână să nu-l lovească peste ochi, să-i taie răsuflarea. Se ținea zdravăn, cu mâinile de tortițele de fier ale trăsuricii, care o luase razna. Calul alerga din răsputeri, a luat-o razna peste câmp, peste arătură. Țărănușul lăsase libere hățurile. Un fulger interior, gata să urle: Dar eu? Pe ce galeră m-am îmbarcat? Ce caut la acesta? La ăștia? La ei? Caut dreptatea necăjiților? Să ia hățurile în mână, să întoarcă brișca! Să ce? Căscă ochii. Beznă, țipenie, câmpia mută, zăpadă. Ce spuneam? O pală de vânt îl lovi, orbindu-l, răsturnându-l.”*(p. 193)

De aici încolo, pagini întregi cu dezbateri politice între el și Ioan despre unitatea națională, despre socialiști, despre iminența războiului izbăvitor. Sunt amestecate aici nume precum Nababu, Cartagoglu, Pepe Carp, Brătianu, reforma agrară, cu argumente pro și contra: *„Țăranul muncește de două milenii, o să mai rabde un veac. Latifundiarul îl ține pe țăran în mizerie și, prin el, țara toată. Putrezim de vii în acest sfârșit început de secol. Secolul nou e acela al revoltei maselor.”*

Între aceste discuții plictisitoare, sterile, menite să alunge timpul, apare o știre bombă. Scopul omorului nu a fost jaful. Concubina mortului a fost găsită pe linia de cale ferată cu gâtul tăiat de locomotivă, capul într-o parte și trupul în cealaltă. Constatarea lui Miron Perieţeanu: *„Vom avea în curând și un al treilea cadavru. M-ar mira ca her Kirken să fie străin de toate acestea.”*(p.175) Mai mult, ca lucrurile să devină și mai complicate, lui Perieţeanu îi este prezentată, trimisă femeie de serviciu, o femeie, Paraschiva, nepoata de vară a domnului Chirică. Oare o trimisese să-l spioneze? Gluma se îngroașă: un atentat eșuat asupra lui Ioan și Matei. *„Cam prea multe omoruri, domnule pentru un sat din Bărăgan”*, constată autorul. Matei și Ioan sunt doar doi visători socialiști. Trecuseră pe lângă moarte. Filosofează după ce au scăpat: *„Ce înseamnă logica crimei? Cine ucide un om, ucide și pe al doilea, și pe al treilea, chiar dacă inițial nu a dorit aceasta.”*(p.233)

Volumul se încheie simetric, cu o scenă trasă parcă la indigo: Miron Perieţeanu într-o discuție cu Emilia: „*Fiecare om are și defectul calității sale! Orice maladie are revers, orice virtute are propriul său defect. Există un orgoliu defensiv și unul ofensiv, cam nerușinat. Am trăit întotdeauna cu chemare spre pierzanie. Dar Chirică m-a chemat la acțiune, ca tocmai dacă-mi vine pofta să acționez, să nu pot face nimic. Era să mor din scârbă, dar mi-am revenit.”*(p. 247)

(continuare în pagina 12)

(urmare din pagina 11)

NOTE DE LECTURĂ

MAI MULT CA PERFECTUL este un roman cu foarte multe sinuozități, cu ruperi de ritm, cu treceri bruște de la o secvența la alta, fapt stilistic ce ține de modernitate. Romanul pornește liniștit, cu văicărelile unui bătrân „ghiuz" ipohondru, magistrat, bolnav de reumatism, căruia-i ține isonul profesoara Emilia. Urmează o intrigă destul de solidă: întâlnirea cu ministrul. De aici încolo, s-ar părea că se bat cap în cap, umilința și orgoliul. Apariția crimei trimite acțiunea spre zona polițistă, unde ar fi trebuit să apară cercetări peste cercetări, răsturnări de situații. Nimic nu se întâmplă în această zonă, până când comunicatul ministrului anunță într-un final că a fost sinucidere. Desigur toate partidele deplâng „cu lacrimi de crocodil" moartea latifundiarului. Apoi acțiunea lâncezește, cu discuții unor tineri utopiști despre societatea viitoare, despre împăcarea dintre conservativi și progresivi, despre socialiști și capitaliști.

Majoritatea personajelor sunt surprinse destul de apăsat în latura lor negativă: Perieșeanu apare ca un ramolit, ipohondru, Tache Generosu, un parvenit care nu mai știe ce să facă cu averea, ar vrea și politică. Cei doi tineri sunt debusolați, acaparați de idei socialiste, parcă dați cu progresivii. Femeilor li se rezervă roluri șterse, ținute la condiția de slugi sau întreținute, figurante într-un joc absurd al bărbaților. Mai apare și câte o isterică, cum ar fi soția doctorului Anghel. Este o lume feudală în plină destrămare, crezând că salvarea nu poate fi decât intrarea în politică.

S-ar putea trage concluzia că Paul GEORGESCU înclină spre ideile socialiste, dar scena iureșului cu sania în plin viscol nu poate fi interpretat doar ca o pățanie, mai degrabă poate fi interpretată ca o alegorie: drumul acesta poate duce în neant, s-ar putea traduce. Să nu uităm că romanul a fost publicat în 1984, în plină criză. Mai mult, Paul Georgescu devine, din punctul acesta de vedere, un vizionar. Romanul povestește evenimentele de `<ieri>, parcă trase la indigo <azi>.

Marele câștig al romanului nu stă în acțiune, lineară, ci în stil, un stil inconfundabil. Este un roman construit în mare parte din dialoguri, mai degrabă împrumutând numeroase elemente din piesele de teatru, unde didascaliile au doar un rol marginal, fixând timpul, anunțând intrarea și ieșirea în/din scenă a personajelor. Așa procedează și Paul GEORGESCU, dovedindu-se maestru al dialogului. Dacă ar fi să desfășurăm o pagină cu dialoguri, cu siguranță ar ieși vreo trei, cel puțin. Și asta nu ține de economie, ci de modernitate. Stilul este eminamente persiflant: persiflează comportamente, persiflează caractere, persiflează mai ales limbajele personajelor, evidențiindu-le incultura, agramatismul, într-un limbaj de adevărați bufoni.

Și mai este ceva. Acel *„Mdea"* al personajului central, Miron Perieșeanu, repetat în roman de zeci de ori, pare o voce înghițită a lehamite, care spune prea multe: neîncredere, dispreț, nemulțumire, amânare, așteptare, calmare, potrivit situațiilor apărute. Este vocea disperată a naratorului care-și strigă nemulțumirile.

Am căutat cu lumânarea să descopăr în text vreo situație care să mă ducă la explicația titlului, care pare de o încifrare absolută, de fapt cheia metaforică a titlului: *„Ancheta s-a încheiat: sinucidere". „S-au înțeles la preț".* Adică rezolvare „Mai mult <decât> perfect" În final am dat de o informație care trimite spre o rezolvare care nu a mai avut loc: *„Sfârșitul primului volum".*

Titi DAMIAN

Laurențiu-Ciprian TUDOR

Inima mea

ca măgarul în ceață
sunt dat dispărut
mising în action
viața de zi cu zi
fronturile mărunte
care-ți mănâncă ficații
zilele
stelele
să ies din pâcla clipelor fără lumină
zbor sub radar
razele soarelui nu mă prind
trăiesc în dedesubtul zilei
nu scot capul
nu ridic capul
nu respir
nu îmi umplu pieptul de aer curat
mă usuc de tristețe
viața mea are soarele închis
închisoare se scrie
fără de zăbrele
fără ușă
fără speranță
să găsim cheia
să găsim temnicerul
poate primăvara care vine
poate bunătatea ta
poate sânii ei
care au forma lacrimei
poate râsul
poate noaptea
în care căldura nurilor
se insinuează

și dacă, totuși, Doamne
inima mea e un mugur?

Smalțul iernii

a sărit smalțul iernii
în multe locuri
s-a crăpat oglinda venețiană a gerului
zdrențe de zăpadă
resturi de alb
ce poți spera de la acest martie
când misandria femeii tale taie firul de păr?
între noi e o mare tăcere
un spațiu perfect antifonat
un oftat surd, etanș
o anacondă care abia a înghițit
vițelul de aur
viața mea are gustul
unei infatigabile despărțiri
un perpetum mobile
pe muzică AI
și totuși
între noi e o mare tăcere
primăvara care stă să vină
se va naște orfană

Cerșetorul

ați belit-o
a strigat omul străzii
cherchelit
cu crusta lui de împuțiciune
ca o coajă de gutuie
ca o aură de miros pestilențial
aproape vizibil
ați belit-o
o să aduc toți ursii
(la Brașov ei coboară în fiecare noapte
pe străzi)
o să vedeți voi
pe dracu
lăsați-i pe martorii lui Iehova...
voi nu sunteți martorii nimănui
ai nimănui...

Nicoleta MUȘAT

PÂINEA DE LA BUNICA

Când vreau să fiu fericită,
mă trezesc în zori,
când casa încă doarme,
iar la geam plânge roua pe tăceri.
Închid ochii
și sub pleoape-mi se derulează
un film vechi de zeci de ani.

Când vreau să fiu fericită,
adulmec în gând
mirosul pâinii care creștea tăcută
în cuptorul din curtea noastră
rumenindu-se între foc și lut.

Și când încerc să-mi imaginez
cum ar fi de-aș putea povesti aceasta
altor lumi, chiar de pe alte planete,
simt îndată în cerul nesfârșit al gurii mele
gustul acela dumnezeiesc
al pâinii pe care ne-o făcea bunica.
În momentul acela
gândul nu-mi poate opri
bobul fierbinte și mic
cât un bob de grâu al unei lacrimi.

Bunica, frământa timpul cu fainã,
cu mâinile muncite și calde,
Iar aluatul creștea parcă vorbindu-i,
lipindu-se de palmele ei
ca un copil ce nu voia să adoarmă
fără mângâieri.

Vorbea cu pâinea în șoaptă,
O mângâia,
O întorcea în covată
și zâmbea fără să știe
Ca noi priveam totul
ca pe o minune.

Dar nu știu ce-i spunea ei frumoasa aia
care i se lipea prietenoasă pe mâinile-i osoase
că zâmbea mereu.

Și când coca, din leagănul ei de lemn,
de-i zice la noi căpistere,
devenea mlădioasă,
bunica se uita la noi ca la îngerași
și ne spunea:
— Stați pe-aproape,
s-o mâncați caldă,
Uite-acușica o pun în cuptor
ca să-și ia focul!

Cuptorul bătrân,
făcut de bunicul demult...
respira greoi printre flăcări și fum,
Iar pe lutul lui crăpat
parcă mai trăia și acum
un spic de grâu desenat cu degetul,
semn că pâinea și dragostea
nu mor niciodată.

După ce se odihnea aluatul,
obosit de-atâta frământat
și se rotunjea ca luna
într-o noapte de vară,
Bunica,
îl punea blând în cuptorul încins
(parcă îl punea la păstrare pentru totdeauna,
fiindcă îl închidea înăuntru
și punea de pază la intrare
o tablă înnegrită).

Și îl lăsa acolo să se joace cu focul.

După un timp știut numai de ea,
zicea bucuroasă:
„ Aaa, e gata!“
Și o scotea afară
cu lopata înnegrită de vreme,
Iar curtea se umplea de abur parfumat
și de lumină.
Noi, cu ochii lipiți de vatră
așteptam ca niște pui flămânzi de iubire.

Dar bunica nu o rupea îndată,
Mai întâi o învelea într-un prosop
-cu grijă și cu blândețe
ca și cum înfășa un copil
într-un scutec de in imaculat.
Ne spunea râzând:
„Așteptați și voi să vină de la moară!“

Apoi o frângea
și aburul ieșea ca un suflet cald,
coaja trosnea ca o poveste,
Iar miezul alb și moale
părea un nor pufos.

Mirosea a sat, a vatră, a copilărie și-a iubire!

Întindeam toți mâinile și mâncam în tăcere,
Iar Dumnezeu ședea cu noi la masă
în lumina aceea simplă a pâinii de acasă
Și mi-a fost martor că nu m-am săturat niciodată.

Astăzi,
când bunica s-a făcut amintire
și în mijlocul pâinii arde o lumânare,
am înțeles că omul nu pleacă de tot
cât timp îi mai trăiește glasul în inima copiilor lui.

Acum.....
E târziu în viața mea,
Dar când vreau să nu mor niciodată,
Mă gândesc la pâinea de la bunica,
ruptă cu dragoste între mâinile ei
și dăruită cu acel glas cald:
„Ia mamă.... să te saturi!“

A 5-a

Mi-a bătut azi în ușă
a 5-a de Beethoven,
am recunoscut-o imediat
după laitmotivul ritmic:
scurt-scurt-scurt –
lung…
La fel ca atunci când
s-a cutremurat muzica
însăși,
același do-minor.
M-am simțit dintrodată
precum
Omul acela
singur pe lume
(rămăsese singur, nu știu
de ce)
și când el medita la
singurătatea lui absolută…
deodată, a bătut cineva în ușă.
Și el s-a speriat
fără să știe că
în acel moment el
inventase Destinul
și îl inventase
pe însuși Beethoven care,
avea să vină cu
a 5-a , a Destinului,
în do-minor.

Și în dimineața asta,
la fel, la mine:
scurt-scurt-scurt – lung
și m-am gândit
Câte facturi de plătit,
câte locuri de văzut,
câte sentimente de trăit,
câte necazuri de traversat,
câți oameni de iubit…

și nu era decât
A 5-a de Beethoven!

CURS MIC ȘI LEJER

Pentru că nu eram de găsit
în nicio culoare a lumii
Pentru că singura culoare
În care apăream în condiții normale
Era cursul durerii Heberden
O gheară în repaus
Pe care tu Coraline ai fi înlocuit-o cât ai clipi
Cu bâta de base-ball pe o vreme ploioasă
Într-un Woodstock târziu
Cățărată pe umerii mei

M-aș fi lăsat atunci lovită
Cu drag în suflet
De curcubeul de pe tricoul lui Joe Cocker
1969
„With a Little Help from My Friends”

Silvia BITERE

ABSENȚA LUCRURILOR MARI

Eu n-am plecat din tine niciodată
Am fost patetică dezordonată poate și rea
Dar tot ce-am înțeles la Castel
Devenirea mea uneori abruptă
Alteori neînțeleasă în sens
Filosofând filosofia filosofilor

Știi?

Mi-am croit un drum spre cine sunt azi
Absența lucrurilor mari chiar nu contează

Săpând în mine adânc
Am simțit împlinirea
Mi-am zis: Mare lucru!
Chiar am reușit

TE PREȚUIESC

Într-o zi eu mă voi deosebi de tine
Tu să-ți alegi o vârstă la care să rămâi tânără
Eu voi îmbătrâni treptat până la moarte
Voi plânge doar pentru mine
Tot ce a fost al meu mai de preț
îți va rămâne ție
Regret că moștenire îți va fi și uitarea
Dar totul face parte din lumesc

Înduioșătoare probă n-am ce spune te pricepi
Uitarea nu se moștenește
Castelul da

Mai lasă-l naibii de Castel Coraline!

VERS DUPĂ VERS

Mi-am făcut pionieratul în mintea ta
Norocul mi-a surâs adesea printre iluzii
Atât de sofisticată în mișcări
Penița mi se părea că aleargă suav pe hârtie
Scriind vers după vers
Capul începea să ia forma
unei păduri tropicale

Nimic nu se compară cu ambiția ta Coraline
De mică te impresiona orice lucru
Am crezut că vei deveni universală
Posibil să nu fi greșit în crez

Coraline croșeta de zor
La un poem neștiut încă de ea
Un AVC subacut în care trăia
Cel mai frumos vis omenesc
alături de mama ei

CUM ÎI ERA PASUL

Nu vreau să fiu ca alții
Pricepi?
Să mă prefac pentru un zâmbet
Să fiu băgată în seamă
În urma unui tratat de falsitate colectiv
La Castel demnitatea
era pajiștea verde din rărunchi
Miezul de nucă
care acoperea sfera cunoașterii

O caracteristică a respectului de sine
Îmi curgea prin vene
De când cu nașterea mea
Maternitatea avea să devină
Punctul culminant al scribilor
Ca o pendulă oscilând într-un timp

Coraline își privea degetele de la picioare
De acolo de unde îi venea inspirația
Căci ea alerga cu mintea atât de iute
Precum îi era pasul

Vlad OPRAN

Autoportret

Lumina-i cernită, văzduhul e mut
Gloaba lui sură nechează a iarnă
Și carul pe care l-a tras în trecut
Acum în ultimul șanț se răstoarnă.

Un ceas se rostogolește pe câmpuri
Blânde fâpturi se ivesc la hotare
Pentru câteva crâmpeie de gânduri
Rătăcesc umbrele lor visătoare.

Asemeni cu regele cerb în pustiu
Îndrăgesc iarba aceasta albastră
Și-atunci când în apa morților scriu
Cu degete albe bat la fereastră.

Introspecție

O, niciodată n-am fost mai aproape
De țărmul pe care târziu l-am promis
Cum lacrima încolțește sub pleoape
Ascult respirația propriului scris.

Amurgul dă farmec acestor rânduri
Din marginea vreunui câmp solitar
Arbori înalți de bârne și scânduri
Sau umbre ce joacă pe ziduri de var.

Iată, scorpia suflându-mi în spate
Îmi poleiește fereastra cu brumă
Scările-au roiuri de frunze uscate
Și crapă sub mine mârțoaga de humă.

Ștefan NEAGU

140 Degree Fahrenheit

(Nevroză pustie …o stanță progresistă)

Tribute to Rimbaud

Nu-I trudă proletară
E-forturi de război
Infernul de afară
Se umflă surd spre noi

Pe-aici încet se țese
Din nou, o pânză neagră,
De târfele metrese.
Cu care nu-i de șagă …

Un milion de ițe?
Sunt zece milioane!
De ițe sau iglițe
Suveici din vaviloane

Târziu, vremuri pitice
Pe-aici au mai rămas
Doar chipuri venetice
Șerpari fără popas

Nu-i plânset, e lătrat
De câine slab… infam
Trop tard… coup l'état.
Acasă n-am hram.

Să dăm tonul la plâns
Noi-primii pe planetă
La Vavilon am plâns
Chiar și Ladon a plâns
- Funebră șuetă…

Târziu, sinistre munci
Pe un peron de pace
Ai zice că-i de gară
Bromuri fierbinți și dulci .
- O poză gregară ?

Un tren de plăcere
O, zei, fiat lux
Tot bunul îți cere
- Funebru lux …

Nimic… "tristeți de mort"
Rumoare funerară
E la Ormuz... un port
C-o radă de jihad
Kashmir din pânză rară
Și lăutari de jad

Latini, barbari ori slavi,
În vuiet de șantan,
Vom sfârteca hulpavi
Vânaturi de război
Dintr-un Leviathan,
Dar strict… după nevoi

Târziu, funebrii cuci,
Păsări din cer… hilare
Stoluri de corbi năuci
Cu moartea să se-ngâne-n
„Îndemânări de cruci"
Ușor pe-aici rămâne
Doar un crâmpei de mare
Rânjesc străine uși.

Ușor, aici rămâne
Un mic popor falit
Să n-aibă de halit
Decât gândaci și râme

Aceeași dies irae,
Dinspre Jerusalem
Un mentolat Salem,

Veșnica pomenire
- Ucaz pentru zevzeci
[Și-acasă-i dies irae]
Îl vom fuma pe veci !

Târziu, cazan încins !
Arde înalt cât cerul
Și pulberi nu-s de stins
Iar Domnu-i temnicerul
Ma Dame e Ashemimry !

Târziu… și arde arde

Pe cer nu-i nici un nor,
Doar flăcări revanșarde
De incinerator,
… de-atunci când îi gazară…

Târziu – vară khazară
Atac reușit !
Cultic chipiu,
Keepă sprințară,
Cu plumb înroșit,
… de-atunci când îi gazară…

Târziu – jalon închis
Sub lava de vezuviu
Cavoul cu dichis
Plutește pe Danubiu
Secat până-n abis
Oh, zile de delirium

……. ……. ……

Târziu - toamnă jandarmă
Hélas! Și arde, arde!
Suntem perfectul tir
Precis au glonț pe armă
Și iute-or să ne-adoarmă
Zburăm spre cimitir …
De-un glonț și generalii
Au parte uneori.
Dispar, și nu-s ero[r]i
Ce zile! Saturnalii
Cu ceruri în văpăi

Târziu-vreme paludă
Și rău croncănitoare
Pupăm Papa Noel
Teroarea vrea, zăludă,
Pe partea domnitoare

Din noi, mereu s-audă
L,orgasme spirituel

Oh, vână „douce" de bou,
Electrică vână,
Mă voi iubi cu tine
Cinci ani și-o săptămână.
E-n trendul meu!

Eu picoteam un peu
Pe un prichici de tuci
Maintenant - COUVRE FEU
C-a-m-p-e-s-t-e-t-o-t
Gavroche și Pierre le Fou,
Un „brown„… și- un netot?

Ca-n iad, avui un vis;
Fandam printre clocharzi
Citești? Să nu te arzi!
- O turlă de l,eglise
Și niște tomberoane
O zei, ce mameloane !
Acoperiș vert-chou

Jean Nicolas Arthur Rimbaud
(20 octombrie 1854 - 10 noiembrie 1891)

Encore, avui alt vis;
Fandam printre tunari.
La noapte la Paris
Vor fi focuri mai mari
Târziu Novembrion
Cu spectru cavernos
În Caserne Babylon
Dus în vărgat ceton
Fumez ca un vieux larron,
Pipă cu gâtu-n jos
Of, la genunchi-am un suros „„
…… ….. …..
Târziu-- Apocalips…
Se-ntinde greu spre iarnă
Sub cerul plumbuit
Se-aude la povarnă
Dantesc bubuit
Ne prind într-un ocol
O, libertate vană
Cu expirat alcool !

Târziu, lasă-i să ardă
În sos de carne vie
Jamboane mici. din bardă
Întinse pe-o tipsie
Comandă sec Fouché
(Sunt iacobini în vrie?)

Aug-Sep-Oct 2026

VOCILE COMUNITĂȚII – VoCls
Istoria orală ca resursă didactică în era digitală

Proiectul Vocile Comunității: Istoria orală ca resursă didactică în era digitală (VoCls) reprezintă o inițiativă educațională inovatoare care îmbină tradiția mărturiei orale cu instrumentele pedagogiei moderne. Pornind de la convingerea că fiecare comunitate este un tezaur viu de experiențe, valori și amintiri, proiectul propune elevilor un rol activ în cercetarea și valorificarea patrimoniului cultural local, transformând școala într-un spațiu de dialog inter generațional și de producție digitală a cunoașterii.

Activitățile derulate în cadrul proiectului VoCls au urmărit dezvoltarea competențelor de cercetare, comunicare și utilizare responsabilă a tehnologiei, contribuind totodată la consolidarea identității culturale a elevilor și la cultivarea respectului față de memoria colectivă a comunității din care fac parte.

Demersul didactic a fost precedat de pregătirea metodologică a cadrului didactic coordonator, care a participat la o sesiune de formare specializată în domeniul istoriei orale, organizată în perioada 16–21 februarie 2026 de către Institutul de Istorie Orală, în cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. Această formare a oferit instrumentele teoretice și practice necesare proiectării și implementării activităților cu elevii, asigurând un cadru metodologic riguros și adaptat contextului educativ local.

Tema de cercetare abordată în cadrul proiectului a vizat un subiect pentru comunitatea locală: Economia comunistă – Economia de piață în zona orașului Fetești și modul în care au evoluat locurile de muncă de-a lungul acestei tranziții. La proiect au participat 21 de elevi din clasele a IX-a și a X-a care au luat 12 interviuri rudelor, bunici și mătuși, martori ai evenimentelor care fac obiectul temei noastre. Prin colectarea de mărturii orale de la martori direcți ai schimbărilor economice și sociale din zonă, elevii au avut ocazia să înțeleagă cum a arătat viața în fabrică și în cooperativă, ce a însemnat privatizarea și apariția economiei de piață, și cum au traversat oamenii locului una dintre cele mai profunde transformări ale istoriei recente.

Activități desfășurate cu elevii

Prima etapă a proiectului a constat în organizarea unor întâlniri în care elevii au fost familiarizați cu conceptele de bază ale istoriei orale. Prin activități de grup, discuții ghidate și analize de fragmente audio-video reprezentative, participanții au înțeles că istoria nu se regăsește doar în manuale sau documente oficiale, ci și în poveștile oamenilor obișnuiți. Elevii au explorat diferența dintre sursele scrise și cele orale și au identificat împreună rude care ar putea deveni subiecți ai interviului de istorie orală.

O componentă esențială a proiectului a reprezentat-o pregătirea elevilor ca mici cercetători. Aceștia au învățat pașii redactării unui ghid de interviu, formularea întrebărilor deschise și tehnicile de ascultare activă. O atenție deosebită a fost acordată aspectelor legale și etice ale cercetării: obținerea consimțământului informat al intervievaților, respectarea confidențialității și responsabilitatea față de narativele colectate. Prin simulări și jocuri de rol, elevii și-au exersat abilitățile de comunicare și au dobândit încrederea necesară pentru a realiza interviuri real.

Momentul central al proiectului l-a constituit realizarea efectivă a interviurilor cu persoane vârstnice care dețin cunoștințe despre istoria zonei. Echipați cu echipamente de înregistrare audio-video, elevii s-au deplasat în teren – acasă la intervievați, în spații culturale sau în cadrul unor întâlniri organizate la școală – și au purtat conversații autentice despre viața de altădată, obiceiurile comunitare, meseriile tradiționale și transformările sociale din ultima jumătate de secol. Fiecare echipă de elevi a elaborat în prealabil un plan de interviu personalizat, adaptat profilului fiecărui narator.

Înregistrările realizate au intrat într-un proces de prelucrare digitală, în care elevii au învățat să transcrie, să editeze și să organizeze materialele în formate accesibile publicului larg.

Folosind aplicații dedicate, elevii au realizat transcrieri ale interviurilor, au selectat secvențe reprezentative. Această etapă a îmbinat dezvoltarea competențelor digitale cu gândirea critică și creativitatea, elevii devenind cu adevărat producători de conținut cultural.

Finalul proiectului a adus laolaltă comunitatea școlară, în cadrul unui eveniment de diseminare. Elevii au prezentat produsele realizate, colegilor de la clasele terminale, în special cele cu profil uman. Au răspuns întrebărilor și au participat la dezbateri despre relevanța istoriei orale în educația școlară. Toate materialele au fost incluse într-o arhivă digitală a proiectului, accesibilă online, care constituie un patrimoniu viu ce poate fi consultat și îmbogățit de generațiile viitoare.

Prin participarea la activitățile proiectului VoCls, elevii și-au format și consolidat următoarele competențe:

- Competențe de cercetare: formularea ipotezelor, culegerea și analiza surselor primare;
- Competențe de comunicare: ascultare activă, redactare și prezentare orală;
- Competențe digitale: înregistrare, editare audio-video, publicare online;
- Competențe civice și interculturale: respect față de alteritate, dialog inter generațional, identitate locală;
- Gândire critică și reflexivă: evaluarea surselor, interpretarea narativelor, construirea argumentației.

Proiectul Vocile Comunității – VoCls a demonstrat că istoria orală reprezintă mult mai mult decât o metodă de cercetare academică: este o punte vie între generații, un instrument puternic de educație civică și o resursă didactică autentică, adaptată provocărilor erei digitale. Elevii implicați au descoperit că fiecare voce contează, că memoria locală merită să fie înregistrată și transmisă și că ei înșiși pot fi agenți activi ai culturii și istoriei comunității lor.

Experiența acumulată în cadrul activităților VoCls a avut un rol însemnat atât în formarea elevilor, cât și în relația școlii cu comunitatea locală, deschizând drumul unor viitoare parteneriate educaționale bazate pe valorizarea patrimoniului cultural imaterial local.

Prof. Dr. Gheorghe Valentin
Liceul Teoretic „Carol I”
Fetești

Alexandra Mureșan

Născută în 1983, la Brașov, a absolvit Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării - secția Jurnalism, din cadrul Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca. A publicat poezie în revistele Apostrof, România literară și Planeta Babel și articole în revistele foto ePro și Imagine Magazine. În anul 2025 a debutat cu volumul de poeme, *Copiii din casa de dinainte*, apărut la editura Charmides.

taxi

uneori spui o glumă
în urechea cailor înaripați
ei se prefac că dorm
pe drumuri surpate în dungi
albe si negre
mă tem de somnul lor,
mă tem că am uitat
să închid câte o lumină
poate pe cea de jos,
de la trepte pe stânga,
poate.
și ochiul lor se va deschide brusc
și gluma ta
despre zborul meu
li se va încâlci între gene
sârmă ghimpată ce pironește
brazii pe dealurile nordului
ei nu își termină somnul
și mă vei trimite la gară
cu un taxi pe nume Baltagul.

perseide

vom sta pe terasele de lemn,
cu trupurile ascuțite în sus
să urmărim perseidele.

de mică visam o casă în copac
o casă care să plutească pe deasupra
pământului, peste mlaștini și miriști
unde să instalez un ochean
prin care să îi fac cu mâna
lui Chiron.

strălucirea lor nu ne mai ține de foame

aici pe pământ noi însoțim
alți oameni
chiar și acolo unde ei nu ajung.

noi, cei nepăziți de nimeni.

refuzi o moarte banală,
mai bine un accident aviatic
decât o surpare de drum,
să te împiedici în ea, apoi
să te-nghită.

casele nelocuite se prăbușesc
precum perseidele

indiferent ce vom face,
memoria lumii
e scurtă
precum bețele trase
la naștere.

epifanie

cu bagajele făcute
să pleci în Ciclade,
purtând la subraț
lanuri nesfârșite de lavandă
crescute în pământ sterp.

în loc de insule ajungi
pe șoseaua binecunoscută spre
porțile lui Tartar
pe zebră se izbește de tine
un orb
de îndată viața ta se prelinge
clepsidră

tot ceea ce credeai că știi
despre iad
devine miracol.

poveste de cartier

se vede cum îmbătrânește
cartierul
ambulanțele vin acum mai des decât
mașinile de gunoi
fugim pe sub orașul
întins ca o marmeladă
catacombele lui sunt mai sigure ca
trecerile de pietoni
pentru daltoniști
decât pietrele la rinichi,
intoxicația voită cu
monoxid de carbon ori decât
un pat autohton de spital
ca nu carecumva să ne ghicească
pe unde suntem
nevăzutul chiar și cu girofarurile
lui aprinse și gălăgioase
ne jucăm sub pământuri
un - doi - trei
la perete stai.

the end

nici tânără,
nici bătrână,
la miezul ăstui timp
poezia nu mai poate salva lumea
ea însăși pe cale de dispariție
prin sarbacană țâșnesc șase cornete
și gonesc fără direcție
colectând foi rupte de ziar,
sărbători și cuvinte
în cuiburile lor de pe spate
dorm vracii aduși cu forța,
să ne facă bine, să ne facă bine.

Vlad Mușat

S-a născut în 1988, în Băicoi, județul Prahova. A publicat poezie și flash fiction în importante reviste literare și în diferite antologii. Este câștigător al Festivalului Național de Poezie „Costache Conachi", ediția a XXVII-a (Tecuci, 2019). În anul 2020 a debutat cu volumul de poezie *La inaugurarea cimitirului de elefanți* (Editura Junimea). Este câștigătorul Premiului „Opera Prima", acordat în cadrul Festivalului Internațional de Literatură „Tudor Arghezi", Târgu Jiu, 2021. În 2022 a publicat al doilea volum de poezie, *O lume-ntreagă în picioarele goale* (Editura Junimea). În 2024 a publicat volumul de flash fiction *Povești de citit în gară* (Editura Junimea). Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala București – Poezie. Deține, împreună cu Marian Neguțu, pagina *Haimanale Literare*.

ceară, ceară, vrem ostași!

aproape noiembrie și un cer ca o pelerină
de ploaie alungă păsările

antidepresivul meu preferat – când
miroase a vinete și a ardei copți

dacă faceți liniște se aude cum
se face vinul și țuica

mintenaș vom legăna colivile
ne vom reuni cu cei care ne-așteaptă

între maturizarea copiilor și degradarea
noastră fizică

mut lumânări aprinse
de la vii la morți

gros-plan

undeva, într-o cameră de hotel,
două prosoape în formă de lebede
așteaptă să fie date laoparte de un
cuplu grăbit

luna iese însângerată din burta unui lup alfa
e haos pe străzi toți protestează
împotriva vieții de apoi și a unui dumnezeu
ce suferă de PTSD

cer o bere de la un bar unde lăutarii decid
soarta lumii

miroase a struguri de la tălpile dansatorilor
miroase a hristoși

vom supraviețui și azi
ni se va dezvolta încet o carapace
vom câștiga timp vom avea luxul
să devenim lenți
vom avea înăuntru un loc
pentru rugăciune
un loc după care vom fi judecați

Poem despre apocalipsă

dacă o civilizație extraterestră
ne-ar amenința existența

aș negocia soarta omenirii
dându-le la schimb poeme
scrise de nicolae teoharie

best I can do is

Dumnezeu e drăguț cu noi
și ne dăruiește bătrânețea
înainte

ca să așteptăm cu nerăbdare

Carmen SECERE

Carmen Secere a debutat cu volumul „aproape fericiți” (2018), pentru care a primit premiul „Horațiu Ioan Lașcu” al filialei Iași a Uniunii Scriitorilor din România (concursul național de poezie „Porni Luceafărul”, Botoșani, 2018). Au urmat volumele: „mon amour ma tristesse/ întâmplări de viață în est” (2019), „babilon/ macii lui monet” (2019), „viața ca o moarte ușoară/ ultima rotație completă a pământului” (2019), „viața pe gheață/ carmen contra carmen” (2020), „jucării cu gheare/ neoficial sunt frumoasă” (2022), „Blank” (2023, volum premiat de Uniunea Scriitorilor din România, Filiala București - Poezie, cu Premiul "Mariana Marin"), „Insula apostaților” (2025). Poezia sa a fost tradusă în engleză, franceză, italiană, spaniolă. Este membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala București-Poezie.

tristețe cu oase lungi (cinci mișcări)

I. arma

de câte ori nu te-ai trezit singur și fără niciun sens
de parcă un glonț ți-a atins scopul și dintr-odată
buuuuum nu mai ai nimic
încerci să te aduni
dar în grămada de resturi nu găsești decât
rugină și piele
suntem făcuți așa cum suntem
ne punem o mie de fețe dar tot nu înțelegem
cine am putea să nu fim
mereu suntem acuzați de trădare
în mintea vinovatului
ar trebui să te iei după țipătul sângelui
păstrăm atâtea ciudățenii înăuntru
când eram copil salvam creaturi mici și viermi
mai târziu am început să beau lumină
pentru fluturii din stomacul meu
ar trebui să cureți arma să mergi până la capătul zilei
să te așezi în cea mai veche rană și să-ți tragi sufletul
de ce plângi

II. schimb de coaste

lasă-mă să stau lângă tine
să ne povestim de la început durerea
sa facem schimb de coaste să nu mai simțim nimic
așa ne-ar fi mai ușor să plecăm
aproape că nici nu ar conta
lasă-mă să stau lângă tine chiar dacă fiecare e singur
oricât am aduna este în plus
apoi ce să repari mai întâi când se strică
mereu îmi caut un refugiu în altcineva
atâția oameni cu visuri mari care nu mai sunt
amintesc întruna că nimic nu ajunge
încerc să mă conving până și de absența mea
te rog lasă-mă să stau lângă tine
despre toate câte nu sunt vom vorbi ca de obicei
cu lumina stinsă

III. rețetă magistrală

îmi creșteam animalele de lapte după o rețetă magistrală
apoi puteam să dorm
stăteam pe gânduri
îmi așezam degetele în cruce
pândeam puțină lumină
în colțul rotund se ghemuiau lupii
în golul din inimă se jucau iepuri
de casă
toți mă strigau pe nume carmen carmen carmen
mă întorceam le desenam țipătul
ei se făceau nevăzuți
au venit îngerii la fereastră
carmen carmen carmen
apoi tu

IV. ziua a șaptea

de ce ai ales să fii închisă mă întreabă curioșii
în ziua a șaptea aducându-mi ofrande și blănuri
de la trei generații ca nu cumva să cred că iarna nu mai urlă
prin turnuri sau că e liniște în camera de fier
trebuie să cobor le răspund vreau timp să mă iert
apoi să scap ca să uit cât de greu mă apasă zăpezile de sus
și cât de departe poți să fii îngropat în timp ce afară
se întâmplă o lume stranie și tot ce vezi este o capcană
dați-vă la o parte strigă înspăimântați curioșii
în ziua a șaptea dați-vă la o parte lăsați-o să treacă
ar fi bine să ne prefacem orbi sau poate
ar trebui să-i murmurăm puțină dragoste dar n-am văzut
niciodată o tristețe cu oase atât de lungi
și ne e frică

V. noduri

așteaptă puțin înainte să tragi linie
nu chema atât de repede un analist
chiar dacă totul e răsucit de mai multe ori
în același timp există o femeie care plânge
alta care tace o femeie care vine
și alta care nu mai așteaptă nimic
în același timp există un bărbat care lovește
altul care mângâie un bărbat care pleacă
și altul care nu uită
la ce bun acest delir dacă răspunsul este întrebare
de ce atâta luptă când războaiele sunt fără glorie
și fără eroi
așteaptă puțin
leg un nod apoi îl dezleg
auzi cum păsările cad și țipă
lumea se face țăndări
unde sunt îngerii pe care mi i-ai promis

Daniela VARVARA

A debutat în anul 2011 cu volumul de poezie, *Înaripata* (editura Ex Ponto, Constanța), pentru care a primit Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din România - Filiala Dobrogea și Premiul revistei Ex Ponto. Au urmat volumele de poezie, *A-* (editura Sfântul Ierarh Nicolae, 2012) și *Lodebar* (Junimea, 2017), precum și volumul de eseistică, *Mituri și simboluri biblice în poezia românească neomodernistă* (editura Eikon, 2016). Este prezentă constant, cu poezie și eseuri critice în presa culturală românească.

Rugăciunea zilei

aici totul e simplu: a fi
înăuntru e viul ca un sfânt în trupul căruia
stau înfipte suliţe otrăvite
ca să intri în moarte trebuie trecut pasul agoniei
ca să intri în viață trebuie trecut pasul agoniei
azi (nu se ştie niciodată până când va fi azi)
multe elicoptere ale armatei au survolat satul,
hoaba a venit cu un păr încâlcit, flămândă şi cu bube în tălpi.
tavanul sălii de clasă părea un câmp de luptă minat
pe care se prăbuşeau soldaţi.
dinspre unitate, bubuiturile exercițiilor de tragere ne aminteau frica.
lucica a descuiat magazia de lemne unde băncile dezmembrate semănau
cu scuturi ale vechilor greci.
apoi am aşteptat maşina de gunoi cum în copilărie aşteptam căruţa de pâine.
nu a venit prea repede / nici atunci nu venea
să învățăm gustul glonțului în pâine - aceasta pare să fie rugăciunea de azi.
ca să intri în moarte trebuie trecut pasul agoniei
ca să intri-n odihnă, trebuie trecut pasul agoniei.

Blank

Am scris titlul paginii - abandon - idee de poem
apoi l-am lăsat acolo, într-o hârtie goală rămasă într-un raft.
săptămâni bune, chiar nici un rând scris.
ca un manifest. ca un cui în memoria foii
în memoria celui care ar vrea să uite că a trăit.

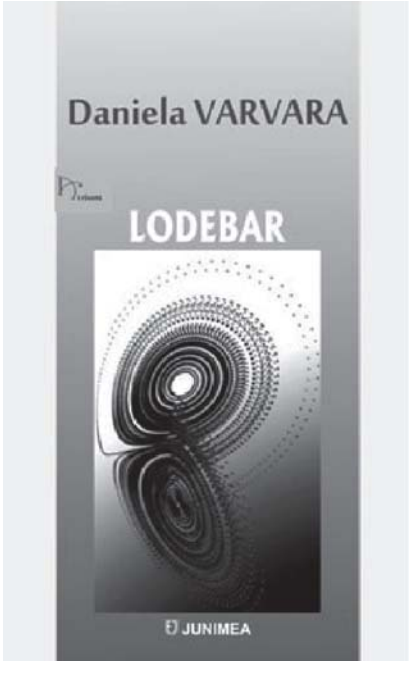
o noapte întâi

ascunsă în placenta femeii care ia act de prezența mea.
e o noapte care vine cu sabia scoasă din teacă
dar eu nu mă tem: cea care mă poartă în sine devine chilie
cu pereți proaspăt văruiți. șoldurile și picioarele ei, unelte de luptă.
după biruință ea le transformă în jucării pentru copiii
care o vor locui cândva
e o noapte cu pereți albi în care încep să bat cuie în loc de stele.
ca întâia născută îmi voi alege drept jucărie tăcerea
pentru ca cei ce vor veni să mă poată uita în chiar pântecul mamei
e o noapte în care uitarea și-a rotit ochii peste lume
și a transformat-o într-o casă a ei
e o noapte în care cel care era cel care este cel care va fi
nu mai pot visa. în chilia aceasta din pântecul mamei
deschid de pe acum o fereastră
în afara ei nu s-au stins de tot strigătele de luptă
e o noapte în care nu orice durere încape în inimă
(aceasta e lecția pe care trebuie s-o învăț: nu orice durere încape în inimă)
noaptea se face lichidă și îmi curge prin vene
trebuie s-o iubesc face parte din mine

în fiecare vineri

sub pielea ei se aşeza
rănit de moarte Dumnezeu
ea îl învia cu sângele propriu
pielea ei devenea sidefie
carnea ei strălucea strălucea
între o vinere şi alta nu mai erau zile
între piele şi muşchi dormea el
dincolo de el nu mai era nimic
ea respira lumină se hrănea cu lumină
şi stomacul îi era o aură uriaşă
devenit apoi un văzduh în care
înaripatele străluceau libere

mă privesc:
în carnea mea se aşază rănit de moarte
Dumnezeu
el vine cu tot cu lumină şi adoarme
imediat ce închid ochii
îmi vine să merg cu ochii închişi
ca nu cumva să-i tulbur somnul
se întinde sub piele îi împrumut forma osaturii
a muşchilor şi a organelor mele vii
caut prin manuale de medicină
moduri prin care se poate închide moartea
în timp ce sângele circulă
în fiecare zi învăţ metode de resuscitare -
e dumnezeul meu şi trebuie să-l ţin în viaţă.

Romeo Aurelian ILIE

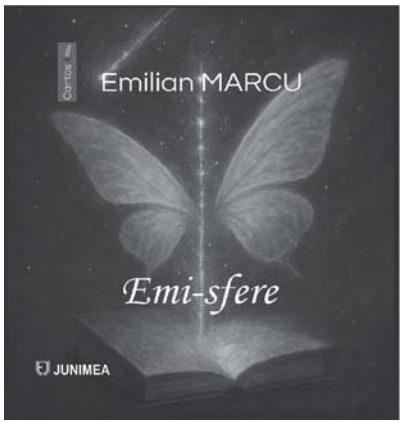
Muzica sferelor - poetul și îngerii

Cronica volumului de poezie, *Emi-sfere* de Emilian Marcu

(Editura Junimea, Iași, 2026)

Emilian Marcu (născut în 1950) este absolvent al Institutului de Biblioteconomie din București. A debutat în presa culturală în anul 1974, în revista Familia, fiind prezentat de poetul Ștefan Augustin Doinaș. Ulterior a publicat în mai toate revistele literare importante din România. A publicat numeroase volume de poezie, proză și critică literară, dintre care amintim: *Îngândurat ca muntele de sare* (poezie, 1996), *Umbra și îngerul* (poezie, 2000), *Muzeu de sate* (poezie, 2001), *Sfera de apă* (poezie, 2011), *Sfera de pământ* (poezie, 2017), *Sfera de aer* (poezie, 2019), *Sfera de foc* (poezie, 2019), *Tobele mute* (proză, 2014), *Tărâmul inocenților* (proză, 2017, 2020), *Ajungă-i nopții spaima ei* (proză, 2023) și *Vitrina cărților - dicționar de literatură română contemporană* (critică literară, 2025). A primit numeroase premii literare, dintre care cel mai titrat este Premiul Academiei Române „Ion Creangă", pentru romanul *Tărâmul inocenților*, în anul 2019. Cea mai recentă apariție editorială ce îi poartă semnătura este antologia poetică, *Emi-sfere*, apărută anul acesta la editura Junimea din Iași. Asupra acesteia din urmă mă voi apleca și eu în cele ce urmează.

După cum sugerează și titlul, *Emi-sfere*, antologia de față adună

între coperțile sale o selecție din poeziile cuprinse în volumele din seria *Sferelor*, apărută între anii 2011 - 2019, dar și din volume anterioare, cum este, spre exemplu *Muzeu de sate*, precum și o serie de poeme inedite.

Pentru că Emilian Marcu este unul dintre poeții cu state vechi în poezia românească contemporană, nu se putea că această antologie să nu debuteze cu o artă poetică, adică cu o poezie în care poetul să ilustreze condiția sa de poet, în relație cu lumea: „*În geanta poetului - bibliotecă ambulantă -/ Rindeaua și dalta, reviste și un manuscris./ Coperțile lui roșii ca gura înfometată a morții/ Îmbătrânesc cu fiecare secundă.// Clipocit de cuvinte în vertebra poemului încă nescris,/ clinchet de sunete între coperțile acestui ciudat manuscris.// Numai rindeaua și dalta/ în comuniune perfectă cu arta/ Sălășluiesc în această bibliotecă ciudată/ Ca niște aripi de fluture pe o poartă.// În geanta poetului, în geanta lui sinilie,/ Rindeaua și dalta și alte unelte împotriva uitării/ Străjuiesc, în tăcere, coperțile înflăcărate de manuscris.// Simbioză perfectă-a visării,/ Rindeaua și dalta/ În comuniune perfectă cu arta.// (...)// Manufactură stelară, simbioză-ntre astre,/ Ca niște aripi de fluturi, ca niște aripi albastre/ Pe coperțile manuscrisului, pe roșii coperți:/ nici o zbatere în cuvinte,/ ca o tăcere subtilă între săgeți*". Așadar, pentru poetul Emilian Marcu, poezia nu este altceva decât o perpetuă simbioză între muncă și artă, între realitatea brută și visul ce-l poartă spre sferele înalte; o armă împotriva uitării, o înrourare a cuvintelor ce se transformă astfel, pe de o parte în fluturi, pentru a înfrumusețea lumea, iar pe de altă parte, în săgeți, pentru a-și îndeplini și rolul de a „răni" lumea, făcându-o mai bună, mai atentă, mai conștientă asupra misterului vieții și morții.

Nelipsiți din poeziile lui Emilian Marcu sunt părinții acestuia, trecuți ambii la cele veșnice, după cum reiese din texte, despre care vorbește cu o reală evlavie, aș zice chiar cu religiozitate. Și chiar dacă nu îi consideră sfinți, le conferă o aură stelară, intangibilă, ceea ce este fără doar și poate, o mare dovadă de iubire eternă ce sfidează moartea: „*Mama mea e umbră groasă/ Este umbră mama mea/ Și o văd călcând sfioasă/ Și-nvelindu-se c-o stea*"; „*Și-nvelit în rouă tata mă trimite/ Lumii ca pe-un sâmbur gata de-ncolțit/ Să păzesc lumina dintre oseminte/ Ce de-atâta umblet, iată, s-a tocit*".

Desigur, așa cum s-a putut observa deja, moartea este des invocată în poezia lui Emilian Marcu, deși nu s-ar putea spune despre sine căar fi un poet pesimist sau depresiv. Totuși, contactul cu necruțătoarea realitate a despărțirii vremelnice a sufletului de trup, ce nu iartă pe nimeni și care condamnă trupul la odihna cea mai de pe urmă, în țărână, va fi inspirat volumul *Sfera de pământ*, în paginile căruia poetul strecoară și o poezie deopotrivă tristă și duioasă, dedicată morții însăși, în care este invocat și poetul George Bacovia, cel mai pregnant cântăreț al morții: „*În sicriașul cel sfânt,/ Cu lemn încă proaspăt în trupu-i,/ Scheunând când negura, ploaia,/ Bat toaca în munții tristeții,/ În sicriașul cel strâmt - O vioară pe noptieră -/ Poetul, încheiat la toți nasturii singurătății,/ Clamează monoton mahalaua.// Clavecinele/ plâng ca vecinele// mugurii nopții țâșnind prin pereți./ O cohortă de îngeri de ceară/ Ia foc în palma discret transparentă/ Cum e urma unei săgeți./ În sicriașul cel sfânt/ Cu lemn încă proaspăt pe la încheieturi/ Vioara dintr-un secol bacovian/ Plimbă pe strunele reci/ O cohortă de îngeri de ceară// Din sunetul trup de fecioară./ În sicriașul cel sfânt -/ O vioară pe noptieră -// Poetul George Bacovia clamează poezii/ Lângă un clavecin de pământ.// Clavecinele/ Plâng ca vecinele./ Clavecinele, clavecinele, clavecinele...*".

Dar ca un veritabil imitator al biblicului și miticului Enoh, poetul Emilian Marcu, nu se atașează prea tare de *Sfera de pământ*, ci numaidecât face saltul la *Sfera de aer*, pentru a scruta transcendența, purificându-se apoi, desăvârșindu-se, atingând sublimul, în *Sfera de foc* a iubirii: „*Prin foșnetul de rochie-n cădere/ când se despart tăcerile-ntre noi,/ Vom înota prin râuri reci de miere,/ Eu mă voi scufunda în umerii tăi goi.// Luminile, mai mici și mai ușoare,/ Ca fulgul rezemat de pleoapa ta,/ Se vor surpa și-n mută disperare/ Prin flori de gheață lumea vor schimba.// Subtile gesturi, mângâieri ușoare/ Cum ascuțiș de sabie în panoplii/ Va înflori în rana care acuma doare/ Prin foșnetul de rochie în nopți târzii.// Mirări de gând, tăcerea-n disperare/ Ca foșnetul de rochie intră-n surpare!*".

Și totuși, nu întâplător doar am amintit mai sus de *Sfera de aer*, lăsând impresia că am trecut-o cu vederea, pentru că acum mă voi întoarce la ea, spunând că, din punctul meu de vedere, poetul Emilian Marcu anume în această sferă se simte cel mai acasă, poezia sa fiind în general una a imaterialului, a diafanului și chiar a divinului, cei mai fideli însoțitori ai săi fiind însuși îngerii din cer, care îl fascinează prin muzica

sferelor intonată. În compania îngerilor, chiar și manuscrisele sale par a avea ceva ceresc, și scrisul său pare să se întâlnească, să se contopească cu scrisul tuturor poeților ajunși în cer: „*Ca un înger curat, ca un înger/ sunetul intră în rezonanță cu sferele./ Muzica-mbracă-n albastre eșarfe/ mistica pendulare a fluturilor printre rafturi,/ prin manuscrisele încă umede ale ceriului,/ umede de la mâinile poeților morți/ din mileniul trecut și din alte milenii.// Ca un înger curat în nișele visului/ Manuscrisul, printre mătăsuri arzânde,/ trupul feciorelnic îl preamăresc și-l apără,/ cum se apără poeții între ei/ când sunt singuri și triști/ precum pasărea în înalturi într-o dimineață,/ într-o dimineață geroasă de iarnă/ (...)/ manuscrisele o vreme plutinde pe cer/ cu memoria poeților morți tineri în brațe,/ ca un ornic arzând în dimineața mileniului*”.

Așadar, poetul Emilian Marcu scrie o poezie sensibilă și deosebit de frumoasă, născută parcă din muzica sferelor, în care diafanul și transcendentul predomină și emană lumină și pace în mintea și sufletul cititorului; și chiar și atunci când se apropie sau chiar se scufundă în teluric, în sfera de pământ, este mereu însoțită de roua căzută tot din cer, ca o garanție a faptului că sensul vieții nu poate fi atins decât unind orizontala vieții pe pământ cu verticala înălțării la cer. Cu toate acestea, nu putem spune despre Emilian Marcu că este un poet mistico-religios, în sensul clasic al termenului, însă putem spune cu siguranță că este unul metafizic.

Vitralii – memoria ca lumină a devenirii

Cronică la volumul de poezie al lui Vasile Dumitru Chipirișteanu

Există cărți care povestesc o viață și cărți care recuperează o lume. Volumul **„Vitralii”**, semnat de Vasile Dumitru Chipirișteanu, aparține celei de-a doua categorii. Aranjamentul volumului se constituie într-un arc peste timp și spațiu, unind satul natal Sudiți, din inima Bărăganului ialomițean, cu Cugirul, locul în care poetul și-a așezat prezentul. Între aceste două repere geografice se desfășoară adevărata geografie a sufletului, în care memoria devine materia primă a poeziei.

Prima parte a volumului este dominată de nostalgia copilăriei. Poetul își recompune parcursul vieții, de la copilul care descoperă lumea prin miracolul lucrurilor simple, la adultul care își asumă experiențele și responsabilitățile, la omul care suferă, caută răspunsuri și sensuri, dar și la cel care crede. Sunt ipostaze ale aceleiași conștiințe, surprinse în diferite momente ale devenirii sale.

Poetul nu evocă doar ulițe, case sau anotimpuri, ci reconstruiește o întreagă comunitate umană. Chipurile unor săteni care i-au marcat primii ani revin în versuri cu o autenticitate care depășește simpla rememorare. Ei devin păstrători ai unei lumi în care cuvântul avea greutate, gesturile aveau rost, iar apropierea dintre oameni reprezenta o formă firească de existență.

În centrul acestei lumi se află familia, privită ca prima școală a devenirii. Educația primită în casa părintească, modelată de buna practică ortodoxă, nu apare ca o simplă moștenire religioasă, ci ca un fundament moral care îi însoțește întregul parcurs existențial. Credința se manifestă discret, fără ostentație, devenind o respirație firească a universului poetic.

Formarea poetului se desfășoară într-un plan paralel cu destinul satului natal. Pe măsură ce omul înaintează în timp, satul se schimbă, iar această evoluție generează una dintre cele mai sensibile note ale volumului: regretul pentru pierderea unor valori care păreau cândva de neclintit. Familia tradițională, școala ca instituție formatoare, via – simbol al continuității și al răbdării – și însăși coeziunea comunității apar ca forme ale unei „veșnicii” pe care modernitatea a început să o fisureze.

Una dintre imaginile sugestive ale acestei lumi este cea din poezia „***Vie bătrână***”, în care via devine mai mult decât un loc al copilăriei. Ea este spațiul muncii, al întâlnirilor, al sărbătorilor și al bucuriilor simple, un univers în care se desfășura viața unei întregi comunități. Dispariția ei simbolizează trecerea timpului și pierderea unor repere. Totuși, amintirea vițelor sădite de tatăl său sugerează că există o continuitate pe care timpul nu o poate șterge: aceea a moștenirii sufletești transmise din generație în generație.

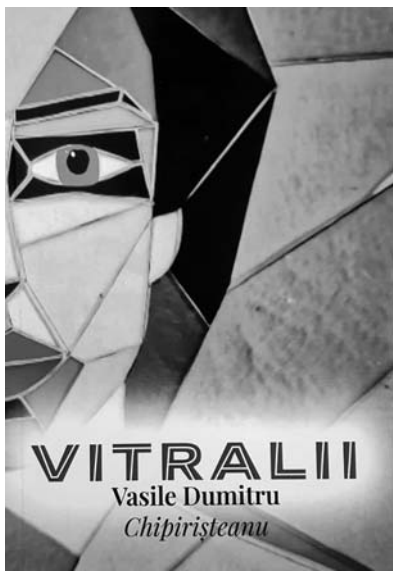
Poetul nu idealizează trecutul în mod artificial, ci îl privește cu luciditatea celui care înțelege că memoria poate salva ceea ce realitatea nu mai păstrează.

Dacă prima parte este o întoarcere la rădăcini, cea de-a doua reprezintă asumarea unui nou spațiu existențial. Cugirul nu apare ca o ruptură de Bărăgan, ci ca o continuare a drumului. Omagiile dedicate oamenilor și locurilor de aici exprimă recunoștința față de comunitatea care i-a devenit casă, demonstrând că apartenența se poate construi fără a renunța la memoria originilor.

Cugirul nu înlocuiește Sudițiul și nici nu șterge nostalgia originilor, ci se așază firesc alături de acestea, ca o nouă pagină a biografiei sale sufletești.

Acestui univers al prezentului îi urmează câteva poezii dedicate iubirii. Ele adaugă volumului o dimensiune intimă și tandră, completând confesiunea despre viață cu mărturisirea sentimentului care apropie și dă căldură existenței. După evocarea rădăcinilor, a oamenilor și a locurilor, iubirea apare ca o altă formă de împlinire și de continuitate sufletească.

Titlul **„Vitralii”** sintetizează inspirat arhitectura întregii cărți. Asemenea fragmentelor de sticlă colorată care, unite, lasă lumina să creeze o imagine mai înaltă decât fiecare piesă în parte, poeziile recompun existența autorului din amintiri, credință, chipuri și locuri. Fiecare poem reprezintă o fereastră prin care lumina trecutului pătrunde în prezent, iar ansamblul lor alcătuiește un portret al unei sensibilități care

refuză să lase uitarea să se așternă peste valorile esențiale.

Vasile Dumitru Chipirișteanu scrie o poezie a recuperării. Într-o epocă în care rădăcinile par tot mai fragile, „Vitralii” amintește că adevărata continuitate nu este garantată de ziduri sau de instituții, ci de memoria vie a oamenilor. Cartea devine astfel nu doar un exercițiu al rememorării, ci și un gest de conservare spirituală, prin care poetul oferă cititorului un vitraliu al propriei deveniri și, în același timp, al unei lumi care merită să rămână în lumină.

În esență, „Vitralii” este o carte despre rădăcini și lumină: rădăcinile care hrănesc identitatea și lumina memoriei care împiedică timpul să transforme în uitare ceea ce a avut cândva chip, nume și rost.

Vasile Iordache
Slobozia, 08.11.2026

Formele suferinței în proza lui Ștefan Bănulescu

Prof. dr. Dumitru Adriana

Suferința reprezintă nucleul tematic din proza fantastico-mitică a lui Ștefan Bănulescu, iar volumul de povestiri *Iarna bărbaților* ilustrează cu măiestrie modul în care tragicul se împletește cu fabulosul. În nuvela *Mistreții erau blânzi*, personajul Fenia (soţia lui Condrat) devine o întrupare simbolică a durerii umane, purtând un destin marcat de pierdere, neputință și o izolare profundă într-un spațiu dunărean încărcat de mister şi fatalitate. Suferința Feniei nu este doar o stare afectivă pasageră, ci o condiție existențială permanentă. Principala sursă a durerii sale rezidă în pierderea tragică a imaginii tatălui şi în degradarea lumii vegetative şi meşteşugăreşti din care provine. În plus, condiția ei de femeie singură, abandonată într-un mediu ostil şi aspru, accentuează sentimentul de vulnerabilitate. La nivel psihologic, suferința Feniei se manifestă printr-o izolare voluntară şi prin incapacitatea de a comunica pe deplin cu ceilalți oameni. Ea trăiește într-o lume interioară fragmentată, în care granița dintre amintire şi prezent devine difuză. Suferința sa nu se exprimă prin lamentații zgomotoase sau prin acte dramatice violente, ci prin tăcere, retragere şi o tristețe reținută. Femeia este o prezență fantomatică în nuvelă, iar modul în care interacționează cu personajul masculin trădează o dorință disperată de refugiu şi protecție, dar şi imposibilitatea de a fi salvată. Durerea ei este atât de adânc înrădăcinată încât devine un mod de a fi; Fenia nu mai poate concepe existența în afara acestei aure de suferință.

Un element definitoriu pentru proza lui Ștefan Bănulescu este legătura strânsă dintre psihologia personajelor şi cadrul natural. Spațiul în care se desfăşoară acțiunea — Câmpia Dunării, mlaştinile, ostroavele şi pădurile inundabile — reflectă direct starea sufletească a Feniei. Mlaştina şi ceața devin metafore ale captivității sale interioare. Spre deosebire de proza realistă tradițională, unde suferința are cauze social-economice clare, în nuvela lui Ștefan Bănulescu suferința Feniei îmbracă forme metafizice. Ea suferă nu doar pentru propriul destin, ci ca exponentă a unei lumi arhaice care îşi pierde reperele. Nuvela nu oferă o dezlegare sau o formă de catharsis clasică pentru Fenia. Suferința ei rămâne suspendată, continuând să existe la fel ca natura învăluită în ceață. Absența unui deznodământ fericit sau clarificator subliniază caracterul inevitabil al destinului ei: Fenia este condamnată să rămână o figură a durerii mute şi a dorului neîmplinit.

În universul nuvelei *Mistreții erau blânzi* de Ștefan Bănulescu, suferința nu se consumă prin explozii dramatice sau confesiuni explicite, ci este interiorizată şi convertită într-o formă arhaică de manifestare: **bocetul ca articulare tăcută**. Personajul Fenia întruchipează această formă paradoxală de jale, în care plânsul îşi pierde caracterul sonor şi strident, transformându-se într-o stare de spirit contopită cu spațiul şi cu trecerea timpului. În tradiția folclorică românească, bocetul este un ritual colectiv, un discurs structurat menit să ofere o cale de ieşire a durerii prin cuvânt şi muzicalitate. În lumea Feniei însă, ritul îşi pierde dimensiunea publică. Suferința ei nu mai găseşte ecou într-o comunitate care să o sprijine, ci devine o experiență solitară.

Bocetul Feniei nu este o jală rostuită cu voce tare, ci un **bocet interior**, o tăcere încărcată de înțelesuri. Această tăcere nu înseamnă absența durerii, ci presiunea ei maximă: cuvintele devin neputincioase în fața traumei (pierderea tatălui, degradarea lumii vechi, moartea copilului, însingurarea) – „Fenia, cu capul plecat pe pânză, izbucni într-un fel de plâns, şi din plânsul acela, fără modulații, începu să cânte, la fel de uscat, cântecul Vicăi, îl spunea ca pe un bocet şi în acelaşi timp ca pe un blestem. Îşi plângea copilul mort, dar şi cânta cu ură vorbele din cântecul Vicăi". Gesturile Feniei, privirea ei fixă şi mişcările lente urmează cadența unui bocet ritualic, dar lipsit de sunet – „Fenia vorbea din ce în ce mai rar şi mai încet. Poveştile ei dezlânate şi le mai spunea doar cu mişcarea buzelor, fără mişcare, încetă să mai mişte buzele. Şi le simţise prinse de ger. Îşi aduse aminte de mâini într-un fel ciudat: nu mai ştia unde le are şi începu să le caute" , „în loc să se bucure că-şi găsise palmele, îi fu silă că le-a găsit şi că trebuie să stea de grija lor, să le mişte, să le dezmorţească, să le caute adăpost, când ea era doborâtă de oboseală şi îngheţată toată. Simţise că i se lipise de degete capacul sicriului" – răpusă de durerea pierderii copilului şi de cadrul apocaliptic al pototpului, ea încetează să mai reacţioneze ca o fiinţă umană ancorată în realitatea imediată şi se goleşte de substanţa fizică, devenind un simbol al durerii tăcute, o prezenţă atemporală.

Singurele mărci sonore ale suferinței sunt respirația grea sau pauzele dintre cuvinte, care funcționează ca nște puncte de suspensie ale durerii. Cadrul natural dunărean preia rolul de cor tragic. Mlaştina amorțită şi ceața neclintită sunt extensii ale bocetului tăcut al Feniei — un peisaj care încremenește odată cu durerea ei. „Hainele priseseră cruste de gheață", „nici trupul nu şi-l mai ştia, încerca să şi-l caute", „era umărul ei sau se înşela, pentru că şi-l simţi ca pe o scândură udă «M-oi fi înecat.»". Prin acest efect de decorporalizare, Bănulescu transpune tragedia umană, propunând un trup ce îşi pierde relevanţa în faţa forţelor cosmice şi ale destinului. Bocetul tăcut al Feniei se materializează în obiectele şi substanţele care o înconjoară. În proza fantastico-mitică a lui Ștefan Bănulescu, stările psihologice se îmbibă în materie. Suferința ei nu mai strigă şi nu se mai revoltă; ea s-a îmblânzit, s-a pietrificat şi a devenit o condiție permanentă. Bocetul tăcut este forma prin care personajul îşi acceptă destinul fără a mai opune rezistență. Prin această abordare, Ștefan Bănulescu redefineşte tragismul. Suferința articulată tăcut devine mai apăsătoare decât orice strătăt: bocetul tăcut împiedică uitarea. Imposibilitatea de a exprima durerea prin cuvinte o izolează pe Fenia de ceilalți oameni, blocând orice încercare de salvare sau de conexiune afectivă profundă. Tăcerea transformă suferința din problemă psihologică individuală în stare mitică şi elegie pură. Bocetul tăcut al Feniei rămâne astfel una dintre cele mai puternice imagini ale durerii din literatura română — o stare în care tăcerea nu este gol, ci o acumulare densă de memorie, dor şi resemnare.

În concluzie, personajul Fenia din *Mistreții erau blânzi* reprezintă unul dintre cele mai profunde profiluri feminine din proza românească scurtă a secolului al XX-lea. Prin intermediul ei, Ștefan Bănulescu construieşte o imagine memorabilă a suferinței umane — tăcută, simbolică şi strâns legată de mitologie şi natură. Suferința Feniei transfigurează realitatea imediată, transformând nuvela dintr-o simplă naraţiune într-o meditație asupra pierderii, memoriei şi singurătății existențiale.

Convorbiri pentru memoria culturală

Chipurile vii ale culturii ialomițene

Vasile IORDACHE

- Partea a doua -

Revista Helis poartă amprenta oamenilor care au creat, au susținut și au promovat cultura ialomițeană. Fiecare pagină este o dovadă a puterii cuvântului și a vocației de a păstra vie memoria spirituală a acestui spațiu.

Gândit ca o galerie vie, acest autoportret prin întrebări își dorește să aducă în fața cititorilor omul și creatorul, dezvăluind publicului valorile și experiențele profunde care le-au modelat parcursul.

Nu căutăm o simplă fișă biografică. Ne dorim să surprindem firul invizibil din spatele operei: întâlnirile providențiale, marile bucurii, renunțările, dar și crezul care le-a ghidat pașii.

Dincolo de datele reci ale unui dicționar, ne interesează povestea vie: lecțiile de viață, momentele de cotitură, credințele profunde și mesajul pe care au dorit să-l lase moștenire.

Fiecare confesiune va fi integrată într-o arhivă a memoriei de text, un document valoros despre demnitate și cultură în spațiul ialomițean, iar răspunsurile primite vor alcătui o veritabilă radiografie spirituală a timpului nostru - o arhivă vie dedicată celor care au oferit comunității frumusețe și demnitate.

Continuăm demersul nostru propunându-vă o întâlnire cu un „greu" al literaturii noastre și un om extrem de drag sufletului meu, aproape ca un bunic: romancierul, criticul și istoricul literar, eseistul, publicistul și redactorul-șef adjunct al revistei Helis, Titi Damian.

S-a născut pe 5 august 1945, în satul Muscelul Cărămănești, comuna Colți, județul Buzău. Urmează școala primară în satul natal, Școala elementară Bozioru, Școala Pedagogică Elementară Mixtă Buzău, 1965, Institutul Pedagogic Galați, Facultatea de Filologie, 1970, Universitatea București, Facultatea de Limba și Literatura Română, 1975.

În 1964 este învățător în comuna natală, apoi profesor de Limba și literatura română în Munteni Buzău (1969) și Jilavele (1975), Liceul Teoretic Grigore Moisil din Urziceni, ulterior Colegiu Național.

Debutul publicistic se realizează cu articole de specialitate în revista *Societății de Științe Filologice din România Limba și literatura română*, apoi în revistele *Examene, Tribuna învățământului și Ars Didactica*.

Este membru al cenaclului *Dor fără sațiu*, începând din 1980.

Colaborează la revista *Helis* (redactor șef adjunct) publicând proză, eseuri, cronici literare, pamflete.

Paralel, continuă cu scrierile în ziare și reviste: *Opinia* (Buzău), *Pro Saeculum* (Focșani), *Negru pe alb* (Odobești), *Zorile* (București), *România Mare* (București), *Axioma* (Ploiești), *Sud* (Bolintin Vale), *Boema* (Galați), *Feed-back* (Iași), *Plumb* (Bacău), *Antares* (Galați), *Meandre* (Alexandria), *Litere* (Târgoviște), *Mișcarea Literară* (Bistrița), *Vitralii* (Râmnicu Sărat), *Spații culturale* (Râmnicu Sărat), *Bucureștiul literar și artistic* (București), *Jurnalul de Vrancea* (on line), *Regatul cuvântului* (Craiova), Ialomița (Slobozia), *Tribuna Ialomiței*, *Magazin de Urziceni, Obiectiv de Ialomița*, *Apollon, Talk Show, Opinia, Muntenia și revista Renașterea Culturală.*

Prefațează volumele *Degringolada* de Nicoleta Cristea-Ifrim, *Beresith* de Petru Botezatu, *Răni deschise* de Speranța Calimi, *Incantații de mătase* de Ion Roșioru, *Câteva zile* de Marius Stan, *Momente din viața oamenilor simpli de provincie de ieri și de azi* de Lili Balcan.

A fost distins cu numeroase Diplome, Premii, Medalii și acte de recunoștință în învățământ și cultură, remarcabile fiind: Diploma *Gheorghe Lazăr* clasa I, 2006 (Ministerul Educației și Cercetării),;Premiul special al Juriului, 2006, (Concursul național de proză Liviu Rebreanu, Bistrița), Premiul pentru proză pe anul 2009, pentru romanul Umbra (Uniunea Scriitorilor din România, filiala Galați-Brăila); Premiul *Radu Petrescu* pentru volumul Umbra, 2009, (Societatea Scriitorilor Târgovișteni);Diplomă de Excelență, 2011, (Ministerul Educației și Cercetării, Consiliul Județean Ialomița, Inspectoratul Școlar Județean Ialomița); Diplomă de Excelență în Cultură, 2013, 9Primăria Municipiului Urziceni), marele premiu Național *Vasile Voicu*lescu, 2014, Direcția pentru Cultură a Județului Buzău; Diploma de Onoare , 2017, Consiliul Județean Ialomița, Inspectoratul Școlar Județean Ialomița; medalia *Uniți prin credință pentru viitor*, Asociația pentru cultura ortodoxă, Buzău, 2022.

Este membru titular al Uniunii Scriitorilor din România, (Filiala Sud-Est Galați 2009, iar din 2019 membru al Filialei de Critică, Eseistică și Istorie Literară, București); membru al Societății Scriitorilor Târgovișteni (2010); membru fondator al Asociației Culturale Helis și redactor responsabil de critică, colaborator permanent al revistei Helis (2003); membru în colegiul redacțional al revistei *Renașterea Culturală*, Buzău; membru al Societății Scriitorilor Târgovișteni, redactor asociat al revistei Litere din Târgoviște; membru fondator al Fundației Culturale *Origini Carpatice* din Buzău; colaborator permanent al revistei Ex Ponto din Constanța,; președinte de onoare al asociației *Muscelenii-2018*; membru titular al Uniunii Scriitorilor din România.

Debutează în literatură în iunie 2001, în revista *Tribuna literar-artistică și culturală* din Slobozia cu nuvelele; *Fiara; Pepenele galben și Proces-verbal...*

A publicat peste 350 de lucrări de specialitate, proză, eseuri, pamflete, reportaje, interviuri și cronici de întâmpinare în reviste și ziare. A fost invitat în cadrul unor emisiuni de Radio Cultural (emisiunea *Comment ça va*), la Radio România Actualități (emisiunea *Cadran*), Radio Campus și Sud Est (Urziceni), antena 1 (Slobozia), la Tv SE (Buzău), N24 Plus (București), TV SE (Buzău), ASCIOR (Buzău), Focus (Buzău).

Volume publicate: ***Fagul***, roman Editura Bizantină, București, 2005; ***Umbra***, roman, Editura Omega, Buzău, 2008; ***Fascinația fascinației***, minipovestiri și eseuri, Ediția Dacoromână, București, 2009, ***Norul***, roman, Editura Editgraph, Buzău, 2011; ***Fidelitatea lecturii, cronici de întâmpinare***, Editura Editgraph, 2011; ***Scriitori din zodia HELIS***, antologie, Editura Helis, Slobozia, 2013; ***Cronicile Muscelenilor, cronici***, 2013; ***Muscelenii, trilogie***, Editura Editgraph, 2013 (roman nominalizat pentru marele premiu al Uniunii Scriitorilor la FestLit, Cluj Napoca, 2014), Premiul pentru proză la festivalul internațional Antares, Galați, 2014 și Marele Premiu la Concursul Național de Literatură Vasile Voiculescu, Buzău, 2014); ***Judecătorul de suflete, nuvele și povestiri***, Buzău, Editura Editgraph, 2014 (Premiul Mircea Horia Simionescu al Societății Scriitorilor Târgovișteni); ***Dialogul vârstelor, monografie*** (Passionaria Stoicescu), Buzău, Editura Editgraph, 2014; ***Tablouri în oglinda sufletului, pagini jurnalistice***, 2015; ***Interioare de conștiință, cronici de întâmpinare***, 2015; ***Sens giratoriu: pamflete cu ticăloșii***, Editura Editgraph, Buzău, 2016;

(continuare în pagina 24)

(urmare din pagina 23)

Fundamente, cronici literare; Damian Stănoiu, monografie; Muscelenii, vol. IV Ruina; Editura Editgraph, Buzău, 2016; ***Fidelitate a memoriei colective*** (eseu), Focșani, Editura Pro Saeculum, 2017; ***Sisif coborând muntele*** (roman autobiografic), 2017; ***Călător*** (povestiri și eseuri), Editura Editgraph, Buzău, 2018; ***Exegeze contemporane, critică de întâmpinare***, Editura Editgraph, Buzău, 2019; ***Lecturi la miezul nopții, critică de întâmpinare***, Editura Editgraph, Buzău, 2029; ***Damian Stănoiu, monografie***, Editura Editgraph, Buzău, 2020 (Premiul *Cartea anului* al Filialei de Critică, Eseistică și Istorie Literară București; Premiul *Șerban Cioculescu* al Societății Scriitorilor Târgovișteni); ***Povestiri din Urziceni, pagini jurnalistice***, Editura Editgraph, Buzău, 2020; ***Victoria, ultima secundă!..***, roman autoreferențial, Editura Editgraph, Buzău, 2021, ***Muscelu – Cărămănești - în istorie - & scriitorii săi – în contemporaneitate*** – autori Titi Damian și Ilie Mândricel, Editura Editgraph, Buzău, 2021; ***Secunda Astrală***, roman autoreferențial, Editura Editgraph, Buzău, 2022; ***Lecturi polifonice, critică de întâmpinare***, Editura Editgraph, Buzău, 2022; ***Tetralogia Muscelenii (Fagul, Umbra, Norul, Ruina)*** Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Editgraph, Buzău, 2023: ***Dulcele Amar, Dulce*** (nuvele de dragoste), Editura Editgraph, Buzău, 2024; ***Fundamente*** (critică de întâmpinare), Editura Editgraph, Buzău, 2024; ***Dumitru POPESCU, PUMNUL ȘI PALMA*** – roman al disidenței literare românești, Editura Hoffman, Caracal, 2024; ***Școala de la Târgoviște azi – Scriitori Reprezentativi,*** Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2025; ***Scriitori Ialomițeni***, Editura Editgraph, Buzău, 2025; ***Scriitori Buzoieni***, Editura Editgraph, Buzău 2025; ***Romane Contemporane - Note de lectură*** (2006-2026), Editura Editgraph, Buzău, 2026.

După această introducere să derulăm dialogul nostru.

- *„Cine sunteți în câteva cuvinte***?**

- Un muntean coborât la câmpie. Un dascăl care a povestit la catedră aproape o jumătate de veac și pe care, într-o zi, o elevă dintr-a noua l-a tras de mânecă la ieșirea din clasă: „Domnule profesor, de ce nu scrieți ceea ce povestiți? Păcat, se pierde...” De atunci scriu ca să nu se piardă.

Dacă ar fi să-mi completez singur fișa, ar arăta cam așa: Titi Damian, născut pe 5 august 1945 la Muscelu-Cărămănești, comuna Colți, județul Buzău; buzoian prin naștere, ialomițean prin adopție; învățător, profesor de limba și literatura română, prozator, cronicar de întâmpinare, monografist și, la Jilavele, „fermier” printre albine, pomi și viță de vie. Toate sunt adevărate, dar niciuna nu spune totul.

Am în urmă vreo treizeci de cărți, scrise în douăzeci de ani, și în față, mereu, încă una. Cine sunt cu adevărat las să spună cărțile - și, poate, răspunsurile de mai jos.

- *Care este locul natal pe care îl purtați mereu cu dumneavoastră?*

- Muscelu-Cărămănești. Un sat de munte, având prin copilăria și adolescența mea, vreo sută de familii, cuibărit sub Vârful Vătraiului, cu Pădurea Samarului deasupra și cu Fagul cel Mare veghindu-l din țarnă. Am scris-o și o repet ori de câte ori am prilejul: matricea mea sufletească s-a zămislit în Muscel. Am scris-o, pentru veșnicie, și pe monumentul pe care mi l-am ridicat în cimitirul din jurul Bisericii.

Îl port cu mine nu ca pe o fotografie îngălbenită, ci ca pe o rană bună. Port prispa casei părintești și ulița Dimineștilor, glasul clopotelor, concereala - nunta muierilor, un obicei cu rezonanțe dacice pe care nu-l mai găsiți decât între Colți și Bozioru —, port vita de la jug, care pentru muntean era aproape un membru al familiei. Și port noroaiele Muscelului! Prietenii mei de la Slobozia și de la Urziceni le-au cunoscut pe viu în ziua în care am lansat trilogia chiar în satul meu, pe o vreme „de câine”: s-au convins atunci că paginile mele despre ele nu sunt o figură de stil.

Dar n-aș fi drept dacă n-aș spune că am două locuri de suflet: unul unde m-am născut și altul unde m-am făcut. La douăzeci și patru de ani m-a furat mirajul câmpiei pentru totdeauna. În Bărăganul ialomițean - la Munteni-Buzău, la Jilavele, la Urziceni - s-a desăvârșit matricea mea intelectuală. Când eram copil, trăiam cu nostalgia câmpiei; ajuns în câmpie, trăiesc cu dorul muntelui.

Să nu uităm, apoi, că Bărăganul a fost populat, pe la 1870, prin Legea însurăților, cu flăcăi din dealurile Buzăului. N-am făcut, așadar, decât drumul străbunilor. Ialomița și Buzăul sunt, pentru mine, același spațiu spiritual.

- *Cum v-ați defini ca om?*

- Ca pe un om care nu s-a lăsat învins. Nu din vreo vitejie anume - am fost un copil pirpiriu, născut de șapte luni și botezat în grabă, ca să nu mor nebotezat, iar la Școala Pedagogică eram socotit timidul clasei -, ci pentru că muntenii mei nu ascultă decât de o singură poruncă: „Să nu renunți!” Am crescut cu ea. Nu am dat niciodată înapoi, oricât de multe greutăți am întâmpinat, și nici nu m-am plâns vreodată.

Sunt apoi un om al prieteniei. Am scris cândva că „prietenia este judecata supremă după care îmi evaluez semenii” și n-am găsit de atunci o măsură mai dreaptă. Prietenia mea are ritualurile ei, simple: o cafea fierbinte, un pahar de vin de țară, un borcan de miere de la albinele mele dus în dar, o vorbă lungă pe prispă. Și are durerea ei: cât de greu este să asiști neputincios la plecarea, unul câte unul, a celor din generația ta!

Și, ca să fiu cinstit până la capăt, sunt un om care se teme. De un singur lucru m-am temut și m-am ferit toată viața: să nu cumva să fiu impostor - nici ca elev, nici ca învățător de țară, nici ca profesor de gimnaziu sau de liceu, nici ca cititor, nici ca scriitor ori critic de întâmpinare. Cred că n-am fost. Dar frica aceasta mi-a fost cel mai bun paznic.

- *Care sunt valorile pe care nu le-ați abandonat niciodată?*

- Le-aș număra pe degetele unei singure mâini, așa cum le-am primit de acasă și de la dascălii mei:

♦ **Truda.** Muntenii nu munceau ca să se îmbogățească, ci ca să nu sărăcească. Tata a vândut boii de la jug ca să mă țină la școală; de atunci știu că nimic din ce contează nu vine fără trudă. De aceea scriu și astăzi, la optzeci și unu de ani, noaptea, de mână.

Adevărul spus cu bună-credință. Busola mea a rămas propoziția argheziană: „Și voia mea de bine, frumos și adevăr.” Când scriu despre cartea altuia, scriu despre operă, nu despre om - căci omul își are păcatele sale -, iar criteriul rămâne unul singur: cel estetic.

Credința. Firească, nu de paradă; biserica e, înainte de toate, în sufletul omului. Am ridicat în curtea bisericii din satul meu un monument eroilor musceleni, iar la sfințirea lui, pentru prima dată în istoria acelei biserici, morții din cimitir au ascultat Imnul României.

Limba română. O socotesc o noblețe și o credință. Cred, ca și Dimitrie Cantemir, că „limba română nebiruit martor ne este”. Și mulțumesc Domnului că mi-a dat șansa să mă nasc în limba română!

Memoria. Uitarea înseamnă moartea memoriei. Cine-și uită trecutul este condamnat să-l retrăiască. Tot ce am scris, de la „Fagul” încoace, este, în fond, o luptă cu uitarea.

Și, peste toate, recunoștința: față de părinți, față de domnul Ică Croitoru, dascălul care m-a format la Bozioru, față de Școala Pedagogică din Buzău, față de cei care m-au citit. Un om fără recunoștință e ca un copac fără rădăcini. Iar, cum spune un personaj de-al meu, „tot ce nu are rădăcini putrezește!”

- *Dacă viața dumneavoastră ar avea un titlu, care ar fi acela?*

- L-am dat deja, fără să știu atunci că îl dau pentru toată viața: „Sisif coborând muntele”.

Viața mea a fost o permanentă pendulare între Munte și Câmpie. Am coborât întâi spre Bozioru, apoi spre Buzău, apoi spre Oradea, în

armată, iar la urmă, pentru totdeauna, în Bărăgan. Grea mi-a fost fiecare coborâre; la urcuș parcă prindeam aripi. Abia târziu am înțeles că a coborî nu e semn de slăbiciune, ci de forță morală - ca s-o poți lua încă o dată de la capăt. Greu e să urce omul un munte, dar mai greu e să-l coboare.

Dacă mi s-ar cere și un motto, l-aș lua din primul meu roman, „Fagul":

„Viața este o imperceptibilă, imprevizibilă și inevitabilă înfrângere."

Numai că, în roman, fraza aceasta deschide cartea ca o certitudine și o închide ca o întrebare. Așa aș vrea s-o las și în dreptul vieții mele: cu semnul întrebării. Căci, vorba lui Camus: „Și totuși Sisif era fericit!"

Ar mai fi și un al doilea volum, pe care îl am în lucru: „Sisif urcând muntele". Dar acela, cum îmi spunea tata când îl rugam să mă ia cu el la Câmp, rămâne pentru iarna care stă să vină...

- *Prin ce ați dori să rămâneți în memoria comunității?*

- N-aș vrea să rămân eu în memoria comunității. Aș vrea să rămână, prin mine, ceilalți.

Muscelul meu, mai întâi. Pe una dintre copertele tetralogiei „Muscelenii" am scris:

„Dacă satul se va risipi, va rămâne biserica. Dacă vreodată biserica se va nărui, vor rămâne crucile din cimitir; dacă și crucile vor deveni nisip, va rămâne cartea aceasta care să povestească lumii destinul acestui sat, Muscelu-Cărămănești."

Am vrut să pun satul meu pe harta literară a țării, alături de Humulești, de Lancrăm, de Siliștea-Gumești, de Pârscov. Muscelenii meritau. Pe 31 mai 2015 am ridicat, în curtea bisericii, un monument eroilor căzuți în cele două războaie mondiale, iar împreună cu niște intelectuali consăteni am ridicat în centrul satului un obelisc în memoria lui Sava Gotul (de la Buzău)

Apoi, confrații mei. O bună parte din viața de scriitor am cheltuit-o scriind despre cărțile altora: „Scriitori din zodia HELIS", „Scriitori ialomițeni", „Scriitori buzoieni", „Școala de la Târgoviște azi". Am la tipar un volum despre romanul românesc contemporan, iar „ pe bandă" lucrez la un volum masiv despre romanul românesc de după al Doilea Război Mondial. Am făcut-o pentru că o carte fără cititori este moartă, iar un scriitor despre care nu scrie nimeni moare de două ori.

Manuscrisele mele le-am lăsat bibliotecilor: pe cele ale „Scriitorilor din zodia HELIS" Bibliotecii Municipale din Urziceni, pe cele ale „Muscelenilor" Bibliotecii Județene „Vasile Voiculescu" din Buzău. Acolo le va găsi cine le va căuta. Am pus în fruntea „Scriitorilor buzoieni" o vorbă fără autor: „Când se va vorbi de noi, tot nu vom fi de față." Nu mă tulbură. Mă bucură că se va vorbi.

- *Care este experiența care v-a schimbat cel mai mult ca om?*

- Două. Stau la cele două capete ale vieții mele și seamănă între ele mai mult decât s-ar crede: amândouă au avut un preț.

Prima: ziua în care am aflat că tata vânduse boii de la jug, pe Țapu și pe Mândrilă, pentru șase mii de lei, ca să aibă cu ce mă ține la Școala Pedagogică din Buzău. Fusesem admis în 1959, într-o competiție de peste o mie de copii pe 112 locuri. Pentru muntean, vita de la jug nu era o avere, era o parte din familie; moartea ei era o tragedie, sinonimă cu moartea unui copil. Iar tata urma să facă, ani în șir, drumul pe jos, pe lângă căruța altora. De atunci știu că fiecare carte pe care o scriu e plătită dinainte. Și că e o datorie pe care n-o termini niciodată de plătit.

A doua: cei paisprezece ani de boală ai soției mele, Victoria - excelentă profesoară de geografie, primul meu cititor și cel mai exigent, cea care îmi culegea la calculator manuscrisele scrise de mână, noaptea. Paisprezece ani am strâns din dinți, protejându-ne unul pe celălalt, și în casa noastră nu s-a rostit niciodată cuvântul „moarte". Am învățat atunci că tăcerea poate fi o formă de iubire și că durerea adevărată nu strigă. Am scris despre ea „Victoria, ultima secundă!...". Toate cărțile mele s-au născut greu, dar aceasta s-a născut din durere.

- *Ce ați pierdut și ce ați câștigat alegând drumul culturii?*

- Am pierdut, mai întâi, timp. Am debutat în volum abia în 2005, la aproape șaizeci de ani. Caietul cu primele pagini din „Fagul" și „Fiara" poartă data 1984, dar tema nu era publicabilă atunci: puteam eu să scriu împotriva colectivizării forțate în anii aceia? Socialismul ne-a deformat evoluția, prin constrângeri și auto constrângeri. Sunt, așadar, un debutant atipic, întârziat.

Am pierdut nopțile. Pentru mine, o noapte dormită este o noapte pierdută: rar mă culc înainte de ora două.

Și am pierdut ceva ce mă doare și azi. Dacă aș fi rămas în Muscel, aș fi fost un învățător harnic, respectat, aș fi dat comunei multe generații bune și mi-aș fi îndeplinit mai bine datoria față de părinți. Ei erau deja în mormânt când am lansat trilogia acolo, la Căminul Cultural. M-am dus atunci la mormântul lor, cu cărțile în brațe, și le-am spus, plângând, că fiul lor a ajuns scriitor.

Ce am câștigat? Mai mult decât merit. Am câștigat cititori - unii necunoscuți, care m-au sunat într-o seară de august, la Jilavele, ca să-mi spună, vreme de minute bune, de ce le-a plăcut romanul. Am câștigat prieteni în toată țara. Am câștigat o crestomație de peste 350 de pagini scrise de alții despre cărțile mele și cărți întregi închinate tetralogiei, de la oameni care și-au jertfit pentru asta timpul, energia și banii. Încă nu s-a inventat în limba română cuvântul care să cuprindă bucuria aceasta.

Dar premiul cel mare a fost dintotdeauna altul: mulțumirea de mine însumi.

- *Ce întâlnire v-a influențat decisiv destinul cultural?*

- Au fost mai multe, dar una le-a hotărât pe toate: Passionaria Stoicescu.

Fuseserăm colegi de clasă la Școala Pedagogică din Buzău. Ea devenise poetă consacrată şi redactor de carte; eu eram profesor la Urziceni și citisem în cenaclul „Dor fără saţiu" trei nuvele, primite cu aplauze. La nunta fiului unui coleg de-al nostru i-am dat nuvelele, cu inima strânsă: o știam exigentă încă din școală. A doua zi, dis-de-dimineață, mă sună: „Titi, fir-ai tu să fii, tu știi ce scrii?" Eu, mut, aşteptam săpuneala. „Când poți, vino până la București, să stăm de vorbă pe marginea lor." La plecare: „Mai scrie!" „Ce să scriu?" „Ce vrei. Să vii la mine când termini, cu cincizeci de pagini!" M-am tot dus cu câte cincizeci de pagini, până s-au făcut vreo două sute cincizeci. „Gata, acum publicăm romanul!" Așa s-a născut „Fagul". Passionaria a rămas redactorul tuturor cărților mele. Și se cunoaște.

Dar n-aș fi ajuns la ea fără ceilalți: fără eleva aceea dintr-a noua care m-a tras de mânecă; fără profesorul Anatol Pavlovschi, care a hotărât în cenaclu că „data viitoare ne citește Domnul Damian" și care, după ce am terminat de citit, s-a ridicat primul și a început să bată ritmic din palme; fără domnul Ică Croitoru, care m-a învățat că un dascăl poate salva un destin.

Și, după „Fagul", fără primele două cronici: a lui Florentin Popescu, în „Caligraf", cu un titlu care m-a înnobilat - „Un nou romancier: Titi Damian" -, și a profesorului Ion Ene din Urziceni, în revista noastră de suflet, „Helis". Atunci am înțeles că pornisem pe un drum fără întoarcere și fără prea multe popasuri.

- *Ce reprezintă revista Helis pentru dumneavoastră?*

- Revista „Helis" este, pur și simplu, revista noastră de suflet. Așa i-am spus dintotdeauna și nu găsesc o formulă mai potrivită.

Ialomița m-a tipărit întâi. Primele mele pagini - nuvelele „Fiara", „Pepenele galben" și „Proces-verbal" - au apărut la Slobozia, în „Tribuna literar artistică și culturală", în iulie 2001. Una dintre primele două cronici la „Fagul" a scris-o, în „Helis", profesorul Ion Ene. Iar Gheorghe Dobre, redactorul-șef, mi-a publicat număr de număr, aproape un an de zile, fragmente de roman. Gheorghe Dobre a fost la absolut toate lansările mele. Asta nu se uită.

(continuare în pagina 26)

(urmare din pagina 25)

Colaborarea mea cu „Helis” trece de douăzeci de ani. Sunt membru fondator al Asociației Culturale HELIS și redactor-șef adjunct al revistei. Rodul acestei prietenii sunt două cărți: „Scriitori din zodia HELIS” (Editura Helis, Slobozia, 2013), o antologie critică a scriitorilor din jurul revistei, pe care numai Gheorghe Dobre știe din ce bani a tipărit-o, și „Scriitori ialomițeni” (2025), lansată la Salonul de Carte de la Slobozia.

Dar „Helis” nu e doar o revistă; e un grup. Ne spunem cu mândrie „Grupul de la HELIS”, iar legea grupului este compromisul. Am mers împreună la Roșiorii de Vede, la Casa Tudorii, la Salonul de Carte, la Buzău. Și au urcat cu mine până la Muscelu-Cărămănești, pe ploaie și pe noroi, ca să lansăm trilogia chiar în satul meu. Îmi amintesc cum s-a pus în mișcare, de la Slobozia, cu GPS-ul în funcțiune, chiar autorul acestui chestionar, Vasile Iordache, împreună cu Florentina Loredana Dalian și cu Gheorghe Dobre, cu Florin Ciocea. Acolo a rostit Gheorghe Dobre o vorbă pe care n-am uitat-o: „Un sat fără povestitori nu există.”

Pentru noi, scriitorii de provincie, a ține în viață o revistă și un cerc literar este un act de militantism, iar lansarea de carte nu e o campanie de marketing, ci o liturghie culturală.

Și mai e ceva ce am spus doar într-o carte. Victoria, soția mea, păstra într-un săculeț două poezii pe care i le trimisesem de la Galați, datate 1 aprilie 1970, și de care eu uitasem. Am reușit să public una dintre ele în „Helis”, cu o lună înainte ca ea să moară. Când a văzut-o în revistă, s-a înseninat și a zâmbit, ca și cum ar fi vrut să-mi spună: „Ai văzut?” De aceea, pentru mine, „Helis” nu va fi niciodată doar o revistă.

- Care este cea mai importantă lecție pe care v-a oferit-o viața?

- Am pus-o, fără să știu că îmi scriu lecția vieții, într-o frază din romanul „Umbra”, care m-a urmărit apoi și în alte cărți:

„Cât de puțin îi trebuie omului ca să fie fericit, dar ce drum lung are de făcut până la acea picătură care, oricând, se poate transforma în otravă...”

Am învățat-o întâi în dragoste: prima, marea deziluzie a tinereții, care nu m-a părăsit niciodată. Am învățat-o apoi lângă Victoria, cu care am avut fericirea și cu care am băut, paisprezece ani, și otrava. Am învățat-o la catedră, unde o notă bună dată la timp scotea un copil din mediocritate, iar o vorbă aspră îl putea strivi. Am învățat-o și în literatură, unde o laudă nemeritată e tot otravă.

Așa că lecția mea e aceasta: fericirea e mică și fragilă; trebuie s-o porți cu grijă, ca pe o picătură. Iar dacă se varsă, să nu renunți. Să cobori muntele cu demnitate și s-o iei de la capăt.

Și încă un lucru, pe care mi l-a dat școala: o greșeală iertată face cât o sută de pedepse.

- Cum v-ați defini ca autor sau creator?

- Ca pe un prozator clasic, rămas cu bună știință credincios modelelor. Am predat o viață literatura română clasică - în sensul de valoare -, am citit cu condeiul în mână operele marilor noștri critici și istorici literari; nu mă pot desprinde de modele. Asta nu înseamnă că imit, dar nici nu caut experimentul de dragul experimentului. Optez pentru teme clasice și pentru o structură de roman rotundă: îmi place ca o carte să se închidă în cerc, cu imaginea cu care s-a deschis. Passionaria Stoicescu a spus despre „Muscelenii” că sunt o jumătate de secol de viață, drame și speranțe ale satului de munte, „toate pe un fond liric și tragic, istoric și mitologic”. Mă recunosc în această formulă.

Sunt apoi un cititor care scrie. Critica de întâmpinare n-o fac după o grilă. Simt când o carte este bună și atunci îi fac o cronică. Singurul meu criteriu rămâne cel estetic. Rolul meu, așa cum îl înțeleg, este să pun în fața cititorilor cărți bune; cele proaste se elimină singure. M-a durut întotdeauna că numele mari ale criticii au obosit ori se irosesc în orgolii minuscule, fără să vadă că, în profunzime, prin provincie, mocnește o mare literatură. Scriu pentru cititori, nu pentru critici; criticii sunt și ei niște cititori, doar mai specializați. Scriu de mână, noaptea, apoi reiau, șterg, corectez. Ca scriitor, trebuie să fii primul și cel mai exigent critic al tău.

- În ce măsură creatorul și omul sunt una și aceeași persoană?

- Mai mult decât mi-ar plăcea să recunosc. Am rămas credincios toată viața unei vorbe a lui Marin Preda: „Reale sunt trăirile, imaginate sunt doar împrejurările.” Ion Mândruță din „Muscelenii” este tatăl meu, așa cum Moromete a fost tatăl lui Preda. Steluța lui e mama mea. Iar Florin Mândruță, băiatul mărunt de statură pe care colegii îl strigau „Degetarul”, profesorul de română care ajunge scriitor... ce să mai ascund?

Și totuși, nu sunt cărți de memorii. Superficialii au crezut că proza mea este autobiografică, pentru că îmi știau câte ceva din biografie. Orice literatură își are sursa în viață; totul e cum reușești s-o transformi în literatură, s-o faci, cum spunea Barthes, „o minciună care spune adevărul”.

Când scriu despre cărțile altora, fac o distincție clară între om și operă: mă interesează doar opera. Când e vorba de mine însă, n-am reușit niciodată să-i despart. Fiecare pagină scrisă este purtătoarea amprentei autorului. Pe paginile mele e amprenta unui muntean care a predat literatura română și care n-a putut să tacă.

- Ce credeți că spune opera dumneavoastră despre omul care sunteți?

- Că sunt un om cu rădăcini. Asta spun, de fapt, toate cărțile mele, fiecare în felul ei.

„Muscelenii” spun că am văzut cum se frânge un sat - de la colectivizarea forțată din 1962 până la ruina de azi, cu tinerii plecați și cu bătrânii sprijiniți în cârjă - și că n-am putut să tac. „A lăsa nescrise, este a inimii durere”, zicea cronicarul. „Judecătorul de suflete” spune că am fost dascăl și că am crezut în milostenia catedrei. „Dulcele amar, dulce...” spune că am iubit și că știu cât costă iubirea. „Sens giratoriu” spune că pot să mă și înfurii: acolo am lăsat bisturiul și am luat bâta, pentru că Patria nu se vinde. Iar cronicile spun că m-am bucurat sincer de cărțile altora.

Mai spune ceva, poate cel mai important: că viziunea mea e tragică, dar nu deznădăjduită. În ultima scenă din „Ruina”, Fagul cel Mare, totemul satului, a îmbătrânit și trebuie tăiat. Dar lângă el rămân doi fâșlagi zdraveni, care, cu timpul, îi vor lua locul. Atâta vreme cât trăiește spiritul Fagului, va dăinui și satul.

Acesta sunt eu: un om care a privit înfrângerea în ochi și a lăsat, totuși, lângă trunchiul bătrân, doi fâșlagi.

- Ce v-ar surprinde să afle cititorii despre dumneavoastră?

- Poate câteva lucruri mărunte, dar adevărate:

♦ ***Că Dumnezeu mă știe Florin.*** Am venit pe lume de șapte luni, atât de firav, încât m-au botezat în grabă, să nu mor nebotezat; nașa mi-a ales numele Florin, iar părintele Chivoiu l-a trecut cu mâna lui în certificatul de botez. Tata, întors din concentrare, s-a dus la sfat și m-a trecut în acte Titi: vaca se chema Florica, câinele Florică, boul vecinului Florian - nu mai era loc în casă de încă un Florin!

♦ ***Că mi-a fost frică de profesorii mei mai mult decât de orice.*** După ce am absolvit Pedagogica și m-am stabilit la Urziceni, multă vreme n-am mai trecut prin Buzău, ci doar pe centură, de teamă să nu mă întâlnesc cu vreun profesor și să mă asculte.

♦ ***Că primele pagini din „Fagul” stau într-un caiet datat 1984***, cu douăzeci și unu de ani înainte de carte. Îl păstrez și azi.

♦ ***Că am o casetă cu propriul glas.*** În cenaclu, un coleg, viitorul jurnalist Marian Ghițeanu, mi-a strecurat sub nas, fără să mă prevină, un casetofon rusesc, cât povesteam. Păstrez și azi caseta și o mai ascult din când în când. Chiar povesteam frumos!

♦ ***Că n-am observat singur*** că titlurile romanelor mele - „Fagul”, „Umbra”, „Norul”, „Ruina” - au toate câte cinci litere. Mi-a arătat-o critica. Întâmplarea, nu maniera.

♦ ***Și că sunt un fel de fermier.*** La Jilavele, printre albine, pomi, viță de vie și zarzavaturi, ziua reflectez și notez; noaptea scriu. E minunat să stai de vorbă cu albinele! Când se întâmplă să moară o familie de albine, parcă mi-ar muri un copil.

- Dacă un cititor ar reține un singur lucru despre dumneavoastră, care ați dori să fie acela?

- Că am fost dascăl și că mi-a plăcut această meserie pentru care am avut vocație.

Totul în viața mea vine de acolo. Am predat șapte ani ca învățător - am început la Colți, cu litera „A" -, paisprezece ani la gimnaziu și douăzeci și cinci la liceu. Dacă ar fi s-o iau de la capăt, aș alege tot catedra. Munca la catedră a fost o binecuvântare. La liceu n-am predat după manual: le ceream elevilor să aibă pe bancă opera, citită, și o descopeream împreună; de fiecare dată găseam ceva nou, și eu, și ei. Eram fericit și atunci când corectam o lucrare foarte bună a unui școlar. Unuia i-am scris pe teză: „Ai să trăiești din scris!" După mulți ani a venit cu teza la mine să-mi spună că am avut dreptate.

Iar cărțile mele, privite de aproape, sunt tot lecții: romanele sunt lecții de istorie a satului, cronicile sunt lecții de lectură, antologiile sunt cataloage în care am trecut, cu dragoste, numele confraților. Am rămas, până la urmă, ce m-a făcut Școala Pedagogică din Buzău: un dascăl care povestește. Doar că acum povestesc pe hârtie, ca să nu se piardă. Am avut un dascăl de Română care povestea frumos: Tiberiu Bordea, căruia i-am imitat și semnătura pe caietele elevilor.

Am avut și un „păcat" pe care îl știu toți foștii mei elevi: aveam patima caietelor frumos, îngrijite, cu teme făcute fără mântuială. Le corectam, chiar și celor de-a XII-a! Nu mi s-a întâmplat să-mi pice vreun elev la Bac. Am avut doar un singur elev corigent la Română. Asta pentru că a vrut. Nu și-a făcut caiet. Toamna avea cel mai frumos caiet. Nu l-am examinat eu la corigență. O colegă îmi șoptește: „Nu am putut să-i dăm mai puțin de opt!"

- Ce întrebare v-ați fi dorit să vă fie adresată și nu v-a fost adresată până acum?

- Mi s-a pus o singură dată, acum mai bine de șase decenii, și de atunci n-a mai repetat-o nimeni.

Eram elev la Școala Pedagogică din Buzău. Profesoara de matematică, mai îndrăgostită de literatură decât de aritmetică, ne vorbise într-o oră despre Camus și despre „Mitul lui Sisif". Am pândit cartea o lună de zile în vitrina librăriei, până am putut s-o cumpăr; între timp am cerut-o și la biblioteca școlii. Directorul Țane, un om slab și înalt, care nu scăpa prilejul să ne pună întrebări din cărțile împrumutate, m-a oprit într-o zi: „Ia stai puțin, drăguță, ce părere ai despre Sisif?"

Aș vrea să mi se pună din nou întrebarea aceasta. Acum, la optzeci și unu de ani: „Domnule Damian, ce părere aveți despre Sisif?"

- Ce răspuns ați da acestei întrebări?

- Atunci, timidul clasei a răspuns dintr-o suflare, de se mira și el de unde atâta curaj: „Mie nu mi se pare absurdă atitudinea lui, nu prea are dreptate Camus. Pur și simplu, nu se lasă învins!" Și am adăugat, cu o înțelepciune pe care nu știu de unde o aveam, că esența urcușului și a coborâșului este speranța. Directorul n-a zis decât: „Interesant, drăguță, drăguță..." și mi-a pus în brațe „Idiotul" lui Dostoievski.

Astăzi aș răspunde altfel. Aș spune că aveau dreptate amândoi, și Camus, și băiatul acela. Sisif nu se lasă învins, e adevărat. Dar nu din încăpățânare, ci pentru că a înțeles un lucru pe care eu l-am priceput abia după ce am coborât de zeci de ori drumul dintre Muscel și Bărăgan: urcușul cere putere, coborâșul cere caracter. Când urci, ai deasupra ta doar cerul și te simți un Anteu. Când cobori, știi că bolovanul te așteaptă jos și cobori totuși, demn, ca s-o iei încă o dată de la capăt. Aceea e clipa în care Sisif e fericit.

Eu mi-am găsit bolovanul în nopțile de scris. De douăzeci de ani mă așteaptă, în fiecare seară, cuminte și conștiincios. Și, ce să vă spun? Camus a avut dreptate până la capăt: „Și totuși Sisif era fericit!" Sunt și eu.

- Ce mesaj ați transmite tinerilor care se apropie astăzi de cultură și de literatură?

- Mai întâi, să citească. Le spun mereu tinerilor care vin la concursul de creație „Dor fără sațiu" din Urziceni: „Ca să scrii, trebuie mai întâi să mai și citești." Talentul nu le lipsește; de cele mai multe ori le lipsește lectura. Iar lectura, cum spunea Dostoievski, este „o formă a fericirii", nu o corvoadă.

Apoi, să nu se teamă de trudă. A fi scriitor adevărat înseamnă lecturi întinse și de calitate; muncă, adică trudă; talent, seriozitate și onestitate; conștiința lucrului temeinic și durabil făcut - și, peste toate, un pic de caracter nu strică.

Să-și caute un redactor exigent și să-l asculte. Eu, câtu-s de profesor de română, n-am publicat nimic fără ochiul Passionariei Stoicescu. Și să nu se grăbească: pepitele răsar greu dintr-un strat uriaș de moloz. Nu e nicio rușine să scrii pentru sertar. „Fagul" meu a stat douăzeci și unu de ani într-un caiet.

Să nu-și uite locul de unde vin. Să nu se rușineze de satul lor, de bunicii lor. Un sat fără povestitori nu există - și poate că tocmai ei sunt povestitorii pe care îi așteaptă satul lor. Și să scrie o limbă română curată: limba română naște poeți; s-o poarte cu respect.

Generațiile de azi nu sunt mai slabe decât ale noastre; sunt la fel de inteligente. Trebuie doar să-și îndrepte inteligența spre lucrurile durabile și esențiale. Sunt optimist.

Iar la urmă, celor tineri le las singura moștenire pe care am primit-o și eu de la muntenii mei, o poruncă nescrisă, dar mai tare decât toate cele scrise: „Să nu renunțați!" M-am regăsit și am regăsit-o în trilogia adolescentei de 14 ani, Ioana Câmpeanu din Buzău, care-l scrisese în trilogia sa: „Niciodată pentru Totdeauna"! Acum este studentă la Medicină…

Întrebări care mi-au fost puse de-a lungul timpului și la care nu am apucat să răspund:

De ce pare critica dumneavoastră un act aproape exclusiv de celebrare? Nu vă acuză unii că sunteți prea generos, că refuzați bisturiul în favoarea mângâierii?

Da, mi s-a reproșat și, probabil, mi se va mai reproșa. Și înțeleg de unde vine această percepție. Într-o lume literară adesea dominată de încrâncenare, de execuții critice spectaculoase, un discurs al admirației poate părea suspect, naiv sau lipsit de spirit critic. Dar alegerea mea este una conștientă și profund asumată. Viața este prea scurtă și timpul de lectură prea prețios pentru a le irosi pe cărți proaste. Când descopăr o carte care nu-mi spune nimic, care mi se pare slabă sau necinstită, prefer, cel mai adesea, să tac. A scrie o cronică demolatoare despre o non-valoare mi se pare un efort inutil, o formă de a-i face publicitate negativă, care tot publicitate este. Eu aleg să scriu despre cărțile care mă entuziasmează, care mă luminează, care mă fac să cred, încă o dată, în puterea literaturii. Rolul meu, așa cum îl văd eu, nu este acela de gropar al literaturii, ci de salvator al valorilor. Sunt prea multe cărți remarcabile care trec neobservate, înghițite de vacarmul producției editoriale. Misiunea mea este să le descopăr, să le scot la lumină, să le șterg de praf și să le așez în vitrina pe care o merită. Critica mea este, așadar, un act militant. Este o luptă pentru valoare, nu împotriva non-valorii. Desigur, asta nu înseamnă că nu sunt lucid. Chiar și în cronicile mele laudative, strecor nuanțe, atrag atenția asupra unor posibile imperfecțiuni, dar o fac cu delicatețe, cu respect pentru efortul autorului. Prefer să construiesc un piedestal pentru o valoare autentică decât să sap o groapă pentru o mediocritate. Așadar, nu este vorba de lipsă de spirit critic, ci de o alegere a obiectului criticii. Aleg să celebrez lumina, nu să mă lupt cu întunericul.

De ce prieteniile din tinerețe, cele legate în băncile școlii, par să aibă în scrierile și în gândirea dumitale o greutate aproape mitologică?

(continuare în pagina 28)

(urmare din pagina 27)

Întrebarea aceasta îmi răscolește un strat adânc al ființei, acolo unde memoria nu mai este o simplă arhivă, ci un organism viu, cald și fremătător. De ce prietenia din adolescență? Căci, în fond, ea este singura formă de iubire absolut dezinteresată, singura alianță încheiată înainte ca viața, cu pragmatismul ei adesea brutal, să ne învețe să calculăm, să negociem, să ne protejăm. Prietenul din liceu nu este un simplu companion; el este martorul tău fundamental, singura ființă din lume care te-a cunoscut în starea ta pură, neprelucrată, în acel moment de grație când erai doar un mănunchi de posibilități infinite. El este păstrătorul codului tău genetic sufletesc. Un prieten de mai târziu te cunoaște deja ca „domnul profesor", „domnul scriitor", te cunoaște cu tot blindajul social pe care l-ai construit în jurul tău. Dar prietenul din Școala Pedagogică, cel cu care ai împărțit o bancă, un sandviș și o spaimă în fața lui „nea Cara" sau a lui Iancu Mihăilescu, el te știe pe tine, cel din spatele tuturor măștilor. Reîntâlnirea cu un astfel de prieten, cum mi se întâmplă adesea să imaginez, este mai mult decât o simplă aducere-aminte; este o recuperare ontologică. Este ca și cum ți-ai regăsi o parte pierdută din tine însuți. El este singurul care înțelege, fără explicații, rezonanța unui cântec vechi, tâlcul unei porecle uitate, gravitatea unei iubiri adolescentine care pentru alții ar părea puerilă. Prietenia aceasta este o patrie comună a memoriei, un teritoriu sacru în care, oricât de mult ne-ar fi schimbat viața, redevenim, pentru o clipă, aceiași tineri care visau să cucerească lumea cu un vers sau cu o notă la vioară. Chiar și la această vârstă când puterile au slăbit, mă mai vizitez cu colegul meu de bancă, Cristian Fuerea din Slănic și cu învățătorul Gheorghe Stemate din Mânzălești. Nu mai vorbesc despre Passionaria Stoicescu, mentorul meu.

De ce în scrierile dumneavoastră există această dihotomie aproape obsesivă între Munte și Câmpie (Bărăgan)? Ce reprezintă, în fond, aceste două spații?

Această dihotomie nu este o simplă alegere geografică, ci este însăși axa simbolică pe care se structurează universul meu interior și, implicit, cel literar. Muntele și Câmpia nu sunt simple decoruri; ele sunt două stări ale ființei, două principii metafizice. Muntele, spațiul copilăriei mele, toposul Muscelului, al Pădurii Samarului, este arhetipul verticalității, al introspecției, al adăpostului și al sacrului. Este un spațiu închis, protector, unde sufletul se poate reculege. Pădurea deasă, fagul *axis mundi* cel mare, lacul ascuns – toate sunt elemente ale unui univers familiar, ordonat, un personal. **Muntele** este tărâmul memoriei, al rădăcinilor, al visului inițial. Aici se naște idealul, în singurătatea purificatoare a înălțimilor. Este spațiul tatălui, al legii ancestrale, dar și al refugiului. **Câmpia**, Bărăganul, în schimb, este principiul opus. Este orizontalitatea absolută, nemărginirea, spațiul deschis până la angoasă. Este un teritoriu al ispitei, al căutării, al dorului și al pierderii. Dacă **Muntel**e este un spațiu al interiorității, **Câmpia** este unul al exteriorității, al confruntării cu lumea și cu destinul. Este un peisaj al setei, al arșiței, al așteptării nesfârșite. Nu întâmplător, în proza mea, idealul feminin, Femeia, își are originea aici, în acest spațiu misterios și copleșitor. Ea este chemarea Câmpiei, iar eroul-muntenesc trebuie să coboare din cetatea sa protectoare pentru a o căuta în această imensitate care îl poate înghiți. Confruntarea dintre **Munte și Câmpie** este, în fond, drama eternă a sufletului sfâșiat între siguranța originii și chemarea irezistibilă a iubirii și a necunoscutului.

Natura din cărțile dumneavoastră pare adesea personificată, un participant activ la drama umană. De ce refuzați să o tratați ca pe un simplu decor?

Pentru că a trata natura ca pe un simplu decor mi se pare o formă de orbire, o infirmitate a spiritului. Omul modern, în aroganța sa tehnologică, a uitat ceea ce țăranul de odinioară știa din instinct: că nu suntem stăpânii lumii, ci doar o parte a ei, și că între noi și copac, între noi și râu, între noi și stea există o legătură tainică, o rețea de corespondențe. Viziunea mea este una profund blagiană și, de ce nu, eminesciană. Natura nu este o scenă mută pe care se joacă drama noastră; ea este corul antic al acestei drame. Ea comentează, participă, prevestește, se bucură și suferă odată cu personajele. Când castanii din Ploiești înfloresc, ei nu o fac întâmplător, ci pentru a oficia, ca niște preoți vegetali, taina primului meu sărut. Când Fagul cel Mare de deasupra satului plânge odată cu protagonistul, el nu este un simplu copac, ci un martor și un confident cosmic. Ploaia care izbucnește după o despărțire nu este un simplu fenomen meteorologic, ci plânsul cerului însuși. Această viziune animistă, această personificare constantă nu este un artificiu retoric, ci o convingere profundă. Cred că există un suflet al lumii, un *anima mundi*, iar natura este limbajul prin care acest suflet ne vorbește. A fi atent la foșnetul frunzelor, la culoarea apei unui lac, la urletul lupului în pădure înseamnă a fi capabil să citești semnele pe care existența ți le trimite. Pentru mine, un peisaj este la fel de dens în semnificații ca și o pagină de carte.

De ce insistați, atât ca prozator asupra iubirii absolute, pătimașe, în detrimentul formelor mai temperate, mai așezate, ale afecțiunii?

O fac pentru că, în adâncul meu, cred că doar în focul extrem al unei pasiuni absolute se revelează adevărul ultim al unei ființe. Iubirea temperată, iubirea ca parteneriat rezonabil, ca afecțiune domestică, este, fără îndoială, o formă de înțelepciune și un port al liniștii. O respect și o prețuiesc. Dar ea nu este, prin natura ei, un generator de literatură, un catalizator al marilor drame. Ea este proză, în sensul cel mai plat al cuvântului: este cotidian. Iubirea absolută, în schimb, este poezie pură. Este o formă de nebunie sacră, o ieșire din matca timpului profan și o intrare într-un timp mitic, în care fiecare gest capătă o greutate eternă. Numai omul atins de această „boală" divină este capabil de gesturi care sparg tiparele normalității. El este cel care va căuta un chip visat o viață întreagă, cel care va purta în suflet un cântec ca pe un stigmat, cel care va simți o despărțire nu ca pe un simplu eșec, ci ca pe o sfâșiere a universului. Mă interesează acest om-limită, acest om incandescent, pentru că doar el trăiește cu adevărat la scara la care se scrie marea literatură. Celelalte forme de iubire ne ajută să supraviețuim; iubirea absolută ne dă sentimentul că, pentru o clipă, am atins nemurirea – chiar dacă prețul plătit pentru acea clipă este, adesea, o viață întreagă de suferință. Literatura, ca și viața, nu se hrănește din confort, ci din incandescență.

Un dialog despre viață și literatură, despre demnitate și speranță, în care Titi Damian își reafirmă crezul fundamental: să nu renunți niciodată.

Vă mulțumim domnule profesor!

Dacă Titi Damian își mărturisește viața sub semnul lui Sisif, într-o neobosită pendulare între rădăcini, memorie și speranță, întâlnirea cu poetul **Nicolae Teoharie** ne invită să descoperim un alt univers interior, o altă sensibilitate și un alt mod de a privi lumea prin literatură. Pentru că fiecare scriitor își poartă propriile întrebări, propriile neliniști și propriul adevăr, iar întâlnirea cu acestea este, de fiecare dată, o nouă călătorie în lumea spiritului.

Poetul NICOLAE TEOHARIE.

S-a născut pe 4 ianuarie 1951 în localitatea Minteni-Buzău, județul Ialomița. A urmat cursurile Facultății de Drept din cadrul Universității din București începând cu anul 1973 și le-a abandonat în anul 1976. A fost profesor de limba franceză între anii 1977-1983. Din 1983 s-a stabilit în orașul Țăndărei, Ialomița unde ocupă postul de Funcționar Economic, apoi Director Comercial la Fabrica de Ulei Țăndărei, Ialomița.

Primul text literar publicat apare în Tribuna Ialomiței în anul 1969. Publică poeme și eseuri în reviste literare printre care: Helis, Sud, Oglinda Literară, Ex Ponto, Pro Saeculum, Meandre, etc.

Debutul editorial s-a realizat cu volumul de poezie ***Nostalgia marginilor*** la Editura Eminescu în anul 1999.

Volume publicate: ***Camera de concret***, editura Helis, Slobozia, 2008; ***Legați-mă la ochi cu sentimente***, Editura Helis, Slobozia, 2008; ***Diavoli de cafenea***, Editura Helis, Slobozia, 2009; ***Să ne petrecem moartea împreună***, Editura Helis, Slobozia, 2014; ***Sâmbătă, când zeii au treabă***, Editura Vinea, București, 2016; ***O zi pe care am locuit-o cândva***, Editura Tracus Arte, București, 2020; ***Poeme de iertat fericirea***, Editura Tracus Arte, București, 2023 – Premiul Filialei Dobrogea a Uniunii Scriitorilor din România, ***Nu despre neant este vorba aici***, Editura Cartea Românească, București, 2025 – nominalizat pentru Premiul Cea mai bună carte de Poezie publicată în 2025

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Dobrogea, din anul 2014.

Să derulăm confesiunile!

- *Cine sunteți în câteva cuvinte?*

- Sunt un pământean, bărbat caucazian, născut în România. Vând frumusețe și copilării inventate, mă definește nostalgia fără cauză.

- *Care este locul natal pe care îl purtați mereu cu dumneavoastră?*

- M-am născut într-un sat din Câmpia Română, Munteni-Buzău, sat așezat pe două delușoare, raiul din care am fost alungat în lume.

- *Cum v-ați defini ca om?*

- Sunt un războinic târându-se, rănit, spre oameni. Sunt cel ce nu ia nimic după el, care aduce în lumea creată de el fragilitatea ființei, sunt ceea ce vreau să fiu, un trecător care scriind aruncă timp înaintea lui.

- *Care sunt valorile pe care nu le-ați abandonat niciodată?*

- Sunt dependent de visare cu ochii deschiși, așa că valorile mele sunt valorile estetice ale poeziei, dreptul la viață și adevăr, deci dreptul la frumusețe.

- *Dacă viața dumneavoastră ar avea un titlu, care ar fi acela?*

- Sunt un om deja "trăit". Mă definește vinovăția și frica, așa că apelez la titlul unuia dintre volumele mele, sunt un poem de iertat fericirea.

- *Prin ce ați dori să rămâneți în memoria comunității?*

- Cred că în memoria comunității pot să rămân cu cele trei căsuțe pe care le-am confecționat pentru pisoii din parc, că am ridicat un om căzut pe stradă și, alături de Șerban Codrin, Gheorghe Dobre, Costel Bunoaica, Dan Elias, Florin Ciocea, Florentina Dalian, Aurel Anghel, Marius Stan și Petru Crețu am scris niște versuri de neuitat, așa credem noi, așa spun și alții.

- *Care este experiența care v-a schimbat cel mai mult ca om?*

- După ce l-am citit pe Dostoievski – Demonii, Idiotul, Frații Karamazov, Amintiri din casa morților și alte romane de-ale lui am rămas electrocutat, am rămas cu toate vinovățiile lumii peste mine, am rămas cu frumusețea ce urma să mântuiască lumea.

- *Ce ați pierdut și ce ați câștigat alegând drumul culturii?*

- Oho, ce avere am strâns! Avuția mea ar fi un viitor flămând de viață. Să te insinuezi în alte lumi, citind sau să creezi lumea ta în care regină e frumusețea, câtă măreție, cât tumult!

- *Ce întâlnire v-a influențat decisiv destinul cultural?*

- Întâlnirea cu un prieten, coleg de facultate, Sandu Florian. Îl iubea pe Freud, a înțeles ce e cu Zgomotul și furia a lui Faulkner și m-a făcut și pe mine să înțeleg că e bine să fii tu însuți, să nu te minți, chiar cu riscul de a te îngropa în durere și rușine. "Mi-a zis tata să nu condamn și să nu judec pe nimeni", spunea Faulkner, și acela a fost momentul în care am abandonat Facultatea de Drept.

- *Ce reprezintă revista Helis pentru dumneavoastră?*

- Pentru mine Revista Helis este un adăpost, o acasă. Când sunt abătut sau entuziast îl sun pe Dobre. Vorbim despre poezie ca povară și libertate, ne plângem, ne lăudăm, apoi mai și tăcem. Tăcerile dintre noi sunt medicamente. Helis este un medicament recomandat de mine.

- *Care este cea mai importantă lecție pe care v-a oferit-o viața?*

- Lecția fricii, pe care am înțeles-o târziu. Frica te oprește să spui adevărul, libertatea presupune curaj. Ce greu și ce târziu am debutat. Deh, frica, rușinea de a nu fi ridicol. Uff!

- *Cum v-ați defini ca autor sau creator?*

- V-aș răspunde print-un aforism știut de toată lumea: "poetul caută ce nu a pierdut și găsește ce nu a avut". Poetul este un aventurier, un călător spre el însuși.

- *În ce măsură creatorul și omul sunt una și aceeași persoană?*

- În niciuna. Nu există un tipar uman al scriitorului. Sunt scriitori geniali, iar ca oameni sunt niște ciubote. Creatorul și omul ar putea fi una și aceeași persoană atunci când stau la masa de scris, dar tot nu sunt convins că omul real iubește ceea ce scrie scriitorul.

- *Ce credeți că spune opera dumneavoastră despre omul care sunteți?*

- Va spune că sunt un om trist, o tristețe fără cauză, aș spune eu, va spune că am scris ca un visător cu ochii deschiși, va spune: poete, bate cineva la ușă, deschizi tu?

- Ce v-ar surprinde să afle cititorii despre dumneavoastră?

- M-ar surprinde dacă nu ar vedea că a scrie e tentativa mea de a ajunge la mine. Cititorul este un client, câtă frumusețe îi dai, atât bacșiș îți lasă.

- *Dacă un cititor ar reține un singur lucru despre dumneavoastră, care ați dori să fie acela?*

- Ar trebui să rețină că în mine trăiește un copil.

- *Ce întrebare v-ați fi dorit să vă fie adresată și nu v-a fost adresată până acum?*

- Aș fi vrut să fiu întrebat ce vers din poezia lumii m-a impresionat nespus de mult.

- *Ce răspuns ați da acestei întrebări?*

- Oho, i-aș fi răspuns că m-a uluit un vers din lirica lui Rainer Maria Rilke: "Doamne, dacă-am să mor, singur ce-ai să te faci?"

- *Ce mesaj ați transmite tinerilor care se apropie astăzi de cultură și de literatură?*

- Celor care au înclinații spre cultură și literatură le-aș spune: bucurați-vă, că veți afla adevărul, veți ajunge la libertate, veți trăi în nenumărate lumi.

- *Cum ați ajuns să colaborați cu revista Helis?*

- Cred că era în adâncul iernii, ianuarie 2008. Auzisem de Revista Helis. M-am întâlnit cu Șerban Codrin și Gheorghe Dobre. Au apreciat poemele aduse de mine. I-am iubit din prima.

- *Care erau condițiile culturale din Ialomița în momentul în care ați început activitatea?*

- Era o activitate febrilă. Întâlnirile noastre, fie la cafenea, fie la Stâna lui Florin erau adevărate cenacluri. Ne publicam poemele sau prozele în Revista Helis sau în volume. Eram tineri, furioși, nebuni. Ne apăram principiile, ideile, ne supăram, ieșeau scântei.

(continuare în pagina 30)

(urmare din pagina 29)

- *Ce personalități ale revistei Helis considerați că au avut cea mai mare influență?*

- În afara celor nominalizați în întrebarea a șasea aș putea menționa activitatea deosebită a lui Titi Damian, prozator și critic literar, apoi a istoricilor Adrian Bucurescu, Răzvan Ciucă, Vitalie Buzu, Vasile Iordache, Marian Ștefan, care a fost și un bun poet, filosofii Grigore Spermezan și Alexandru Bulandra, prozatorii Nicolae Stan și Ion Nețu, poeții Anghel Papacioc, Aurel Anghel și Adria Bănescu, Loredana Stan, poetă și un excelent critic, poeții Ștefan Neagu și Vali Șerban, precum și mulți alții pe care îi rog să mă ierte dacă i-am omis fără voie.

- Care *sunt cele mai importante momente din istoria revistei?*

- Să fim serioși, cele mai importante momente pentru noi sunt atunci când ne vedem poemele sau articolele tipărite în revistă.

- *Există întâmplări, anecdote sau episoade care ilustrează spiritul Helis?*

- Sigur, anecdote, întâmplări haioase există și sunt relatate cu mult talent de scriitoarea Florentina Dalian în „Cronică de stână și alte cronici".

- *Cum s-a schimbat viața culturală ialomițeană în ultimele decenii?*

- Pare că în ultimul timp se îndreaptă în direcția bună. E mai bogată cu zeci de volume de poezie și proza, un mare plus este și Salonul Anual de Carte de la Slobozia organizat de Biblioteca Județeană cu concursul extraordinar al doamnei Elena Balog. Evident nu pot fi trecute cu vederea eforturile Revistei Helis de promova scriitori ialomițeni, expoziții de pictură sau concursurile muzicale organizate de Centrul Cultural Ionel Perlea.

- *Care credeți că este moștenirea culturală lăsată de generația dumneavoastră?*

- Fiecare om este o poveste și lui Dumnezeu îi plac poveștile. Sper ca ultima generație înainte de AI să-i fi lăsat posibilitatea de a zâmbi măcar la câteva dintre ele.

Nicolae Teoharie ne livrează prin acest dialog o radiografie fără fard a condiției de creator. Marcat de o profundă rigoare interioară, dar și de fiorul unei melancolii metafizice, poetul din Țăndărei refuză tiparele și ne reamintește că marea poezie se naște doar acolo unde există curajul de a fi vulnerabil. Între frica de ridicol și libertatea absolută a visării cu ochii deschiși, universul său rămâne, la fel ca revista care l-a adăpostit, un adevărat medicament pentru suflet.

Îi adresăm sincere mulțumiri domnului Nicolae Teoharie pentru deschiderea și sprijinul acordat inițiativei noastre. În cele ce urmează, vă propunem spre lectură confesiunea poetei și eseistei **Loredana Stan**.

S-a născut 28 septembrie 1972 în localitatea Fetești, jud. Ialomița. A absolvit Universitatea Ovidius din Constanța, Facultatea de Litere și Istorie, specializarea Limba și literatura română, Limba și literatura latină. Este profesor la Colegiul Mihai Viteazul Slobozia.

Debut literar în ziarul Tribuna Ialomiței, 1990.

A publicat articole de specialitate în antologii: ***În lumea cărților*** (număr destinat Simpozionului național al cititorului atemporal *Ești în trend dacă citești,* 2018), Simpozionul național *Strategii pentru educație,* organizator Asociația *Vasile Pogor* din Iași, ediția a II-a, 2018; ***Tradiție și inovație în studiu limbii și literaturii române***, Editura Tipoalex, Alexandria, 2010; *Lucrările prezentate la al patrulea simpozion internațional*, Editura Fundației Științifice Internaționale *D.I. Mangeron*, Iași, 2008.

A publicat poezii și proză în revistele: *Helis*, unde este și colaborator, *Apollon, Literadura*.

Debut editorial: ***Mirabilis semper***, Editura Metamorfosi, Slobozia, 2023.

Este coordonator al cercului de lectură *Animus* în cadrul Colegiului Național *Mihai Viteazul* Slobozia, 2008-2018, organizator al Concursului Național de Creație Literară/Eseuri *Mihai Eminescu*, coordonator al revistei *ANIMUS* a Colegiului Național *Mihai Viteazul* Slobozia.

În anul 2019 a câștigat Premiul de creativitate la Ediția a XVII a Concursului literar *Naji Naaman*, acordat de Fundația *Naji Naaman* pentru Cultură gratuită (Naji Naaman`s Foundation for Gratis Culture).

- *Cine sunteți în câteva cuvinte?*

- Sunt Loredana Stan, o profesoară pasionată de profesia pe care și-a ales-o cu toată convingerea. Îmi place să scriu, să promovez artele și pe creatorii lor.

- *Care este locul natal pe care îl purtați mereu cu dumneavoastră?*

- Port mereu în suflet casa bunicilor mei din orașul Fetești, orașul în care m-am născut. Păstrez în amintire strada copilăriei mele, acoperită de praful verilor toride, plină de viață, de agitația celor de-o seamă cu mine, antrenați în jocuri nesfârșite. Amintirile mele păstrează sinestezic aroma și imaginea rufelor uscate pe sobă, a fumului scos pe hornuri în serile geroase, a bradului de Crăciun în jurul căruia gravitau toți copiii.

- *Cum v-ați defini ca om?*

- Sunt un om liber, al cuvântului, al cărții și al frumosului.

- Care sunt valorile pe care nu le-ați abandonat niciodată?

- Am încercat să dau dovadă în activitatea mea de corectitudine, de respect, fiind călăuzită de un puternic simț al datoriei. Perseverența, sinceritatea, devotamentul mi-au fost repere importante, atât în carieră, cât și în viața personală. Ca orice balanță, am căutat armonia interioară, născută din echilibrul dintre rațiune și sensibilitate.

- *Dacă viața dumneavoastră ar avea un titlu, care ar fi acela?*

- Deși viața mea s-a schimbat radical, ea ar putea încă avea titlul pe care îl poartă și volumul meu de poezii, *Mirabilis semper*. Este un titlu cu multe conotații, care invită la interpretări, așa cum viața poate fi, niciodată simplă, previzibilă, lipsită sau nu de minuni.

- *Prin ce ați dori să rămâneți în memoria comunității?*

- Nu-mi fac iluzii că memoria comunității va păstra ceva din activitățile mele, dar, de dragul exercițiului, voi răspunde că aș vrea să rămân ca un om sufletist, care a pus în valoare talentele învățăceilor săi și care a fost animat de cele mai bune intenții.

- *Care este experiența care v-a schimbat cel mai mult ca om?*

- Nu credeam că voi învăța experiența trecerii timpului, a suferinței celor dragi, a neputinței în fața durerii. Un om puternic trebuie să treacă prin toate aceste lecții. Nimic nu este întâmplător.

- *Ce ați pierdut și ce ați câștigat alegând drumul culturii?*

- Consider că alegând mereu cultura nu am pierdut niciodată nimic. Am câștigat clipe minunate petrecute alături de oameni implicați în acest fenomen sau am regăsit frumusețea întâlnirilor cu idei și suflete care mi-au îmbogățit universul interior. Mi-au fost deschise căi către reflecție, cunoaștere, emoție pură.

- *Ce întâlnire v-a influențat decisiv destinul cultural?*

- Întâlnirea cu profesorul meu de limba și literatura română din gimnaziu, domnul AUREL SEFCIUC, a fost una providențială, „destinală", cum o numește Andrei Pleșu. A fost profesorul care mi-a orientat lecturile, mi-a cultivat exercițiul scrisului, „m-a așezat" pe drumul poeziei, al literaturii. O influență asupra formării mele ca pedagog, a avut-o domnul profesor Gheorghe Antonescu, de la care am învățat arta de a preda.

- *Ce reprezintă revista Helis pentru dumneavoastră?*

- Este revista care, prin mentorul ei, domnul Gheorghe Dobre, mi-a oferit șansa exprimării libere, a întâlnirii cu oameni remarcabili, care m-a ajutat să prezint comunității proiectele culturale, m-a încurajat să scriu, să promovez elevii mei talentați. ***Helis*** a rămas un spațiu al rezistenței prin cultură, un simbol al profesionalismului și al valorii artistice.

- *Care este cea mai importantă lecție pe care v-a oferit-o viața?*

- Trăiesc în ultima vreme, acum, când redactez aceste rânduri, una dintre cele mai dureroase lecții, a neputinței și fragilității omenești, în fața trecerii la cele veșnice a soțului meu. O colegă cu experiență de viață mi-a dorit să am înțelepciunea de a accepta durerea, ceea ce mă va face mai puternică. Sper să găsesc această înțelepciune. Voi face pace cu Dumnezeu, știu că ne veghează mereu, și în cele mai mari chinuri și încercări.

- *Cum v-ați defini ca autor sau creator?*

- Sunt un cronicar literar preocupat să reflecte realitatea într-o notă personală și veridică, să exploreze universul cărților, să transmită lumii impresiile de lectură.

- *În ce măsură creatorul și omul sunt una și aceeași persoană?*

- Creatorul și omul se identifică într-o măsură oarecare, sunt legați prin experiențele trăite, prin sensibilitate, convingeri, dar sunt separați prin libertatea ficțiunii. Ficțiunea este cea care permite creatorului să poarte identități la care nu a visat, să defuleze energii reprimate, transformându-le în „produse" artistice. Prin ficțiune, *ființa de cuvinte* răzbună *ființa de carne* a omului real.

- *Ce credeți că spune opera dumneavoastră despre omul care sunteți?*

- *Operă* este un cuvânt prea mare pentru textele mele. Eseurile mele, poeziile mele reflectă viziunea unui om sensibil, cu un simț critic exacerbat, care privește lumea printr-o lupă uriașă, în care răul, urâtul ies la suprafață, dar conviețuiesc democratic, alături de frumos.

- *Ce v-ar surprinde să afle cititorii despre dumneavoastră?*

- Cititorii ar putea găsi în textele mele aspecte ale personalității pe care nu le exprim în mod conștient, dar aș fi plăcut surprinsă dacă percep corect intențiile mele bune, ascunse în cuvintele și realitățile uneori contondente. Aș fi uimită de încercările cititorilor de a înțelege, de a citi, de a observa cu răbdare și atenție ceea ce scriu, pentru că astăzi, în general, nu mai e timp decât de lecturi superficiale.

- *Dacă un cititor ar reține un singur lucru despre dumneavoastră, care ați dori să fie acela?*

- Aș vrea să rețină plăcerea, satisfacția cu care scriu, citesc, văd lumea.

- *Ce întrebare v-ați fi dorit să vă fie adresată și nu v-a fost adresată până acum?*

- Nu m-am gândit la acest lucru, dar dialoghez asiduu cu mine și mă întreb, de exemplu, dacă acțiunile mele au distrus serenitatea cuiva sau dacă sunt un om fericit.

- *Ce răspuns ați da acestei întrebări?*

- Încă mai caut răspunsurile corecte...

- *Ce mesaj ați transmite tinerilor care se apropie astăzi de cultură și de literatură?*

- Tinerii care aderă la cultură, în general, la literatură, în special, ar trebui să fie mândri de ei, să meargă pe drumul ales și să nu caute mulțumirea în funcție de reacțiile celorlalți.

- *Cum ați ajuns să colaborați cu revista Helis?*

- Colaborarea cu revista ***Helis*** a început datorită domnului Gheorghe Dobre, redactorul șef al acestei publicații de cultură, ca urmare a activității mele didactice, a proiectelor realizate cu elevii, dar și din dorința de a-mi face cunoscute creațiile. Colaborarea s-a dezvoltat firesc, oferindu-mi posibilitatea de a susține creativitatea elevilor mei, dar și de a împărtăși cititorilor activitățile și creațiile mele literare.

- *Care erau condițiile culturale din Ialomița în momentul în care ați început activitatea?*

- În anii 2000, dacă nu chiar mai devreme, viața culturală din Ialomița era deschisă către noi forme de exprimare. Activitatea culturală se desfășura, ca și astăzi, în jurul școlilor, bibliotecilor, a Centrului Cultural „Ionel Perlea". Deși posibilitățile de promovare a evenimentelor erau mai reduse, exista mult entuziasm, efervescență creatoare și o dorință de afirmare a elitelor acestui domeniu.

- *Ce personalități ale revistei Helis considerați că au avut cea mai mare influență?*

- Dintre personalitățile revistei **Helis**, cea mai mare influență a avut-o Gheorghe Dobre, fondatorul și redactorul-șef al publicației. Am apreciat implicarea sa constantă în susținerea culturii ialomițene, eforturile depuse pentru apariția și tipărirea neîntreruptă a revistei. Un rol important l-au avut și scriitori precum Șerban Codrin, Titi Damian, Nicolae Stan, Alexandru Bulandra, Florin Ciocea, Dan Elias, Nicolae Teoharie, regretatul Costel Bunoaica, prin creațiile lor și prin contribuția la viața literară. Toate aceste personalități au făcut din revistă un spațiu al dialogului, al formării și al afirmării culturale.

- *Care sunt cele mai importante momente din istoria revistei?*

- Putem consemna ca repere importante în devenirea revistei, constituirea Asociației Culturale ***Helis***, dezvoltarea editurii ***Helis***, apariția constantă a publicației în format tipărit, în ciuda dificultăților financiare, apariția revistei în mediul online, creațiile autorilor ialomițeni devenind accesibile unui public mai larg. Nu poate fi omisă apariția revistei la fiecare Salon Anual de Carte organizat de Biblioteca Județeană „Ștefan Bănulescu" Ialomița. Nu pot fi ignorate lansările de carte, întâlnirile cu cititorii, evenimentele culturale organizate sub egida ***Helis***.

- *Cum s-a schimbat viața culturală ialomițeană în ultimele decenii?*

- În ultimele decenii, viața culturală ialomițeană a devenit mult mai dinamică și adaptată cerințelor unor consumatori de evenimente artistice atât de diferiți. Manifestări precum Festivalul Internațional «Ionel Perlea», Festivalul Internațional de Folclor «Floare de pe Bărăgan», «Doina Bărăganului», «Ion Albeșteanu, Festivalul de tradiție culinară «La Casa Tudorii» valorifică atât muzica clasică și creația contemporană, cât și folclorul și tradițiile locale.

- *Care credeți că este moștenirea culturală lăsată de generația dumneavoastră?*

- Consider că moștenirea culturală lăsată de generația mea constă, înainte de toate, în păstrarea și transmiterea valorilor locale, dar și în eforturile depuse pentru apropierea tinerilor de cultură și literatură.

Vă mulțumim, doamnă profesoară, pentru amabilitatea de a ne permite să pășim puțin în intimitatea vieții dumneavoastră urându-vă să găsiți resurse pentru a vă continua misiunea de a forma caractere și Oameni.

Ne continuăm periplul spiritual propunându-vă să descoperim ce se află dincolo de ritmul unui ***Blues pentru un hidrant roz***, încercând să profilăm portretul poetului, jurnalistului și inginerului **Petre Ioan Crețu**.

S-a născut în data de 12 septembrie 1954 în comuna Ciulnița, jd. Ialomița. Este de profesie inginer.

Între anii 1976-1983 a publicat poezii în revistele: *Contemporanul; Convorbiri literare; România Literară; SLAST; Luceafărul; Vatra; Tomis.*

(continuare în pagina 32)

(urmare din pagina 31)

Din anul 2009 până în prezent a publicat în mai multe reviste literare, cele mai importante fiind: *Viața Românească, Neuma, România literară, Litere, Bucureștiul literar și artistic, Apostrof, Oglinda literară, Helis, Bocancul literar, Ante portas, Rotonda Valahă* etc.

În 1993 a înființat și condus la Călărași cenaclul *Danubius*.

Debutul literar în 1976 s-a realizat în *Contemporanul*.

Debutul editorial s-a concretizat cu volumul apărut în urma câștigării unul concurs de creație literară organizat de editură ***Poemele săptămânii uitate***, Editura VIF, Constanța, 2014.

Volume publicate: ***Câmpia în genunchi*** (volum apărut în urma câștigării unui concurs de creație literară organizat de editură), Editura Rafet, Râmnicu Sărat, 2016, ***Ucigașii de vise***, Editura Etnous, Brașov, 2018; ***Poemele săptămânii uitate*** (ediția a II a), Editura Etnous, 2018; ***Recviem pentru o roată bolnavă mintal***, Editura Neuma, 2020; ***Banshee sau revolta piciorului de lemn***, Editura Neuma, 2021; ***Blues pentru un hidrant roz***, Editura Neuma, 2023.

Începând cu ianuarie 2014 a publicat număr de număr în revista *Helis.*

A apărut în antologii și a câștigat următoarele premii literare:

Premiul I câștigat în 2013 la concursul de debut literar *Incubatorul de condeie* organizat de AdLittera Project; Premiul I la concursul *Labirinturi automnale*, noiembrie 2017; Premiul II la festivalul Național de Literatură *Marin Preda*-ediția a XVI-a, 2018; Premiul *Ilie Constantin* -al Filialei București-Poezie a Uniunii Scriitorilor din România, iulie 2020; Premiul Ioan Flora al Filialei București-Poezie a Uniunii Scriitorilor din România pentru Cartea anului 2020 pentru volumul ***Recviem pentru o roată bolnavă mintal***, Editura Neuma, 15 decembrie 2021.

Să începem:

- *Cine sunteți în câteva cuvinte?*

- „Fiecare poet se abate de la o „normă“ care, de fapt, nu există. Dar Petre Ioan Crețu și poezia sa, excepțională și excepționistă, iese cu mult din limitele vreunui tipar posibil. Admirabil este la el spiritul liber. Nu propune sfidarea unor frontiere, ci ignorarea lor într-un mod, aș zice, demiurgic. Câtă vreme lumea încă nu este creată, la începutul vremurilor, făuritorul ei poate s-o modeleze așa cum îl îndeamnă inspirația. Poezia lui Petre Ioan Crețu are suflul unui big-bang întemeietor. Cărțile îl apasă pe piept, dar nu-l „prejmuiesc“, așa cum ar zice clasicul, în grădina lui de lângă Slobozia, ci îi măresc forța și dorința de a respira titanic. Volumele neobișnuite și puternice adună ceea ce îl caracterizează pe poet în propriii săi termeni: „nonsens, deșertăciune și momentul meu de tresărire“. Ultimul contează. El nu își întemeiază un ținut sau un regat, ci un Univers, cu tot haosul și (fărăde)legile lui. .... Petre Ioan Crețu este un poet ce realmente interesează. Poezia este aventura vieții lui, trăite din plin.” Horia Gârbea, România literară nr. 11/2024

- *Care este locul natal pe care îl purtați mereu cu dumneavoastră?*

- Constantin Brâncoveanu este matricea ascunsă a unei bune părți din poezia mea și nu apare ca decor nostalgic, cu prispa, fântâna și ulița puse acolo pentru culoare locală. El a devenit un sistem poetic complet și complex, cu prunii, grădina, ulița, barul cu hidrantul roz, vecinul, șeful de post, dispensarul veterinar, păsările, ploaia, fântâna, cerul. Numai că toate au trecut printr-o deformare a memoriei și au devenit lumea mea, unde prunul nu mai este un pom. Este martor, limbaj, strămoș, mecanism cosmic, uneori aproape rudă. Și care vorbesc „limba prună”. Și oriunde mă duce imaginația, nu uit niciodată drumul înapoi spre Brâncoveni.

- *Cum v-ați defini ca om?*

- Un amestec care, la prima vedere, pare contradictoriu: inginerul și poetul.

E drept, am nevoie de precizie, dar niciodată nu suport lumea complet explicată. Am o gândire tehnică – se vede chiar în felul în care revin asupra unui cuvânt până când mecanismul frazei funcționează – și, simultan, am o atracție aproape copilărească pentru imposibil. La fel pot să spun că se vede la mine independență și o anumită încăpățânare. Nu accept autoritatea doar fiindcă este autoritate. Și am un simț al ridicolului care mereu mă salvează de solemnitate. Inclusiv când scriu despre lucruri grave, apare de undeva un obiect, un vecin, un prun sau câțiva îngeri defecți, uneori însetați sau târând după ei un hidrant, care strică ceremonia.

Și încă ceva: sunt mult mai sentimental decât îmi place uneori să las să se vadă. Numai că îmi camuflezi sentimentalismul în absurd și umor.

- *Care sunt valorile pe care nu le-ați abandonat niciodată?*

- Dacă ar trebui să aleg numai câteva: demnitatea, libertatea de a gândi cu mintea ta, loialitatea, prietenia, dragostea, memoria și refuzul impostorii.

Aș adăuga însă una care mi se pare fundamentală: dreptul de a spune nu. Nu sunt construit pentru obedință.

Și sunt fidel unei idei foarte vechi și foarte simple: omul trebuie să lase în urma lui ceva de care să nu-i fie rușine că îi poartă numele.

- *Dacă viața dumneavoastră ar avea un titlu, care ar fi acela?*

- Mi-au venit în minte mai multe titluri – de exemplu Tulburarea nimicului sau Recviem pentru o roată bolnavă mintal, etc. – dar au rămas două:

„Inginerul care a reparat imposibilul”, (brrrr, tare nefericită alegere). Asta nu pentru că am reparat imposibilul, firește, ci pentru că mi se pare că întreaga mea biografie stă între două impulsuri: o viață în care trebuia să înțeleg cum funcționează lucrurile și o alta în care am descoperit că cele mai importante lucruri nu funcționează după nicio schemă.

Dacă aș alege un titlu mai aproape de mine, aș alege fără ezitare: „Câmpia nu se termină niciodată”.

- *Prin ce ați dori să rămâneți în memoria comunității?*

- În niciun caz nu vreau să rămân prin funcții, premii sau diplome. Probabil că nici măcar prin formula „poet important al locului”.

Mai degrabă mi-ar plăcea să se spună: „A fost unul de-al nostru și a făcut literatură din lumea noastră cea de toate zilele.”

Adică să rămână că deși am „abuzat” la greu de ele /ei în poemele mele, nu am provincializat câmpia, satul, prunii, oamenii, vorbele și memoria locului și că, mai degrabă le-am dat acces într-o lume mai mare, o lume poetică.

- Care este experiența care v-a schimbat cel mai mult ca om?

- Moartea lui Nichita.

- *Ce ați pierdut și ce ați câștigat alegând drumul culturii?*

- Cred că am pierdut liniștea. Poezia nu este o alegere rentabilă pentru cine dorește o existență liniștită. M-am ales inevitabil cu multe dezamăgiri, orgolii întâlnite, nedreptăți, tăceri, poate prietenii pierdute și sentimentul acela amar că valoarea și recunoașterea nu circulă întotdeauna pe aceeași uliță.

Dar am câștigat ceva incomparabil mai mare: o a doua biografie.

Am viața trăită și am dobândit în plus o viață... scrisă. Iar a doua poate recupera lucruri pe care în prima le-am pierdut. În ea oamenii morți se întorc, Liușka poate locui simultan în Obor și într-un vis, prunii vorbesc, copilăria nu este definitiv trecută, iar satul poate încăpea într-o grădină.

- Ce întâlnire v-a influențat decisiv destinul cultural?

- Întâlnirea cu Nichita!

- *Ce reprezintă revista Helis pentru dumneavoastră?*

- Într-o vreme în care zgomotul pare să fi luat locul cuvântului, iar graba de a spune ceva a înlocuit adesea nevoia de a avea ceva de spus, revista Helis continuă să creadă în literatură. Și poate că tocmai această încăpățânare frumoasă este astăzi rostul ei cel mai important.

De peste două decenii, Helis adună între paginile sale poezie, proză, eseu, critică literară și, mai ales, oameni care încă mai cred că spiritul nu este un obiect inutil. Într-un spațiu cultural aflat departe de marile centre, revista a reușit să transforme aparenta periferie într-un loc de întâlnire al vocilor și al ideilor.

În întunericul timpurilor de azi, când valorile se amestecă tot mai ușor cu impostura, iar memoria pare uneori o povară de care lumea se grăbește să scape, Helis rămâne o mică oază de lumină. Nu una orbitoare și zgomotoasă, ci lumina aceea încăpățânată a unei ferestre aprinse târziu în noapte.

Poate că literatura nu poate salva lumea. Dar câtă vreme asemenea ferestre rămân aprinse, lumea nu este încă pierdută.

- *Care este cea mai importantă lecție pe care v-a oferit-o viața?*

- Cea mai importantă lecție pe care mi-a oferit-o viața este, în fond, foarte simplă: în toate scenariile posibile, indiferent ce drum aleg, ce iubesc, ce construiesc, ce pierd sau ce las în urma mea, sfârșesc de fiecare dată în moarte. Nu spun asta cu tristețe și nici cu spaimă. Dimpotrivă. Tocmai certitudinea sfârșitului dă greutate fiecărei clipe și mă obligă să trăiesc. Moartea nu anulează viața, ci îi stabilește prețul. Iar dacă finalul este același în toate variantele, singura mea libertate adevărată rămâne felul în care ajung până acolo.

- Cum v-ați defini ca autor sau creator?

- Un poet al durerii, singurătății, în special un poet al absurdului afectiv. Insist pe afectiv pentru că absurdul la mine nu este în primul rând intelectual. Nu construiesc imposibilul pentru a face o demonstrație, dimpotrivă. În poemele reușite, imposibilul apare pentru că realitatea obișnuită nu mai este suficientă pentru ceea ce vreau să spun, iar imaginile absurde nu par inventate. Pur și simplu se întâmplă: vecinul înghite locomotiva și fluieră pe nas și nu trebuie justificat nimic.

- *În ce măsură creatorul și omul sunt una și aceeași persoană?*

- Cam în proporție de șaptezeci de procente omul care sunt îi dă poetului amintirile, iubirile, spaimele, satul, revoltele, umorul, bătrânețea, moartea și copilăria, pe care poetul însă le manipulează splendid și le transformă în poezie.

Cealaltă bucățică este entitatea care poate face lucruri pe care eu Petre Ioan Crețu, omul, nu le pot face: să scot două mâini dintr-o piersică, să vorbesc limba prună, să închid vântul și lumina în grădină.

Și tocmai această diferență face ca produsul final să fie literatură, nu un jurnal ținut de un licean.

- *Ce credeți că spune opera dumneavoastră despre omul care sunteți?*

- Că mă tem de dispariție, dar nu de moarte în sensul simplu al cuvântului. Mă neliniștește mai mult dispariția urmelor: să dispară grădina, chipul femeii, satul, amintirile, oamenii care au fost, etc.

De aceea în poezia mea vreau să fac lucrurile să capete viață. Dacă un pat poate scoate salteaua la fereastră, dacă un prun poate vorbi și dacă sufletele se pot întoarce sub formă de păsări, atunci nimic nu dispare definitiv.

Și mai spune ceva: că omul din spatele poemelor iubește viața tocmai fiindcă știe foarte bine că nu este veșnică.

- *Ce v-ar surprinde să afle cititorii despre dumneavoastră?*

- Probabil i-ar surprinde distanța dintre biografie și imaginar.

Un cititor care ar întâlni numai ultimele tale poeme și apoi ar afla că autorul este inginer mecanic TCM, că a avut o viață profesională tehnică și că a existat o foarte lungă perioadă în care n-a scris poezie, cred că ar fi surprins.

Și poate i-ar mai surprinde: câtă muncă rațională există în spatele unui poem care pare scris în plin delir și cât de mult timp am petrecut pentru un „mereu”, un „când”, un verb sau o imagine. La mine absurdul este mult mai controlat decât pare.

- *Dacă un cititor ar reține un singur lucru despre dumneavoastră, care ați dori să fie acela?*

- Să-i rămână în minte o imagine sau chiar mai multe, din poemele mele.

Pentru un poet, aceasta mi se pare una dintre formele cele mai curate ale posterității. Să nu-ți țină minte CV-ul – la ce-i folosește? –, dar să-i rămână în minte prunul, femeia, pasărea, pielea rămasă în picioare lângă scaun, hidrantul roz. Roțile bolnave mintal, câmpia în genunchi sau florile împușcate – și să nu mai știe exact de ce îl urmăresc aceste imagini.

- *Ce întrebare v-ați fi dorit să vă fie adresată și nu v-a fost adresată până acum?*

- Dacă am plâns la maturitate și de ce.

- *Ce răspuns ați da acestei întrebări?*

- Că am plâns. Atât.

- *Ce mesaj ați transmite tinerilor care se apropie astăzi de cultură și de literatură?*

- Le-aș spune, înainte de toate, să citească. Să citească mult, fără grabă și fără prejudecăți. Să nu intre în literatură pentru premii, notorietate sau aplauze, fiindcă toate acestea sunt întâmplătoare și trecătoare. Să învețe să se îndoiască, inclusiv de ei înșiși, dar să nu lase pe nimeni să le confiște libertatea de a gândi. Să nu imite vocile care se aud cel mai tare, ci să aibă răbdare până când și-o vor descoperi pe a lor. Cultura nu promite succes și nici nu face viața mai ușoară. Face însă ceva mult mai important: ne ajută să rămânem oameni într-o lume care, uneori, pare să uite ce înseamnă asta.

Și la sfârșit i-aș zice să nu scrie mai mult decât a citit.

- *Cum ați ajuns să colaborați cu revista Helis?*

- Un amic din Călărași mi-a vorbit de Helis, am căutat-o pe NET, mi-a plăcut și am trimis un email cu câteva poezii care au apărut în numărul următor. De atunci, oamenii de la Helis mi-au devenit foarte buni prieteni.

- *Care erau condițiile culturale din Ialomița în momentul în care ați început activitatea?*

- În 2014 exista o infrastructură culturală reală, chiar dacă vorbim evident despre o zonă aflată departe de marile centre editoriale București – Cluj – Iași.

Asociația Culturală și revista Helis funcționau de peste un deceniu; asociația fusese constituită în 2003 și își propunea explicit promovarea autorilor ialomițeni, a tinerelor talente și construirea unui „spațiu cultural ialomițean integrat”. În mai 2014, de pildă, Helis a organizat împreună cu Asociația Mileniul 3 o întâlnire literară interjudețeană, la care participau scriitori ialomițeni.

Exista și Centrul Cultural UNESCO „Ionel Perlea”, instituție care organiza concerte, expoziții, conferințe, cenacluri, seri literare și lansări de carte și care avea explicit între obiective sprijinirea creatorilor și păstrarea specificului cultural local. Festivalul „Ionel Perlea” avea deja peste două decenii de existență și dobândise relevanță națională; ediția din 2013, imediat anterioară debutului meu, includea inclusiv creații muzicale pe versuri ale poeților ialomițeni.

Aș descrie deci momentul astfel: exista o comunitate culturală vie și câteva instituții solide, dar periferia geografică rămânea o periferie editorială. Puteai scrie, publica în reviste, participa la cenacluri și construi o reputație locală sau regională; mult mai dificil era ca această reputație să traverseze granița către circuitul literar național.

- *Ce personalități ale revistei Helis considerați că au avut cea mai mare influență?*

(continuare în pagina 34)

(urmare din pagina 33)

- Asupra revistei a avut influență toți membri Helis, totuși trebuie remarcată contribuția prietenului Gigi Dobre – fără el nu ar exista Helis!

Asupra mea vreau să amintesc doi prieteni care au plecat dintre noi – R.I.P. – Ion Roșioru și Costel Bunoaica.

- *Care sunt cele mai importante momente din istoria revistei?*

- Fiecare moment al apariției unui nou număr!

- *Există întâmplări, anecdote sau episoade care ilustrează spiritul Helis?*

- Cele mai frumoase momente, pentru mine, sunt acelea de sfârșit de an și ori de câte ori ne întâlnim.

- *Cum s-a schimbat viața culturală ialomițeană în ultimele decenii?*

- Din păcate îmi pare rău, nu știu.

- *Care credeți că este moștenirea culturală lăsată de generația dumneavoastră?*

- Generația noastră lasă o moștenire culturală mult mai complicată decât pare, pentru că este una dintre generațiile care au fost obligate să trăiască în două lumi aproape incompatibile.

De aceea, cred că moștenirea esențială a generației noastre este memoria continuității. Suntem printre ultimii care mai putem povesti din experiență directă despre o Românie rurală care aproape a dispărut, despre lumea industrială construită în jurul marilor întreprinderi, despre comunism fără să-l cunoașteți din manuale, despre 1989 ca experiență trăită și despre transformarea radicală care a urmat.

Dar există și o moștenire strict culturală: respectul pentru cuvântul scris și pentru cultură ca valoare în sine, nu numai ca produs. Generația noastră a putut sta la coadă pentru o carte, a copiat poezii de mână, a trăit cenaclurile ca pe niște evenimente și a cunoscut vremea când publicarea unui poem într-o revistă importantă însemna realmente ceva.

Cred că generația mea lasă în urmă, înainte de toate, memoria unei lumi care dispare. Am trăit satul încă viu, industrializarea, comunismul, cenzura, ruptura din 1989 și libertatea de după ea, cu toate speranțele și dezamăgirile sale. Am trecut de la scrisoarea scrisă de mână la inteligența artificială într-o singură viață. Poate că n-am administrat întotdeauna bine ceea ce am primit, dar am păstrat credința că o carte, un poem, un tablou sau o idee pot conta. Dacă generația mea are ceva de lăsat celor care vin, mi-aș dori să fie tocmai această încăpățânare: cultura nu este un lux al vremurilor bune. Este una dintre formele prin care omul își păstrează memoria și, odată cu ea, libertatea.

Aici se oprește, pentru moment, periplul nostru prin universul lui Petre Ioan Crețu. Un univers paradoxal, guvernat de rigoarea precisă a inginerului și de libertatea absolută a poetului, unde până și un hidrant roz poate deveni un instrument de măsurare a metafizicii. În spatele versurilor sale puternice, uneori aspre, alteori de un absurd salvator, rămâne imaginea unui om care a refuzat să se lase îngrădit de tipare. Un spirit liber care continuă să ne demonstreze, cu fiecare volum, că atâta timp cât există poezie, câmpia nu se termină niciodată.

Rămânem în același univers captivant al dialogului cultural și, după incursiunea oferită de scriitorul Petre Ioan Crețu, deschidem o nouă pagină de sensibilitate și plurivalență artistică. Ne îndreptăm atenția către profesoara, eseista și poeta **Silvia-Ioana Sofineti,** o personalitate complexă în care cuvintele și culorile își găsesc o armonie perfectă.

Silvia-Ioana Sofineti

S-a născut la 25 martie 1980 în localitatea Râmnicu - Sărat, județul, Buzău. Absolventă a Liceului de Artă *Areta Teodorescu,* Buzău, secția sculptură, (promoția 1998) și a Universității din București, Facultatea de Litere – Limba și literatura română – Limba și literatura franceză (promoția 2003).

Profesor de limba și literatura română la Liceul Pedagogic *Matei Basarab* Slobozia; Secretar de redacție al revistei *Spații culturale* din 2013; Redactor și lector de carte ; Realizator al copertelor și graficii interioare a numeroase volume.

Debut: ***Oglinda literară*** (critică literară), Focșani, 2008, ***Spații culturale*** (poezie), Râmnicu-Sărat, 2018.

Debut editorial: ***Desculț în mileniul III***, 2017.

Volume publicate : ***Desculț în mileniul III,*** Editura Editgraph, Buzău, 2017***, Mortul viu,*** Editura Editgraph, Buzău, 2018, Feline pândind printre gânduri, Editura Editgraph, Buzău, 2021.

A obținut Premiul *al II-lea* la festivalul – Concurs Național de Creație Literară *Avangarda XXII*, Bacău, 2018 secțiunea poezie; Premiul al III-lea la Festivalul Național de Creație Literară *Alexandru Macedonski*, București 2019; Marele Premiu *Panait Cerna* 2019.

A colaborat la ; *Oglinda literară* (Focșani), *Fereastra* (Mizil), *Spații culturale* (Râmnicu-Sărat), *Cafeneaua literară* (Pitești), *Antares* (Galați), *Helis* (Slobozia).

Să derulăm confesiunile!

- *Cine sunteți în câteva cuvinte?*

- Sunt un om căruia îi plac culorile și cuvintele și care încearcă să facă lumea lui mică într-o lume mai mare.

- *Care este locul natal pe care îl purtați mereu cu dumneavoastră?*

- M-am născut în Râmnicu-Sărat, județul Buzău, într-o familie în care s-a citit și s-a scris mereu. De la mama am „furat" spiritul critic, de la tata dragostea pentru poezie, iar de la fratele tatei înclinația spre arte plastice. Orășelul acesta oferea din când în când ocazia unor activități culturale, astfel că, pe parcursul liceului, am participat la o expoziție de grup, apoi la diverse lansări de carte. Mai târziu, întâlnirile cu scriitorii și artiștii s-au mutat la Buzău, locul în care am finalizat cursurile Liceului de Artă „Margareta Sterian".

- *Cum v-ați defini ca om?*

- Nu am, încă, un mod de a mă defini ca om. Știu doar că încerc să devin mai mult, să mă dezvolt. Și, pentru că nu sunt foarte hotărâtă, testez diverse domenii: de la pictură la critică literară, de la lucruri DIY la poezie.

- *Care sunt valorile pe care nu le-ați abandonat niciodată?*

- Mi s-a părut întotdeauna că sinceritatea este foarte importantă. Sunt o persoană deschisă și, prin fiecare tușă trasată sau prin fiecare cuvânt scris, dau celor din jur ceva din mine, necondiționat. Respectul față de celălalt și față de propria persoană este esențial pentru mine și, recunosc, am fost adesea dezamăgită de egocentrismul celor din preajmă.

- *Dacă viața dumneavoastră ar avea un titlu, care ar fi acela?*

- Să fie titlu de carte? Titlu de film? Depinde de starea de spirit, de situația în care mă aflu. Uneori poate fi ceva dramatic, alteori comic.

- *Prin ce ați dori să rămâneți în memoria comunității?*

- Sunt, așa cum spuneam mai sus, un om pasionat de litere și de culori, dar mai sunt și profesor. Firește că vreau ca lumea să-și aducă aminte de mine și să mă pomenească din când în când. Aș vrea să las în urmă amintiri frumoase elevilor mei, iar comunității în care trăiesc deja de peste 21 de ani să-i dau ocazia de a spune că am fost pe aici cândva și am lăsat ceva valoros în urmă.

- *Care este experiența care v-a schimbat cel mai mult ca om?*

- Am căutat în experiența mea de până acum și mi-am dat seama că momentul de cotitură a fost cursul de literatură română sub comunism al domnului Eugen Negrici, pe

când eram studentă la Literele din București. Atunci mi-am dat seama că vreau să fi profesor asemenea dumnealui. Literatura îmi plăcea oricum, încă de mică, dar nu mă gândisem serios la o carieră în învățământ, până nu l-am audiat timp de un semestru, și nici nu mă preocupasem de critică literară.

- *Ce ați pierdut și ce ați câștigat alegând drumul culturii?*

- Nu cred că am pierdut ceva. Mai degrabă, m-am câștigat pe mine.

- *Ce întâlnire v-a influențat decisiv destinul cultural?*

- Nu aș putea alege o întâlnire, un moment anume. Născută într-o familie de scriitori, sculptori și pictori, contactul cu lumea culturală a fost permanent. Prima expoziție, prima carte semnată de mine, a doua carte, a treia, a patra, toate au fost confirmări ale faptului că mă aflu unde trebuie.

- *Ce reprezintă revista Helis pentru dumneavoastră?*

- „Helis" este o familie. Este un loc în care pot să mă retrag, din când în când. E mereu acolo, chiar și când cred că nu am nevoie. Gheorghe Dobre este un om minunat și mereu l-am identificat cu „Helis".

- *Care este cea mai importantă lecție pe care v-a oferit-o viața?*

- Viața m-a învățat că nu „merge și așa" și că trebuie să muncesc și să insist, dacă vreau ceva cu adevărat. Nu pot să las lucrurile în voia întâmplării, pentru că nimic nu este gratuit și nu trebuie luat ca atare.

- *Cum v-ați defini ca autor sau creator?*

- Mi-a plăcut mereu să experimentez și să fac lucrurile altfel. Încă îmi caut stilul, deci nu m-am definit deocamdată.

- *În ce măsură creatorul și omul sunt una și aceeași persoană?*

- Mihai Kogălniceanu spunea, la 1840: „vom critica cartea, iară nu persoana". Ca profesor, încerc să separ viața autorului de opera sa. Dar, ca un creator ce mă simt, pare că nu reușesc să fac distincția și în toate cele ce ies din mâinile și din mintea mea este și câte ceva din mine.

- *Ce credeți că spune opera dumneavoastră despre omul care sunteți?*

- Că sunt un om al încercărilor și al căutărilor. Caut în mine prin poezie, caut în alții prin eseul critic.

- *Ce v-ar surprinde să afle cititorii despre dumneavoastră?*

- M-ar surprinde dacă și-ar da seama că sunt doar un om, cineva pe care îl pot cunoaște și cu care pot vorbi. Scriitorii sunt sau se consideră urcați pe un piedestal, dar, până la urmă, tot oameni sunt, cu durerile și cu dorințele lor, cu bucuriile și cu tristețile firești.

- *Dacă un cititor ar reține un singur lucru despre dumneavoastră, care ați dori să fie acela?*

- Mi-ar plăcea să cred că ar spune că s-a regăsit în poezia mea, că i-a cântat așa cum spera.

- *Ce întrebare v-ați fi dorit să vă fie adresată și nu v-a fost adresată până acum?*

- În general, am observat două atitudini, destul de diferite. Pe de o parte, o condescendență a celui care se consideră suficient și superior și care nu are nevoie să știe vreun detaliu despre celălalt; pe de altă parte, o timiditate născută din respect sau din neștiință. Probabil că întrebarea care nu mi-a fost, încă, adresată ar fi: de ce ai început să scrii?

- *Ce răspuns ați da acestei întrebări?*

- Am cochetat de când eram prin liceu cu scrisul, dar nu a devenit mai serios decât mult mai târziu, când m-am gândit că vreau să fac parte activă din lumea în care m-am născut și căreia vreau să-i dau înapoi ceea ce mi-a oferit.

- *Ce mesaj ați transmite tinerilor care se apropie astăzi de cultură și de literatură?*

- Îi apreciez foarte mult pe cei tineri care au preocupări culturale, observând cât de rari sunt în ultima vreme. I-aș ruga să nu renunțe la lectură și să participe la activități culturale, pentru că ar avea numai de câștigat.

- *Cum ați ajuns să colaborați cu revista Helis?*

- După ce m-am mutat în Slobozia, în 2005, am început să particip la Salonul anual de carte. Apoi, tata, scriitorul Nicolai Tăicuțu, mi-a făcut legătura cu Gigi Zapp (Gheorghe Dobre), cu Costel Bunoaica și cu Loredana Dalian. În timp, am intrat în familia „Helis", atât ca autor, cât și ca membru al asociației.

- *Care erau condițiile culturale din Ialomița în momentul în care ați început activitatea?*

- Venită din Buzău, unde erau destul de dese activitățile culturale, am fost încântată să descopăr că și Slobozia oferă oportunități culturale, majoritatea împărțindu-se între activitățile Bibliotecii Județene Ștefan Bănulescu" și Muzeul Agriculturii.

- *Ce personalități ale revistei Helis considerați că au avut cea mai mare influență?*

- Fără dubiu, Gheorghe Dobre este pilonul „Helisului". Mă bucur să spun că îi cunosc pe cei care apar în caseta editorială și că ne întâlnim, din când în când, la o vorbă. Îi respect pe toți pentru tăria pe care au avut-o până acum de a menține sus steagul, de a nu renunța atunci când a fost mai greu.

- *Care sunt cele mai importante momente din istoria revistei?*

- Pot să vorbesc despre aniversarea din această vară a revistei, la care am participat, alături de părinții mei, scriitorii Valeria Manta Tăicuțu și Nicolai Tăicuțu, moment dublat de lansarea celei mai recente cărți semnate de Gheorghe Dobre. Îmi place când aud povești despre înființarea „Dorului fără sațiu" și a „Helisului", pentru că, uneori, par din altă lume, din alt veac.

- *Există întâmplări, anecdote sau episoade care ilustrează spiritul Helis?*

- Sunt prea mică și de prea puțin timp în „zodia Helis", dar, cum spuneam, îmi plac poveștile spuse de fondatorii și de membrii asociației și le ascult cu drag, de fiecare dată, de parcă nu le-aș mai fi auzit. Dacă ar fi să pun o etichetă spiritului Helis, atunci aceea ar fi Familie.

- *Cum s-a schimbat viața culturală ialomițeană în ultimele decenii?*

- Sunt de 21 de ani în Slobozia. Ce am observat de-a lungul timpului a fost încăpățânarea cu care câțiva oameni se străduiesc să organizeze activități culturale. Sunt câteva organizații și instituții care luptă contra curentului și fac să fie posibilă participarea doritorilor la saloane de carte, expoziții, concerte, festivaluri. Par să fie din ce în ce mai multe și sper să nu fie strigătul dinainte de dispariție.

- *Care credeți că este moștenirea culturală lăsată de generația dumneavoastră?*

- Lăsăm moștenire străduința noastră, lupta pe care am dus-o mereu cu incultura și cu subcultura, lumea noastră altfel, în care, uneori, ne-am simțit stingheri și singuri. Lăsăm o parte din noi.

Încheiem aici această întâlnire din seria „Convorbiri pentru memoria culturală – ***Chipurile vii ale culturii ialomițene***", dar călătoria noastră prin universul oamenilor care dau viață și sens culturii ialomițene continuă.

Fiecare om poartă în sine o parte din memoria locului, iar fiecare întâlnire ne apropie de ceea ce suntem și de ceea ce alegem să lăsăm moștenire generațiilor viitoare.

În numărul următor, vom deschide o nouă pagină a acestei cronici vii, aducând în prim-plan alte destine, alte mărturii și alte povești care merită cunoscute, păstrate și transmise mai departe.

Cu deosebită considerație,

Vasile Iordache

Muzeul Național al Agriculturii prezintă:

SEMĂNĂTOAREA EDELWEISS – DE LA GESTUL STRĂVECHI AL SEMĂNATULUI LA PRECIZIA MECANICĂ A BĂRĂGANULUI

Semănatul este unul dintre cele mai vechi gesturi prin care omul a încercat să transforme pământul în hrană. Secole întregi, sămânța a fost purtată în traistă și împrăștiată cu mâna, într-o mișcare învățată și transmisă din generație în generație. Dar vântul, seceta, păsările și nevoia unei recolte cât mai bune l-au făcut pe agricultor să caute, treptat, o metodă mai sigură: să așeze bobul în pământ la adâncimea potrivită și, mai ales, în rânduri ordonate.

Așa începe povestea semănătorii mecanice, o unealtă care a schimbat nu doar felul în care era lucrat ogorul, ci și ritmul întregii gospodării agricole.

De la traista cu semințe la rândurile perfecte

În formele sale cele mai vechi, semănatul era simplu și imprevizibil: omul arunca sămânța, iar natura hotăra mai departe. Au existat semănători primitive din lemn, coarne de vită folosite asemenea unor pâlnii sau diferite recipiente purtate de semănător, dar adevărata schimbare avea să vină odată cu dezvoltarea meșteșugurilor și, mai târziu, a industriei.

Fierarii și rotarii au început să construiască piese tot mai precise: roți, osii, brăzdare, lanțuri și mecanisme de distribuție. Lemnul și fierul, două materiale esențiale ale gospodăriei tradiționale, s-au întâlnit într-o mașinărie capabilă să facă ceea ce mâna omului nu putea realiza cu aceeași regularitate: să distribuie sămânța în mod controlat și să o așeze în brazdă. Semănătoarea devenea astfel mai mult decât o unealtă. Era un pas spre agricultura mecanizată.

Semănătoarea Edelweiss a fost produsă de Rud. Sack, din Leipzig, una dintre marile fabrici germane de mașini agricole ale epocii, fondată în 1863 de Rudolph Sack.

În România, semănătorile mecanice au început să se răspândească în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu modernizarea agriculturii. În 1891 erau înregistrate peste 1.100 de mașini de semănat, multe dintre utilajele agricole fiind aduse din import.

O mașinărie construită pentru precizie

Principiul de funcționare era ingenios prin simplitatea lui. Mișcarea roților semănătorii era transmisă, printr-un sistem mecanic, către distribuitoarele aflate în interiorul buncărului. Pe măsură ce utilajul înainta, semințele erau dozate și conduse prin tuburi către brăzdare, care deschideau pământul. În urma lor, sămânța era acoperită, pregătită pentru germinare.

Totul trebuia reglat cu atenție. Grâul, orzul, ovăzul sau secara nu aveau aceleași cerințe, iar cantitatea de sămânță și adâncimea de lucru se adaptau culturii. Experiența agricultorului rămânea, așadar, esențială chiar și atunci când mecanismul prelua o parte din efortul fizic. Semănatul devenea o combinație între priceperea omului și precizia mașinii.

Edelweiss A-2 – o piesă de patrimoniu a agriculturii

Colecția de unelte și mașini pentru prelucrarea solului a Muzeului Național al Agriculturii din Slobozia păstrează un exemplar deosebit: semănătoarea pentru cereale păioase Edelweiss A-2, 3/4 mtr. 11 rh., înscrisă în patrimoniul muzeului cu numărul de inventar 64/21 și provenită din localitatea Mohu, județul Sibiu.

Privită astăzi, piesa impresionează nu prin dimensiuni, ci prin minuțiozitatea construcției.

Buncărul pentru semințe este realizat din tablă de oțel, vopsită în verde și marcată cu inscripția galbenă *„3/4 mtr. 11 rh. A-2 Edelweiss”*. În interiorul lui funcționează 11 roți distribuitoare cu pinteni din fontă, iar mecanismul este antrenat printr-un lanț Gall.

Pe osia roților mari se află un pinion care pune în mișcare axul longitudinal al distribuitorului. Soluția tehnică avea un avantaj esențial: cantitatea de sămânță distribuită era legată direct de distanța parcursă de semănătoare. În acest fel, dozarea putea rămâne constantă chiar dacă ritmul de deplasare varia. O manetă cu sector dințat permitea reglarea normei de semănat între 80 și 250 de kilograme la hectar.

Unsprezece tuburi, unsprezece brăzdare și un singur scop

Semințele coborau din buncăr prin 11 tuburi telescopice, până la cele 11 brăzdare de tip ancoră. Acestea deschideau rigole de aproximativ 3-4 centimetri adâncime, iar lănțișoarele amplasate în partea din spate trăgeau pământul peste bob. Pentru agricultor, însă, semănatul nu însemna doar să pună mașina în mișcare.

Cel care o conducea trebuia să urmărească permanent curgerea semințelor și să sesizeze orice neregulă în funcționarea mecanismului. Era o muncă în care experiența conta enorm. Ochiul urmărea brazda, iar urechea asculta ritmul mecanismului de distribuție – acel țăcănit regulat care confirma că mașina funcționa așa cum trebuie. În spatele fiecărui rând drept se afla, așadar, nu doar tehnică, ci și pricepere.

Când utilul devenea și frumos

Vechile utilaje agricole nu erau întotdeauna tratate ca simple obiecte de muncă. Buncărele erau vopsite în culori vii, numele fabricii era

inscripționat cu grijă, iar roțile puteau fi decorate. Semănătoarea era o investiție importantă și, în același timp, un motiv de mândrie pentru gospodar. Forma, culoarea și marca spuneau ceva despre calitatea utilajului, dar și despre prestigiul celui care îl deținea. În cazul semănătorii Edelweiss, verdele buncărului și literele galbene au supraviețuit timpului, transformând astăzi o mașină agricolă într-un obiect cu o identitate vizuală ușor de recunoscut.

De la uzină la ogor

Construcția unei semănători aduna laolaltă mai multe meserii și materiale. Tabla de oțel și fonta treceau prin mâinile meșterilor înainte de a ajunge pe câmp. Roțile, osiile, proțapul, mecanismele de transmisie și brăzdarele trebuiau să funcționeze împreună cu precizia unui ansamblu bine calculat. Astfel, semănătoarea făcea legătura între industrie și agricultură, între atelier și ogor, între inginerul care proiecta mecanismul și agricultorul care îl folosea.

Pe câmpiile Bărăganului, unde grâul a fost vreme îndelungată una dintre marile bogății ale locului, această schimbare avea o semnificație aparte. Semănatul în rânduri aducea ordine acolo unde înainte exista mult mai multă imprevizibilitate și transforma munca agricolă într-un proces din ce în ce mai precis.

De la roata care doza sămânța la ghidarea prin satelit

Astăzi, agricultura folosește semănători de mari dimensiuni, sisteme automate și tehnologii de ghidare prin satelit. Distanțele dintre rânduri, adâncimea de semănat și cantitatea de sămânță pot fi controlate cu o precizie care ar fi părut de neimaginat agricultorilor de acum aproape un secol. Principiul de bază, însă, a rămas același: fiecare bob trebuie așezat în locul potrivit.

Iar aici se află poate adevărata valoare a unei piese precum semănătoarea Edelweiss. Ea vorbește despre momentul în care agricultura a început să facă trecerea de la gestul transmis din generație în generație la mecanismul calculat și reglat cu precizie. Astăzi, semănătoarea păstrată în colecția Muzeului Național al Agriculturii nu mai străbate ogoarele. Verdele buncărului, roțile și cele 11 brăzdare rămân însă martorii unei epoci în care progresul agricol se măsura în rânduri drepte, semințe bine dozate și în promisiunea unei recolte mai bune.

Dincolo de fier și tablă, semănătoarea Edelweiss păstrează povestea unei transformări esențiale: drumul de la mâna care împrăștia sămânța la mecanismul care a început să o așeze, bob cu bob, în rânduiala pământului. Detaliile tehnice despre buncăr, sistemul de transmisie, reglarea normei, cele 11 tuburi și brăzdare, precum și adâncimea de lucru provin din materialul tehnic despre piesa aflată în colecția Muzeului Național al Agriculturii.

Foto Mădălina Enescu
Muzeograf Marian Ion

Numele orașului Fetești – o problemă controversată

Nicolae ZOTA

Fenomenul transhumanței a avut consecințe durabile, pentru întreg arealul viețuirii românești, prin întemeierea a sute de noi așezări, în toate direcțiile, de jur împrejurul cetății Munților Carpați, uneori la distanțe apreciabile. Era inevitabil ca păstorii ardeleni să ajungă și la Dunăre, în bălțile formate de-a lungul fluviului, ca și în ținuturile Dobrogei istorice[1].

Dacă vorbim de Balta Ialomiței, aceasta era un loc mai mult decât ispititor, pentru vărat și iernat, dar și pentru trecerea în Dobrogea[2]. Costin Murgescu vorbește – în lucrarea *„Drumurile unității românești”* – despre condițiile prielnice păstoritului *„în lungul malurilor Dunării, unde se găsesc ... tufișuri din loc în loc sub care, în pofida iernii, mieii și oile găsesc suficientă iarbă proaspătă, cu care să se hrănească...*[3]*”*.

În acest context a apărut o locuire într-o alveolă de la marginea platoului câmpiei Bărăgan și întinderea magnifică a bălților prin care se strecura bezmetic, molcom sau furios și distrugător, un fuior răzvrătit din apa Dunării, numit mai apoi, Brațul Borcea. Instabilitatea cursului acestei noi Dunări va face ca localitatea apărută aici, numită Fetești, să se dezvolte cu spatele la apă, fără să aibă vreodată vocația navigației, în schimb coagula energiile aspre ale crescătorilor de animale, negustorilor și ale pescarilor. Aflată pe *„drumul oilor”*, între Călărași și Vadul Oii, așezarea de la Brațul Borcea este, indubitabil, legată de aportul mocanilor ardeleni.

În privința numelui localității, ca o problemă controversată în istorie, trebuie de la început spus că, încă de la apariție și până în prezent, s-a numit **Fetești.** Acest nume este rezultatul folosirii unui cuvânt, mai ales de către transilvăneni, dar nu numai[4], și anume „**a feti**” (eu fetesc, tu **fetești**, ș.a.m.d.) care înseamnă „*a sta cu fetele*”[5]. Acest toponim nu este o excepție, ci se regăsește și în alte locuri, care, la rândul lor, au putut fi legate de transhumanță[6].

Cât privește denumirea apărută în actul care atestă existența așezării și a moșiei Futești[7], poate fi vorba de o greșeală, ca alte sute de mii de greșeli consemnate de-a lungul timpului și consacrate în documente. Să menționăm că actul în discuție este scris în chirilică și că datează din 21 aprilie 1528, cu mai puțin de un an înainte sfârșitul brutal al viteazului domn Radu de la Afumați. Persistența folosirii acestei denumiri, în actele din secolele următoare, se explică prin precizarea unui drept de proprietate asupra pământului și asupra surselor de venituri mari, îndeosebi despre niște pământuri disputate de boieri și mănăstiri, în care au fost implicați numeroși domni din Valahia sau Țara Românească. Orice schimbare, chiar și a unui semn nesemnificativ, putea duce la noi confruntări, cu rezultate imprevizibile. Această circulație a denumirii Futești este restrânsă la diversele cancelarii și locuri de judecată ale statului și necunoscută de majoritatea populației. Existența unor denumiri vulgare în legătură cu alte așezări din apropierea **Fetештiului** nu poate constitui un argument despre apetența față de aceste numiri[8].

Abia în sec. al XIX-lea apare pe o hartă rusească[9] în care se consacră denumirea de **FETEȘTI** pentru orașul de la Borcea, pentru că aceasta era realitatea locului și pentru că realizatorii hărții nu au apelat la niciun document istoric, ci strict la localnici.

Așadar, avem două denumiri care au circulat în paralel, una publică și durabilă, referitoare la satul și apoi la orașul **FETEȘTI** și una juridică restrânsă referitoare la moșia Futești, până în secolul al XIX-lea.

---

[1] N. Dragomir, *Oierii mărgineni și transhumanța lor în Dobrogea de Sud*, Cernăuți, 1938, pp. 9-11.

[2] *„Monografia municipiului Fetești”*, Ed. II, p. 239.

[3] Costin Murgescu, *„Drumurile unității românești”*, Ed. Enciclopedică, 1996, pp. 34-35.

[4] Svetlana Aleksievici, *„Rugăciune pentru Cernobîl”*, Ed. Litera, 2019, p. 208.
*„Lumânarea plutește puțin, deci iubirea e aproape, dacă se înecă, anul ăsta rămâi cu fetele. O să **fetești**”.*

[5] *„feti, **fetești**”*, verb, 1. Popular – *„A petrece ca fată, timpul de când iese la horă, până se mărită”*. Dex *„fetesc”, „fetească”, **„fetești”*** adj. (rar) – *„Care aparține fetei, privitor la fată”.*

[6] Satul **Fetești**, comuna Adâncata, Jud. Suceava; satul **Fetești**, comuna Câmpuri, Jud. Vrancea; satul **Fetești**, Raionul Edineți, Republica Moldova.

[7] *„Monografia municipiului Fetești”*, Ed. II, p. 99.

[8] *„Monografia municipiului Fetești”*, Ed. II, p. 99.
Denumiri vulgare de așezări și în limba rromă: *Șocariciu, Cocargeaua*, pe lângă cele românești *Floci, Bășinari, Pârțani.*

[9] Wikipedia *„Războiul ruso-turc (1828-2829)”*
1829-1834 – Ocupația rusească. Hartă în care apare denumirea **FETEȘTI.**

Petre Ioan CREȚU

O altfel de tulburare – tulburarea timpului

În dimineața aceea, primul lucru care mi s-a părut neobișnuit a fost că prunii din fața casei înfloriseră peste noapte. Era sfârșitul lui octombrie, iar cu o zi înainte le văzusem frunzele îngălbenite, risipite prin grădină. Acum erau acoperiți de flori albe, atât de multe încât ramurile abia se mai distingeau, am ieșit în curte, convins că visez, aerul era rece, pământul umed, iar de undeva, dinspre șosea, se auzea un tractor, toate lucrurile erau la locul lor, doar prunii păreau că și-au schimbat locurile

M-am apropiat de cel mai bătrân, un prun cu trunchiul răsucit, pe care tata îl plantase de Crăciun, cu un an înainte să mă nasc, am întins mâna și i-am atins o floare, era caldă și catifelată.

— Nu pune mâna pe ei, că-i trezești!

M-am întors atât de brusc încât am simțit o înțepătură în șira spinării, sub prunul din mijloc, pe scăunelul ei cu trei picioare, ședea mică-mea, purta aceeași basma neagră cu flori mărunte și galbene, aceeași fustă cenușie și același pulover de lână pe care îl îmbrăca toamna, când ieșea să adune prunele căzute. Acum avea în poală un castron de tablă și curăța niște cartofi, nu m-am speriat, chiar nu m-am speriat de la vederea mamei, abia mult mai târziu aveam să mă tulbur, când i-am povestit întâmplarea aceasta lui Liușka, mi s-a părut firesc să o găsesc pe maică-mea curățând cartofi în grădină , deși murise de mai bine de zece de ani.

— Ce faci, mamă?

— Nu vezi, curăț cartofi?

— Dar tu. tu ai de mult .

S-a oprit din curățat și m-a privit cu o oarecare nemulțumire.

— Și ce-ai fi vrut să fac? Să stau degeaba?

A aruncat un cartof curățat în castron și a continuat:

— Mai bine du-te și adu-mi un cuțit care taie.

M-am dus în casă și am găsit în sertarul bucătăriei un cuțit cu mâner de lemn pe care îl știam din copilărie și pe care l-am pierdut, cu mulți ani în urmă, când săpasem o groapă lângă fântână și am plantat o salcie.

Când m-am întors în grădină, scăunelul era tot acolo, doar că mama dispăruse iar în castron se aflau șapte cartofi curățați, lângă ei, o prună mare, vânătă, acoperită cu brumă. Am ridicat-o și am observat că avea pe coajă niște semne mărunte era ceva scris pe ea și cu greu am reușit să citesc: nu toate lucrurile care se întorc au plecat și brusc am auzit prunii vorbind în limba lor prună. Nu vorbeau între ei, așa cum ar părea firesc să vorbească niște pruni, fiecare rostea câte o silabă, iar silabele s-au adunat într-o propoziție abia după ce vântul a trecut prin toate florile să le binecuvânteze să facă rod greu și dintr-odată s-a auzit clar și puternic:

— În-ce-până de a-cum nu se mai moa-re!

Am numărat prunii, erau unsprezece eu știam că sunt zece. Al unsprezecelea crescuse între cei doi pruni care străjuiau gardul, era subțire, avea scoarța albă și, în loc de flori, purta pe crengi ceasuri de buzunar, care arătau toate ora opt și jumătate dimineața, ora în care într-o duminică m-am născut în căruță, în goană de cai, de frică de moarte să mă nască la spital.

— Pe ăsta când l-am plantat? m-am întrebat cu voce tare.

— Într-o duminică, mi-a răspuns cineva din spatele meu.

Era un bărbat înalt, îmbrăcat într-un costum negru, destul de ponosit, cu o servietă de piele sub braț. Avea o față lungă, lipsită de expresie, și purta o pălărie cenușie, de sub care îi ieșeau câteva fire de păr alb.

— Care duminică?

— A doua.

— A doua din ce?

Bărbatul a ridicat din umeri.

— Asta încercăm să stabilim.

A deschis servieta și a scos un registru uriaș, legat în pânză verde.

— Sunteți proprietarul?

— Al grădinii, da.

— Nu al grădinii, al timpului.

Am început să râd.

— Nu sunt proprietarul nici măcar al timpului meu.

— Atunci avem o problemă.

S-a așezat pe scăunelul mamei și a început să răsfoiască registrul.

— Vedeți dumneavoastră, azi-noapte, la ora trei și șaptesprezece minute, prunii au refuzat să mai moară. Nu este prima dată când se întâmplă, dar este prima dată când refuzul este unanim.

— Cine sunteți?

M-a privit surprins.

— Moartea, firește.

A spus-o cu aceeași naturalețe cu care un funcționar s-ar fi prezentat drept inspector agricol.

— Nu arătați cum mi-am imaginat.

— Nici dumneavoastră.

A închis registrul.

— Trebuie să discutăm cu mama dumneavoastră.

— Mama e moartă.

— Tocmai de aceea. Este singura care mai poate rezolva situația.

În clipa aceea, dinspre prunul cel bătrân s-a auzit un râs de copil.

M-am întors și l-am văzut pe tata, tânăr, îmbrăcat în cămașa albă de duminică, urcat pe o scară, culegea prune și le arunca într-o găleată spartă, prunele cădeau prin ea, dar niciuna nu ajungea pe pământ.

— Tată!

Nu m-a auzit.

— Nu-l strigați, mi-a spus Moartea. Este într-un an în care dumneavoastră încă nu v-ați născut.

— Dar eu îl văd!

— Și ce dacă? Dumneavoastră vedeți stelele, deși unele nu mai există de milioane de ani, de ce v-ar mira să vă vedeți tatăl?

Argumentul mi s-a părut atât de absurd încât n-am găsit nimic de răspuns. Moartea și-a scos pălăria și a privit îngrijorată spre pruni.

— Problema nu este că au înflorit. Problema este că au început să-și amintească.

— Ce să-și amintească?

— Tot.

A arătat spre copacul cel bătrân.

— Acesta își amintește ziua în care tatăl dumneavoastră l-a plantat. Cel de lângă fântână își amintește o femeie care a plâns sub el. Prunul dinspre gard își amintește o găină pe care a mâncat-o un dihor în 1963. Iar cel cu ceasuri...

A tăcut.

— Ce-i cu el?

— Acela nu este încă plantat.

Am privit spre copacul alb.

— Și atunci cum există?

— Dintr-o greșeală.

— A cui?

Moartea și-a coborât vocea.

— A lui Dumnezeu.

Mi-am amintit de o întrebare care mă frământase cândva.

— Dumnezeu poate greși?

— Nu știu, altcineva se ocupă de Dumnezeu, eu mă ocup de consecințe.

În grădină se lăsase o liniște neobișnuită, tractorul nu se mai auzea iar dinspre șosea venea un bărbat împingând o bicicletă fără roți, s-a oprit în dreptul gardului și ne-a salutat.

— Bună dimineața. Aici se ține ședința?

Moartea a oftat.

— A început deja.

Bărbatul a intrat fără să deschidă poarta, purta un costum albastru și avea la gât un ecuson pe care scria: Reprezentantul celor care nu s-au născut.

— Am întârziat, a spus el, n-am găsit drumul.

— Cum să nu găsiți drumul? l-am întrebat.

— Foarte simplu, încă nu există.

Și-a rezemat bicicleta de un prun și a scos din buzunar o hârtie.

— Am venit să depunem o contestație, dacă prunii nu mai mor, nu mai avem unde să ne naștem.

— Ce legătură are una cu alta?

— Una foarte simplă. Fiecare om se naște în locul lăsat liber de ceva care a murit. De obicei, un om, uneori, un copac și foarte rar, o idee.

Moartea a dat aprobator din cap.

— Este un principiu vechi.

— Cine l-a stabilit? am întrebat.

— Nimeni, a răspuns reprezentantul și tocmai de aceea este obligatoriu.

Am vrut să protestez, dar atunci s-a întâmplat ceva care mi-a înghețat sângele.

Din prunul cel bătrân au început să cadă fotografii.

Nu frunze, nu flori, ci fotografii adevărate, alb-negru, cu marginile zimțate. Am ridicat una, eram eu, copil, stând în brațele mamei. În alta, tata ținea

de căpăstru un cal. Într-o a treia apărea casa noastră, dar în locul ferestrelor avea două uși.

Apoi am găsit o fotografie în care eram bătrân, mult mai bătrân decât acum, întins într-un pat, cu mâinile încrucișate pe piept. Pe spatele ei scria o dată care încă nu venise.

— De unde au fotografiile astea?

— Din viitor, mi-a răspuns Moartea.

— Și de ce cad acum?

— Pentru că prunul nu mai face deosebirea dintre ce a fost și ce va fi.

Am rupt fotografia.

Din cele două jumătăți au crescut imediat două prune mici, verzi.

Moartea a tresărit.

— N-ar fi trebuit să faceți asta.

— De ce?

— Tocmai ați amânat ceva.

— Ce anume?

— Nu pot să vă spun. Nici eu nu mai știu.

Atunci a apărut mama. Venea dinspre fântână, ducând în brațe un coș cu rufe. Era mai tânără decât dimineață, poate de vârsta la care mă născuse, m-a privit, apoi s-a uitat la cei doi străini.

— Iar ați venit?

Moartea s-a ridicat imediat în picioare.

— Doamnă, avem o situație foarte gravă.

— Știu. Prunii.

— Refuză să moară.

Mama a pus coșul jos.

— Și bine fac.

— Dar există o ordine!

— Care ordine? a întrebat mama, cea în care mi-ați luat bărbatul sau cea în care m-ați luat pe mine?

Moartea a început să-și răsucească pălăria între degete.

— Nu eu hotărăsc.

— Dar cine?

— Nu știu.

Mama a zâmbit.

— Vezi? Nici voi nu știți nimic.

Apoi s-a apropiat de mine și mi-a mângâiat obrazul, mâna ei era caldă, puțin aspră, exact cum mi-o aminteam.

— Tu de ce nu ți-ai băut cafeaua?

— Mamă, ce se întâmplă aici?

— Nimic deosebit, prunii au înțeles.

— Ce au înțeles?

— Că nu trebuie să mori ca să lași loc altcuiva.

Reprezentantul celor nenăscuți a protestat:

— Doamnă, afirmația dumneavoastră contrazice toate regulamentele!

— Atunci schimbați regulamentele.

— Nu se poate!

— De ce?

Bărbatul a rămas pe gânduri.

— Pentru că sunt din timpuri de demult.

— Și eu sunt, a spus mama, dar uite că mă mai pot schimba.

A luat din coș un cearșaf alb și l-a întins între doi pruni. În clipa aceea, cearșaful s-a transformat într-o fereastră uriașă, prin care se vedea o altă grădină.

Era tot grădina noastră, dar prunii erau foarte mici. Tata săpa o groapă, mama ținea în brațe un copil, iar eu, deși mă vedeam în brațele ei, eram în același timp aici, bătrân, privind prin fereastră.

— Vezi? m-a întrebat mama.

— Ce să văd?

— Că n-ai plecat niciodată.

Am simțit o amețeală puternică.

— Dar am trăit atâția ani! Am plecat, m-am întors, am îmbătrânit...

— Așa ți s-a părut.

— Și tu ai murit!

Mama m-a privit cu tristețe.

— Ai fost păcălit.

Moartea s-a apropiat de fereastră și a examinat-o cu atenție.

— Interesant, a murmurat, foarte interesant.

— Ce anume?

— Se pare că prunii au descoperit o ieșire.

— Din ce?

— Din timp.

Reprezentantul celor nenăscuți a început să tremure.

— Este ilegal! Absolut ilegal!

— De ce? l-am întrebat.

— Pentru că timpul nu are ieșire. Are numai intrare.

— Și unde duce?

— La moarte, firește.

Moartea a făcut un gest de nemulțumire.

— Nu mai spuneți prostii, nici eu nu știu unde duce.

Deodată, din fereastra albă a ieșit un copil.

Avea vreo șapte ani și semăna izbitor cu mine, purta pantaloni scurți și ținea în mână un zmeu roșu.

— Cine ești? l-am întrebat.

— Tu.

— Eu?

— Da. Dar nu cel care ai fost.

— Atunci care?

— Cel care n-ai apucat să fii.

M-am uitat la mama. Ea își ștergea mâinile pe șorț, ca și cum nimic neobișnuit nu s-ar fi întâmplat.

— Câți mai sunt? am întrebat.

— Mulți, a spus copilul. Toți aceia care ai fi putut să fii.

Și, într-adevăr, din fereastră au început să iasă oameni. Un tânăr în uniformă militară, un bătrân orb, un bărbat cu barbă care ducea sub braț un teanc de cărți, un altul îmbrăcat în haine de muncitor, un copil foarte mic, care abia învățase să meargă. Unul dintre ei s-a apropiat și mi-a întins o carte. Pe copertă scria: Tulburarea nimicului

Iulia NICOLAU – CREȚU

Lumină neagră

Și toate cele ce urmează sunt adevărate și s-au întâmplat aievea, într-un tren CFR ce pleca de la Suceava.

Când mi-am găsit locul în fața mea era așezată o femeie care părea foarte frumoasă. Avea capul sprijinit de geam, ochii închiși și purta o rochie neagră. Părea că doarme liniștit ca o umbră. Nu-ți venea să te uiți și parcă îți venea. Deși avea ochii închiși părea că se uită direct în ochii mei sau mai degrabă prin ei. Mi-am așezat mica paporniță cu lonesome George, adusă tocmai din Ecuador în lăcașul de deasupra. George era o broască țestoasă, rămasă ultima din specia ei, ceea ce măcar în zonă o făcea supercelebră. M-am așezat și m-am mai uitat o dată la femeia din fața mea. Nu avea vârstă, nici bijuterii. Se spune că umbrele au aceleași boli ca și tine. Mi-am sprijinit capul de geam și am închis și eu ochii. Eram bucuroasă că prinsesem trenul și mă întorceam acasă. Acasă nu mă așteptă nimic urgent de făcut. Acasă timpul avea ritmul unui personal plin ochi cu navetiști somnoroși sau al lui lonesome George. Cu ochii închiși rochia femeii nu mai părea neagră, avea pete verzi de lumină și roșu-cărămiziu. Părea țesută dintr-o lumină neagră colorată. În colțul ochiului avea o lacrimă ce refuza să se scurgă ca un mic tatuaj suprarealist. Poate lacrima aia era tot schepsisul cu reflexiile. Pe măsuță era o sticlă cu apă pe jumătate plină care și ea părea ca o lumină neagră colorată. Lumina juca în spațiul finit al rochiei. Mi-au venit în minte icoanele pictate în postul Adormirii cu Maica Domnului pe fond negru. De acum parcă eu dormeam și pictam în somn fondul ăla negru în rochia femeii. Femeia stătea nemișcată, cu capul aplecat, sprijinit pe geamul trenului. Din când în când suspina și parcă zicea Iartă-mă copila mea că nu te-am putut ocroti și apa din sticlă ofta.

Când m-am trezit afară era întuneric, ne apropiam de București, femeia nu se mai vedea nicăieri, doar reflexia mea în geam se alungea și buzele mele murmurau Iartă-mă copila mea. A fost cel mai scurt drum Suceava-București și cel mai lung vis, de fapt singurul pe care l-am ținut minte. Trenul a încetinit și a intrat în gară. Am luat sticla cu doua mâini de pe măsuță și am băut. Apa avea un gust pe care nu-l mai băusem niciodată. Toate amintirile astea vechi mi-au revenit noi pe limbă și am reușit să le povestesc.

Peronul e ud. Sunt în sandale dar asta nu mă ajută nicicum. Trenul spre Suceava e tras pe linia 4. Dau să urc. O femeie într-o rochie neagră se îndepărtează și asta mă face să mă răzgândesc. Apa prin care pășesc e ca o apă neagră răcoroasă.

PRINTRE PIETRE FILOSOFALE APA CĂLCÂND

despre

"Sărind din piatră în piatră"

de GHEORGHE DOBRE

Cu mintea sa neastâmpărată **Gheorghe Dobre** nu poate să rămână numai pe un mal al curgerii sale în drumul spre contopirea cu Absolutul (integrarea sinelui individual în sinele absolut) și se pare că este tentat să facă magie folosind mantrele învăţate de la descântătoare sau de la preoţii care săvârșesc liturghii și pe care ar trebui să le rostească fie pe malul stâng (**calea mâinii stângi**) fie pe malul drept (**calea mâinii drepte**) când trece de pe un mal pe altul, "*sărind din piatră în piatră*".

La el cred că se referă (în astral bineînţeles) Dhammapada, când îl vede complet (pe amândouă malurile) și impur.

Asta îl face unic și original ca poet de subtile și rare esenţe ("*adormitoare a vechilor torturi*" -Charles Baudelaire, Lethe) zămislite în creuzete de alchimist și nu în alambicuri obștești și de aceea nu are prolificitatea dată de bătutul apei în piuă.

Gheorghe Dobre nu poate în niciun caz să fie un râu cu un singur mal (râul în curgerea sa are două maluri) fiindcă uneori el este chiar al doilea mal și-și este sieși chiar râul care-l poartă către o Nirvană binemeritată.

Toate i se întâmplă dintr-o miopie desăvârșită (ca orbirea șahistului) când n-are cum să se vadă pe sine (fiindcă "*totul este atât de aproape, atât de aproape încât se trage-napoia ochiului și nu se mai vede*"- Nichita Stănescu, Elegia 11) și că "*acel ceva care* **l-a** *(m-a) trecut în el*" (și i-a împrumutat cu totul identitatea) "*și-acum se uită la* **sine** *(mine)*" adică în lăuntrul său) nu înţelege că mai mult de atât nu se poate.

Gheorghe Dobre în peisajul literaturii române contemporane este "*ca o scrisoare de dragoste / așezată de vânt / pe o cruce*", fiindcă iubește și simte iubirea aproape mortal ("*inima* **mea** *(ta) lovește ca un cântec de dor / marginile acestui cuţit*") și "*trimite scrisori de mulţumire / tuturor lucrurilor / pe care le-a atins…*".

Totul i se întâmplă "*în această mare câmpie / îngrozitor de bogată*", când în orașul din sufletul lui toate luminile se sting (*"în orașul din mine / toate luminile se sting"*) fiindcă nu are nevoie de ele, el își este sieși și orașului din el, Soare.

De aceea el n-are nevoie de lanternă să caute ziua-n amiaza mare vibraţia vieţii și OMUL în "*articulaţiile unei poezii*" (precum Diogene din Sinope când căuta un om, ziua în amiaza mare, cu un opaiţ aprins în mână) sau cum căutătorii nebuni își caută identitatea în sobă unde se duc să ardă, spre a-și spori ardoarea și alunga singurătatea.

La Gheorghe Dobre singurătatea ţine mai degrabă de locul nepotrivit în care se află (*"locul în care-am așteptat / e plin de mușcăturile / unui pustiu flămând / pe lângă care / nu mai trece nimeni"*) și din care ar dori să înceapă patrularea prin sângele iubitei, să-l ferească de îngheţ, încălzindu-l cu ardoarea sa (*"patrulez neobosit / prin sângele tău / ferindu-l de-ngheţ"*) și să împiedice lepădarea "*de toate nopţile de dragoste / visate-mpreună*", în care "*greierii n-au uitat să cânte*".

Săritul din piatră-n piatră, de pe un mal pe altul îl face cu o rutină asemănătoare cu a lui Sisif, fiindcă și el poartă în braţe o piatră grea (*"așa de grea e piatra / pe care o duc în braţe / că braţele nu pot / să facă altceva"*) rostind mantre fie ale mâinii stângi, fie ale mâinii drepte, fiindcă neastâmpărul său se lasă curs de un râu (fluviu) spre contopire cu marea cea mare. Râul pe care-l traversează "*din piatră-n piatră*" uneori n-are două maluri, fiindcă există situaţia când râului cu care se confundă îi este și mal.

La fel ca Teodor Pîcă (*"orice sfârșit, vestește-un început"*) Gheorghe Dobre își scrie "*versul cu sângele aerului înjunghiat noaptea*" când miroase "*de la o poștă a întuneric*" zicând: "*Eu, cel care-am sfârșit spunând / încep*".

Este bolnav fără leac de cea mai grea boală (care "***n-are nici leac, nici buruiană***") adică de viaţă (*"Viaţa este singura boală cu adevărat incurabilă din univers"*) pe care o trăiește cu discreţia și intensitatea cu care-și consumă adrenalina criminalul în serie fiindcă el asta face, te omoară și te învioară, buimăcindu-te cu esenţa metaforei pe care-o comite.

Ingratitudinea o vede magistral, ca pe-o consecinţă a histrionismului pe care și-l propun zeii când vor să vadă cum le stă în haina umilului.

Când zeii (în viziunea lui Gheorghe Dobre) cer de pomană de la fiinţele universului pe care le-au creat, ei îmbracă costumul sinucigașului, fiindcă n-au ochii la locul lor (și-i ţin scoși) fiindcă-s inutili și incapabili să perceapă (să vadă) lumescul și de aceea sfârșesc stupid și lamentabil (" *Cu ochii scoși / zeul se plimbă pe mijlocul străzii / și cere de pomană / în loc de bani / de-aici o frunză, de colo un fir de iarbă, / un pic de inimă, puţin zâmbet, / o bucată de linişte, / mă rog, cele ce-i lipsesc și i-ar face / trebuinţă. / N-avem ! îi răspund oamenii grăbiţi / n-avem ! și trec ridicând din umeri / convinși că ridică pătratul vitezei / ori masa de prânz supra doi. / N-aveeeeeem ! urlă un câine jigărit / a pagubă.// N-aveţi, oftă zeul și sfârși / sub roţile unui automobil* ").

Asta îi dă înţelepciunea de-a crede că Facerea nu este cu putinţă fără căldură (nu evoluează spre armonie) și de aceea ne explică magistral că oul fără căldură n-ajunge la condiţia de pasăre (" *acestui ou tăcut / și inofensiv, / puţină căldură* ") fără căldura care îl clocește.

Gheorghe Dobre este atât de înarmat și pregătit de luptă, fiindcă platoșa sa de aer l-ar face inexpugnabil dacă s-ar rătăci prin mintea craniului înfierbântat al lui Don Quijote de la Mancha, atunci când acesta ar face orientare turistică într-un ţinut pustiit de vrăbii oarbe.

Gheorghe Dobre se ia la trântă și cu Descartes în deducţii, când consideră că fiind conţinuţi într-un univers care există, musai, existăm și noi.

Și toate acestea le simte și-l fac să aibă tot timpul disperarea muţeniei pe care n-o acceptă nici la lebăda care nu-i cântă niciodată nimic, când nu poate prinde " *poezia de picior* " și de aceea o-mpușcă, ca apoi uluit să aștepte " *zadarnic să cânte* ", să-i aducă aminte măcar câteva sunete din cele multe create de Dumnezeu (pentru ca odată și odată o altă creaţie minunată a Domnului, compozitorul de geniu să le adune și să le ordoneze-ntr-o muzică specială zeiască pe care mână dibace a unui instrumentist să le reproducă : " *apoi ce de sunete / și nicio mână care să le mângâie / și nici o muzică* ").

Pe Gheorghe Dobre îl asemuiesc cu Prometeu fiindcă zilnic " *stafiile realităţii* " îi trec "*bezmetice*" prin fiinţă și-l vampirizează precum vulturul care-i împuţina ficatul lui Prometeu, cu intenţia clară de-ai face viaţa o cursă cu obstacole.

Pe Gheorghe Dobre poţi să-l iubești sau nu (are și dușmani) dar pe omul de cultură care este nu poţi să-l ignori, fiindcă-i apărat de " *Trofee* ", " *Eseuri* " și de poemele sale scrise cu uriaș talent (înveșmântate în originalitate, conciziune și unicitate) spre a ne îndemna să trăim " *ani mulţi, fericiţi* ".

Ică SĂLIȘTEANU

Dorina ȘIȘU

Începutul lui Celan

Acum e prea târziu să-mi fie dor de Celan, dar dacă știam că se va omorî, îl dădeam de-a dura prin fericiri până îl prosteam. Așa? Ce naiba am făcut? M-am mirat ca un bou de el. Mă miram că citește, că e timid, că scrie, că plânge, că..că. Am fost un bou, aia e! Uite cum stau și răsfoiesc prin hârtiile lui, ca un prost, sperând să ce? Ce dreacu mai sper acum dacă el e mort? E moooort, băăă, Gheorghe. De-a binelea și definitiv, prostul dracului ce-mi sunt. Bă, io plâng? Păi și de ce să nu plâng, bă? Și el plângea. Care, bă, „el”? Care „el”? Păi, „el” ăsta, n-are un nume? Îi zici tu așa, că vor mușchii tăi? Îi zici „el”? Celaaaan, băăă! Celan, boule care sunt. A, uite și biletul de la prima lui ieșire la discotecă. L-a păstrat. Ce frumos! Da', ia să scriu io frumușel, uite aci în caietul ăsta, despre prima lui zbânguială. Fain! Buuun, să purcedem la purcedături literatulistice. Pfff, ce mi-ar face bietul meu amic, dacă ar mai trăi, că inventez cuvinte necuvinte.

Celan n-a fost niciodată într-o discotecă. De când am ajuns în Brașov, mă țineam de capul lui să meargă cu mine.

- Hai mă, Celane! Hai mă, de ce nu vrei să mergi?

- Nu-mi place.

- Mă, da' ai fost vreodată într-o discotecă?

- Nu.

- Păi și atunci de ce spui, în puii mei, că nu-ți place?

- Bănuiesc o grămadă de puștani, care se bâțâie dând din mâini și din picioare, ceea ce nu mă atrage deloc.

- Bă, tu ești prost? Ai stat închis în casă citind la cărți? Ești un retardat atunci și eu, un tâmpit, n-am găsit să-mi fac alt prieten decât un retardat ca tine.

- Naspa, nu-i așa?

- Celane, te iubesc, ce dracu! Fii bărbat și hai! Facem un pariu că o să mai vrei la discotecă, dacă mergi cu mine în seara asta?

A oftat și m-a fixat cu privirea lui de blond trist. Tăcea și se uita, că nici nu clipea. Parcă murise așa bleg.

- Celane, ce-ai mă?

- Cu ce să mă îmbrac?

Îmi venea să-l pup de fericire. Venea vremea lui, săracul! Aveam o misiune grea, dar merita prietenul meu o seară de neuitat. Cel puțin una. Îi desfac repede geanta, că nici măcar n-am apucat să desfacem bagajele după ce ne-am cazat, și-i trag un tricou portocaliu, avea și ăsta niște preferințe la culori de te durea capul, și o pereche de blugi.

- Uite cu astea.

- Așa?

- Da' tu ce credeai?

- Nu credeam. Lasă.

- Bun, poetule! Ia ceva bănuți la tine și hai să o tăiem.

- Auzi, dar tu cunoști vreo discotecă în orașul ăsta?

- Da, mă! Nu-ți fă griji din astea. Mergi pe mâna mea.

Dacă stau să mă gândesc bine, îmi era milă de el. Era tot timpul trist și rar zâmbea. Nu înțelegea de ce lumea râde la fazele cu porcușorul nervos. Nu-și găsea fericire, cred eu așa în intuiția mea, decât atunci când scria câte ceva și-mi dădea să citesc. Aștepta cuminte ca un copil. Ochii îi străluceau atunci atât de tare că mereu credeam că imediat o să și plângă. Dar Celan nu plângea. În fine, am ieșit pentru prima oară la discotecă. Prima lui reacție, atunci când a intrat în sala cu muzica prea tare, a fost că s-a apucat cu mâinile de cap. I le-am dat jos cu forța.

- Termină mă, că zic ăștia că ești poponar. Ce dreacu, mă Celane, bărbat ești ori femeie?

- Ce zici? Nu aud nimic.

- Vino aici la masa asta.

- Aici?

- Da, mă! Stai aici jos. Aoileu, zici că-s cu bunicu' la bal!

- Unde te duci?

- La bar. Tu stai cuminte la masă. Vin repede.

- Vin cu tine.

- Stai, mă Celane, ce dreacu! Mă apuci și de mână? Vin repede. Pierdem masa dacă vii și tu.

- Ce zici?

Pfff, mii de draci mi-a făcut, dar îl cred și mă calmez iute. N-am ce face. Trebuie să-l scot mai des în lume. Se uita în jurul lui mirat, cu ochii cât cepele. Nu știu ce era în mintea lui, dar sigur nu avea vreo coerență sau certitudine că ceea ce vede îi este pe plac. E-he, fericirea vine mai greu. Așa e la început. Mă încurajam singur, ce era să fac? Vorbisem, mai după-amiază, cu două fete din același an cu noi, dar de la matematică, să vină la disco. Erau și ele acolo. Nu aveam decât să le fac semn cu mâna. Dar să iau întâi ceva de băut. Bere. Bun, două beri și fuguța la masă. În drum le-am făcut un semn destul de larg fetelor. Când am ajuns la Celan le-am prezentat.

- Celane, uite pe cine am întâlnit! Sunt fetele pe care le-am întâlnit azi pe când ne cazam. Le recunoști?

Se ridică timid, zâmbește prostește dând din cap că da, întinde mâna și se prezintă:

- Celan! Încântat!

Ema, fata brunetă pe care o plăcea Celan, începe și râde copilărește.

- Ema! Tot Ema și la fel de încântată! Am mai făcut cunoștință azi. Ai uitat?

S-a făcut roșu până în vârful unghiilor.

- Ah, nu, nu am uitat! Desigur că nu am uitat, dar muzica aceasta m-a surghiunit într-atât de tare că m-am zăpăcit. Mii de scuze, Ema!

- Nu este absolut nicio problemă, dragă Celan. Chiar ăsta este numele tău? Celan, ca pe marele Paul Celan?

- De fapt, numele meu este Paul. Celan îmi spun prietenii și așa mi-a rămas numele. Uit frecvent să-mi spun numele adevărat.

Ema, foarte curioasă și atrasă de Celan, îl ascultă cu mare atenție și-l întreabă fel de fel.

- Dar ai vreo legătură cu Paul Celan?

- Doar aceea că scriu și eu poezii, dar nu am aceleași aptitudini de traducător sau eseist.

- Nu vreți să dansăm? intervin că deja mă plictiseam în discuția lor și bănuiam că s-ar fi întins deja un covor roșu cu literatură, poezie, bla, bla, bla.

- Nu prea știu să dansez, Ema.

- Celan, dar nici eu.

Și amândoi se puse pe un râs aproape isteric. Ce-or fi găsit amuzant? Doi ciudați. Hm!

- Băi, față lungă, de când te-ai apucat de toceală?

Evident că soră-mea și-a vârât capul să-mi taie elanul și cheful și...

- Dispari, drace! Ce cauți? Sunt pe-afară. Ia vezi, mă găsești la o mie de kilometri?

- Tâmpitule, vino la masă! Te cheamă mama.

Na, taman acum mă las când mă încălzisem și io. Masă îmi trebuie? Hă? Lasă, mă, că bag repede potol și mă întorc la scris.

Anne Carson sau dreptul poeziei de a fi imposibilă

Dar și despre un proiect abandonat cu trei poeme cât trei romane, o grădină cu pruni și o întâlnire literară neașteptată

Am descoperit-o pe Anne Carson la începutul anului 2023, într-o perioadă în care începusem o cercetare pe internet, mă pregăteam să comit unul dintre cele mai extravagante (ziceam eu) experimente literare ale vieții mele: o trilogie alcătuită din trei poeme în proză, fiecare de dimensiunea unui roman; Nașterea, grădina cu pruni și moartea. O viață întreagă, de la primul țipăt al copilului născut într-o căruță până la ultima tăcere a omului.

Îmi propusesem și deja scrisesem vreo 60 de pagini cu fraze lungi, foarte lungi, de-a dreptul monstruoase uneori, în care singurul semn de punctuație era punctul de la sfârșitul frazei. Fraza avea obligația să curgă asemenea unui râu care își inventează albia pe măsură ce înaintează, să treacă prin amintiri, întâmplări, imagini și halucinații fără să se oprească la fiecare răscruce pentru a cere voie gramaticii.

Nu știu de ce, dar pentru prima dată am simțit nevoia ca cineva să-mi valideze acest demers, așa că i-am trimis un fragment lui Nicolae Manolescu (R.I.P.), al cărui răspuns tăios, primit la... Poșta redacție 😂😂😂 , m-a dezumflat. Acum nu știu dacă domnia sa nu a înțeles despre ce e vorba, mai ales că textul însoțitor a fost cam laconic, ori mai degrabă fragmentul trimis era greu digerabil și neinteligibil și mi-am spus, cu descurajarea omului care tocmai și-a văzut prăbușindu-se o construcție înainte de a-i termina fundația: dacă nici Nicolae Manolescu nu înțelege ce vreau să fac, cine să mai înțeleagă? Așa că am abandonat proiectul.

În schimb, fără să bănuiesc unde avea să mă ducă noua aventură, am început să construiesc o carte intitulată „*Tulburarea nimicului*”.

Anne Carson rămăsese însă undeva în apropiere.

Nu ca un model pe care să-l imit, ci ca dovada vie că literatura poate avea curajul să fie altfel.

O scriitoare care le-a dat monștrilor dreptul să se îndrăgostească

Acum după ce a luat premiul Nobel știm cu toții că Anne Carson este o poetă canadiană, eseistă, traducătoare și cercetătoare a literaturii grecești antice. Dar enumerarea aceasta spune despre ea cam tot atât cât ar spune despre un inorog faptul că este un mamifer cu un corn în frunte.

Opera ei refuză clasificările cuminți.

Scrie o poezie care seamănă cu proza, proză care se comportă ca un eseu, eseuri care se transformă în poeme și texte dramatice în care personajele antice descoperă, cu oarecare nedumerire, că au ajuns în contemporaneitate.

În *Autobiography of Red*, publicată în 1998, Carson pornește de la povestea lui Geryon, monstrul roșu și înaripat din mitologia greacă, ucis de Heracles. Numai că Geryon nu mai este monstrul mitologic al cărui destin este să fie învins de un erou. Devine un adolescent sensibil, vulnerabil, îndrăgostit de Heracles, care, la rândul lui, a coborât din mitologie și s-a transformat într-un tânăr contemporan. Ei, asta mi se pare extraordinar! Chiar este extraordinar! Ce poți să spui despre omul care a luat un monstru din Antichitate, și l-a adus în lumea noastră și l-a lăsat să sufere din dragoste, da fără să-i ia aripile? Chiar vreau un răspuns de la voi. Eu mi l-am dat dar nu-l fac public pentru ca să nu mă învinuiți de blasfemie. În felul ăsta Anne Carson face un lucru pe care literatura îl încearcă de secole, dar pe care puțini scriitori reușesc să-l ducă atât de departe: schimbă regulile realității fără să distrugă adevărul sentimentelor și asta îmi place de mor.

Geryon poate fi monstru, poate avea aripi, poate fi roșu și poate iubi cu aceeași disperare cu care iubește orice adolescent. Fantasticul nu mai este o abatere de la normalitate. Devine normalitatea însăși. Și poate tocmai această libertate m-a atras atât de mult la Anne Carson.

Năstrușniciile unei inteligențe poetice

Anne Carson nu experimentează de dragul de a experimenta și nu experimentează doar cu personajele. Experimentează cu însăși existența cuprinsă în fiecare text al ei.

În *Short Talks*, conferința academică este redusă la dimensiunile unei iluminări poetice. Sunt texte scurte, uneori bizare, în care erudiția pare să se fi întâlnit cu un copil pus pe șotii.

În *The Beauty of the Husband*, povestea unei căsnicii și a destrămării ei este spusă prin douăzeci și nouă de tangouri. Dragostea devine dans, iar trădarea, o schimbare de ritm.

În *Nox*, carte dedicată fratelui său dispărut, Anne Carson construiește un obiect literar neobișnuit, în care poemul, fotografia, documentul și traducerea participă la același ritual al memoriei. Cartea se desfășoară asemenea unui acordeon, ca și cum durerea ar avea nevoie de mai mult spațiu decât îi poate oferi o pagină obișnuită.

În *Antigonick*, Antigona lui Sofocle traversează timpul și se întâlnește cu ecouri ale gândirii moderne. Tragedia antică nu mai aparține exclusiv Antichității, ci devine contemporana noastră.

Iar în *Float*, Carson merge și mai departe: oferă cititorului douăzeci și două de fascicule separate, adunate într-o cutie, care pot fi citite în ordini diferite.

Autorul renunță astfel la una dintre cele mai vechi autorități ale sale: aceea de a hotărî de unde trebuie să înceapă cititorul.

O asemenea literatură poate părea, la prima vedere, o colecție de excentricități.

Dar în spatele lor se află o cunoaștere profundă a culturii clasice, o inteligență artistică remarcabilă și, mai ales, o înțelegere a faptului că forma unei opere trebuie să se nască din necesitatea ei interioară.

Nu orice experiment este literatură valoroasă.

Dar nici literatura valoroasă nu este obligată să respecte formele consacrate.

Și aici, cred eu, Anne Carson ne oferă una dintre cele mai frumoase lecții despre libertatea creației.

Din mitologia greacă într-o grădină cu pruni

Nu pretind că poezia mea și poezia lui Anne Carson sunt identice și nici că ar aparține aceleiași familii estetice. Ar fi o afirmație exagerată. Dar există o înrudire de atitudine față de realitate și față de libertatea imaginației.

Anne Carson pornește adesea dinspre mitologie, filologie, filosofie și istorie, pentru a ajunge în lumea contemporană. Eu pornesc, de regulă, dinspre lumea imediată, dinspre obiectele și întâmplările obișnuite, pe care le împing treptat într-un teritoriu al imposibilului.

Ea poate transforma un monstru antic într-un adolescent îndrăgostit. Eu pot lăsa un vapor să-mi traverseze dormitorul în fiecare noapte, în vreme ce valurile îi lovesc liniștite patul.

La Anne Carson, mitologia coboară printre oameni. În poezia mea, obiectele obișnuite încearcă uneori să evadeze din realitate.

Și, dacă mă gândesc la trilogia abandonată, îmi dau seama că grădina mea cu pruni ar fi putut deveni un teritoriu mitologic în felul ei. Nu aveam nevoie de zei greci, de monștri antici sau de eroi înarmați. Aveam pruni. Iar într-o grădină cu pruni se pot întâmpla lucruri cel puțin la fel de neverosimile ca în Olimp, cu condiția ca autorul să aibă curajul să le lase să se întâmple. Un prun poate deveni martorul unei crime care nu s-a petrecut încă. O prună poate cădea într-o zi care a fost anulată din calendar. Moartea poate intra în grădină și poate constata, cu o anumită jenă, că a greșit adresa.

Acestea sunt doar posibilități ale imaginației, nu întâmplări pe care le revendic din manuscrisul abandonat. Dar ele exprimă ceva din libertatea pe care o căutam.

Și poate că aici se află apropierea mea cea mai profundă de Anne Carson: în convingerea că literatura nu trebuie să explice imposibilul înainte de a-i permite să existe.

Un critic, un experiment și o descurajare

M-am întrebat uneori dacă n-am renunțat prea ușor la trilogia aceea. Probabil că da.

Privind acum lucrurile de la distanța a câtorva ani, îmi dau seama că așteptam de la Nicolae Manolescu ceva ce cred că niciun critic literar nu ar putea oferi cu adevărat: garanția că un experiment artistic va reuși.

Criticul poate analiza, poate înțelege, poate respinge, poate greși. Dar nu poate hotărî, în locul autorului, dacă o formă literară merită să existe. Și, mai ales, nu poate anticipa întotdeauna unde va duce un experiment.

Nici nu știu dacă cele trei poeme cât trei romane ar fi devenit o operă valoroasă. Poate că frazele mele interminabile ar fi sfârșit prin a obosi cititorul. Poate că absența punctuației ar fi creat un ritm nou. Poate că experimentul ar fi eșuat spectaculos.

Dar astăzi înțeleg că eșecul ar fi trebuit să fie al meu, nu unul anticipat din teama că altcineva nu mă

va înțelege. Aici Anne Carson mi se pare exemplară. Mai ales nu pentru că fiecare experiment al ei ar fi incontestabil, ci pentru că nu pare dispusă să renunțe la o idee numai fiindcă aceasta nu încape în formele literare existente.

O carte poate fi o cutie. Un poem poate fi un roman. Un eseu poate dansa tango. Iar un monstru poate plânge din dragoste. Formidabil!

De ce n-ar putea exista, atunci, și un poem în proză de dimensiunea unui roman, scris într-o singură respirație care se încheie abia după câteva sute de pagini?

Întrebarea rămâne deschisă.

Anne Carson și aventura numită *Tulburarea nimicului*

În locul trilogiei despre naștere, grădina cu pruni și moarte a apărut, treptat, *Tulburarea nimicului*. Nu pot spune că Anne Carson mi-a inspirat această carte în sensul direct al cuvântului. Ar fi nedrept atât față de ea, cât și față de propria mea experiență literară.

Dar lectura ei mi-a confirmat că absurdul, fantasticul, ironia și experimentul formal pot conviețui cu emoția autentică. Că o imagine imposibilă poate exprima uneori mai mult adevăr decât o descriere realistă. Că umorul nu este incompatibil cu tragicul. Și că o carte nu trebuie să fie solemnă pentru a spune lucruri grave.

În *Tulburarea nimicului* am încercat să construiesc o lume în care obiectele își pierd întrebuințarea obișnuită, întâmplările se eliberează de cauzalitate, iar viața și moartea pot ajunge să se privească una pe alta cu o nedumerire aproape copilărească.

Nu știu dacă am reușit în toate poemele. Aici mi-ar fi prins bine un redactor de carte profesionist. Așa cum nici nu cred că autorul este cel mai potrivit judecător al propriei sale opere. Dar știu că am scris această carte cu libertatea pe care o căutam atunci când îmi imaginam cele trei poeme cât trei romane.

Poate că n-am abandonat, în fond, experimentul. Poate că i-am schimbat doar forma.

O întâlnire care capătă un sens nou

La 8 octombrie 2026, Anne Carson a primit Premiul Nobel pentru Literatură.

M-am bucurat nespus când am aflat vestea, dar bucuria mea avea și o explicație personală. O descoperisem în 2023, înainte ca această consacrare să-i aducă numele în centrul atenției mondiale, și continuam să-i caut textele tocmai pentru că mă fascinau libertatea, inteligența și năstrușnicia lor.

Premiul Nobel nu face ca un poem să devină mai bun decât era cu o zi înainte. Dar atrage atenția lumii asupra unei opere care a avut curajul să nu semene cu celelalte. Iar Anne Carson este, fără îndoială, un asemenea scriitor.

Îmi place să cred că, undeva în literatura lumii, Geryon, adolescentul roșu și înaripat, a aflat vestea și a zâmbit. Poate că și-a desfăcut aripile. Poate că s-a gândit la Heracles. Poate că n-a făcut nimic. Monștrii îndrăgostiți au și ei dreptul la discreție.

Cât despre mine, mă gândesc uneori la copilul născut într-o căruță, la câmpia copilăriei, la satul meu și la grădina cu pruni în care ar fi trebuit să se petreacă atâtea întâmplări fantastice. Așa cum mă gândesc și la cel de-al treilea poem, acela despre moarte.

Cele trei poeme n-au mai fost scrise. Dar nu sunt sigur că au dispărut. Poate că se ascund undeva printre paginile *Tulburării nimicului*, sub alte nume și în alte înfățișări.

Poate că așa se întâmplă cu proiectele literare abandonate: nu mor, ci își schimbă domiciliul.

Și poate că, într-o bună zi, voi descoperi în grădina cu pruni căruța în care m-am născut, venită să mă plimbe prin sat apoi să măducă să mă odihnesc la umbra unei cruci de lemn sau poate în căruță se va naște un poem, în timp ce moartea, venită la mine, se va împiedica de un inorog și va cădea într-o găleată cu prune.

Nu știu.

Dar sunt aproape sigur că Anne Carson n-ar considera întâmplarea cu totul imposibilă.

Petre Ioan Crețu

TEXTE MICROSCOPICE - noiembrie 2026

Don Quijote din Berceni

Dragi colocatari, îndrăznesc să întrerup această minunată ședință cu rugămintea să ne adunăm mâine dimineață să facem curățenie în jurul blocului. Știu că e duminică și mulți ați vrea să mergeți la biserică dar nu puteți, știu că alții așteptați în zadar să vă viziteze copiii și că mulți suferiți de boli care vă afectează la momentul oportun coloana și genunchii, dar hai să ne mobilizăm să adunăm gunoaiele. Sunt gunoaiele noastre și e păcat să le lăsăm afară, în ploaie. Ne vedem la opt, da? Nu? Atunci, la nouă?

**

E cineva acasă?

Nelu e un hoț începător. Pentru prima lui spargere și s-a pregătit temeinic: tricou negru, pantaloni negri, chiloți negri, șosete negre. Și mască. Are scule împrumutate cu care încearcă de zece minute să deschidă ușa de la intrarea vilei. Nu merge. Înjură de mamă și încearcă din nou, fără succes. Se roagă puțin pentru iertarea păcatelor după care mai încearcă o dată. Nimic. Strada e scufundată în beznă, nici țipenie, n-are cine să-l ajute. În disperare de cauză, bate ușor în ușă și îndrăznește: E cineva acasă?

**

Cap luminat

În 1488, Bartolomeu Dias a fost primul european care a navigat în jurul celui mai sudic punct al Africii, pe care l-a numit „Capul Furtunilor", din cauza vremii mizerabile și a valurilor uriașe. După câțiva ani, regele John al II-lea l-a redenumit „Capul Bunei Speranțe", cu încrederea că va deschide calea spre bogățiile Indiei. Farul a fost construit sus, pe o stâncă. Numai că norii îl înfășurau în ceață, așa că l-au mutat, cu mari sacrificii, la nivelului mării. S-a dovedit însă că speranța luminează cel mai bine.

**

Viitorul sună-n mine

și în fabrici și uzine. Horațiu Bălănel a fost miner toată viața. La început a împins vagoneta așa încât să avanseze fără zgomot, fără poticniri. Cu timpul a ajuns șef de tură. A ales tura de noapte, de parcă mai contează ziua sau noaptea. Povestitor înnăscut, Horațiu a reușit să-i vrăjească pe toți cu frumusețea cuvintelor lui lente, apăsate, melodioase. Azi la pauza de masă, le-a spus ortacilor cum niște roboți deștepți și puternici vor înlocui oamenii și minerii vor rămâne pe dinafară. Ceea ce, de fapt, nu e rău.

**

Gustul copilăriei

Marmeladă. Pe pâine neagră cu unt, dacă aveam unt, sau pe pâine neagră pur și simplu. Un calup de marmeladă se vindea la kilogram, cântărit și învelit în hârtie cerată. Luam de la alimentara de lângă intersecție, peste drum de chioșcul cu pâine, în diagonală față de biserică. Tot ce aveam nevoie se afla în acea intersecție. Săptămâna trecută am trecut pe acolo, după o scurtă oprire la cimitir. Biserica e neschimbată, chioșcul de pâine a dispărut, iar alimentara e acum Magazin Mixt. Am întrebat și nu au marmeladă.

**

Cu cele mai bune intenții

Mi-a ieșit opt la mate, șoptește Mirel, palid, un pic transpirat, rezemat de ușa de la bucătărie, gata să iasă în caz de nevoie. Părinții se uită unul la altul, surprinși, dezamăgiți, supărați. Opt? La voi la școală zece nu se dă? Liniștea se așterne peste masă, farfurii, tacâmuri, pahare. Îți dai seama că ți-ai stricat media generală, că n-o să intri la un liceu bun, că o să ajungi pe drumuri, vânzător la Penny sau Lidl? Îmi dau seama, zice Mirel cu vocea gâtuită, capul în pământ, mâinile la spate. Îmi dau seama.

**

Uneltire

Bună, Geta, cum te mai simți? Geta răspunde ca din groapă, cu o voce hârjâită. Cum dracu să mă simt, azi noapte am zis că mor. De unde dracu oi fi luat căcatul ăsta de gripă? Silvia îndrăznește. Auzi, poate ar fi bine să duc eu tortul la petrecere, la Mihai. Geta își suflă nasul și obiectează. E nasol să apari la logodna fostului, iese cu scandal. Da, dar tu ești virusată și ea e gravidă, că altfel n-o lua. Geta acceptă cu greu. Bine, le spun că-l duci tu. Silvia zâmbește. Mai bine nu le spune, să fie o surpriză.

**

Foietaj

Atunci era pe terasa Cazinoului, singură, învăluită în lumina gălbuie a înserării. Îl privea pe ascuns, stânjenită de emoția despărțirii. Briza îi pieptăna părul lung, vălurit, în vreme ce pescărușii schimbau mesaje de neînțeles pentru noi, muritorii. Au trecut anii. Acum e pe terasa Cazinoului, singură, învăluită în lumina gălbuie a înserării. Îl privește pe ascuns, stânjenită de emoția revederii. Briza îi piaptănă părul lung, vălurit, în vreme ce pescărușii schimbă mesaje de neînțeles pentru noi, muritorii.

Marius Stan

Chicago, noiembrie 2026

Adrian BUCURESCU

Povestea lui Naș Leu.

Amintiri din satul arhaic

De câte ori recitesc capodopera lui Mihail Sadoveanu, ”*Hanul Ancuței*”, îmi vine în minte un consătean, contemporan al copilăriei mele, pe care mi-l închipui petrecând printre oaspeții acelui han vestit. I se zicea Moș Roade-Oală, întrucât îi plăcea să bea vinul din oală, pe care începea s-o roadă după ce bea de stingea. De altminteri, ca dovadă a neuitării, i-am dedicat o poezie în volumul de ”*Zgubilitice*”.

Așijderea, îmi amintesc și de altții din satul meu natal și întâmplări legate de ei.

De pildă, preotului Alexandru Dumitrescu i se spunea Popa Pastramă, fiindcă, în tinerețe, încingea nişte chefuri monstruoase cu musafirii săi, pupându-se cu lăutarii pe gură şi cântând uneori la instrumentele acestora, în fumul berbecilor la proţap şi al oilor de pe grătar. Preotul avea o mulţime de fini în sat, printre care şi un flăcău foarte harnic dar cam încet la minte. Aşadar, vorbeşte seara popa cu finul să vină a doua zi să-i dreagă nu ştiu ce prin curte. Zis şi făcut. Vine finul cam de dimineaţă. Părintele Pastramă chefuise până la cântatul cocoşilor şi dormea dus. Strigă finul la poartă, din casă nicio mişcare. Ce să facă? Deschide poarta, ca să intre şi să bată în geam, să-l audă naşul. Intră dacă poţi, căci popa avea un ditamai dulăul, pe nume Leu, slobod prin curte, care s-a repezit la fin, să-l rupă, nu alta. Flăcăul, înspăimântat, închide iute poarta, mai strigă ce mai strigă, şi, dacă vede că nu iese nimeni din casă, pleacă la treburile lui. Pe la prânz, se întâlneşte cu naşul său pe uliţă. „Bine, măi, fine, cum ne-a fost vorba aseară? N-ai zis că vii să mă ajuţi?” „Sărut mâna, părinte, nu m-a lăsat naş Leu să intru. Aşa că m-am întors acasă.” „Cine nu te-a lăsat, mă? Care naş Leu?” „Păi, câinele matale”. Şi nimerindu-se prin preajmă mai mulţi săteni, au fost martori la acele vorbe şi au râs de s-au prăpădit de respectul pe care finul i-l arăta dulăului popii. Şi, uite-aşa, întâi i s-a zis flăcăului Naş Leu, apoi doar Leu, iar când a îmbătrânit, toată lumea îl ştia de Moş Leu. Şi, fiindcă cei din Sărăţeni aveau obiceiul să le înflorească, se zvonea că, după ce închisese poarta, finul încercase să-l înduplece pe dulău – „Lasă-mă, naş Leule, să intru, că am treabă la naş-părintele!” – dar asta nu prea îmi vine s-o mai cred.

*

Colţoşii de stepă... Colţoşii de Bărăgan sunt ca buruiana aia de-i zice colţii-babei. Sau ca dracila, ciulinii, scaieţii, corneţii, laurul, costreiul... Colţii-babei stau nemişcaţi. Dacă i-ai călcat, îţi străpung tălpile, oricât ar fi ele de tăbăcite de praf sau de nămol. Te scrijelesc. Ca şi celelalte buruieni ţepoase. Dacă le-ai atins, te seacă la inimă. Cam aşa e şi cu colţoşii de Bărăgan. E de ajuns să-i atingi cu vreo vorbă, să-i calci niţel pe coadă, sau, chiar dacă n-ai avut această intenţie, să se simtă ei atinşi. Ţi-ai aprins paie în cap. Mai ales de muieri e musai să te fereşti. Dacă mai sunt şi babe, poţi să-ţi iei câmpii. Chestia cu vorba dulce mult aduce nu prea ţine pe-aici. Nu se mai poate drege nimic. De multe ori, nu se mai ştie de unde au încolţit ţepii izvoditori de alţi nenumăraţi ţepi. Să te ferească Dumnezeu să pici la mijloc! Adică, să ajungi ciuca bătăilor! Dacă eşti fată mare, rişti să nu te mai măriţi niciodată şi să te strige băieţii în seara de *Lăsata Secului*, la *Dihorniță*. Tot aşa, dacă eşti flăcău şi te-ai făcut numai o dată de râs, se poate să nu te mai însori. Poate doar în alt sat, mai depărtat, cam pe unde şi-a dus mutul iapa şi surdul roata ori pe unde şi-a dus dracul opincile şi şi-a înţărcat copiii. E primejdios să dai o dată cu bâta-n baltă, cu oiştea-n gard. Îţi ies vorbe că vinzi piei de cloşcă sau blănuri de cărăbuş şi cumperi căpestre de purici, potcoave de fluturi sau te miri ce alte asemenea mărfuri, la fel de rare şi de soi. Cică pieptăni ouă, croşetezi smântână, tunzi broaşte, tai frunză la câini, duci păianjenii la păscut, ciufuleşti bărzoiul, dresezi coropişniţe... Dacă ai stâlcit vreun cuvânt, ăla eşti! Adică, e posibil ca tu şi tot neamul tău, ce se va mai prăsi în satul cu pricina, aşa să se numească, după acel cuvânt pocit, până ce se va muta pe meleaguri mai miloase ori se va stinge. Tot aşa, te poţi lipi de o poreclă, dacă eşti puturos, jegos, urduros, slinos, beţiv, curvar, fudul, pizmaş, lacom, zgârcit, hoţ... Dar ce te faci, dacă n-ai voce sau eşti peltic, dacă ai buză de iepure, dacă eşti şchiop, ciung, cârn, chior, saşiu, ciacâr, cocoşat, mut, surd, spân, plin de negi, ciupit de vărsat, pistruiat, prea negricios, prea roşu, prea spelb, prea slab, prea gras, prea înalt, prea scund, dacă ai nasul sau urechile prea mari ori prea mici? Desigur, nu eşti vinovat pentru aceste pozne ale firii, dar tot te alegi cu o poreclă.

Și totuși... Stau și mă gândesc uneori că, prin asemenea purtări, satul de odinioară era în căutarea perfecțiunii!

La prima vedere

Am un bun prieten care lucrează pentru o companie de asigurări. Birourile acestei companii sunt în centrul orașului. Din cauza traficului dificil, preferă să meargă în fiecare dimineață la serviciu cu metroul. Zilele trecute ne-am întâlnit la o bere și mi-a povestit următoarea întâmplare.

- De câteva săptămâni, la ieșirea din metrou, în centru, este un cerșetor care are un mod ciudat de a se poziționa. Pune brațul stâng încrucișat pe piept sub brațul drept, iar brațul drept îl ține întins spre lumea care trece. Altfel spus - mâna stângă susține mâna dreaptă. E bătrânel, slăbuț și stă tot timpul în picioare. Nu zice mai nimic, privește pe fiecare și așteaptă ca lumea să fie milostivă cu el. Azi așa, mâine așa, cum nu umblu cu bani la mine, ci plătesc folosind cardul, m-am gândit să-i dau ceva de mâncare. În geantă am întotdeauna un fruct, biscuiți sau ciocolată. Ieri aveam un măr. Mare, frumos, roșu, m-am gândit că îi va face plăcere. Bucuros în sinea mea, m-am apropiat să i-l dau. Numai că, imediat m-a refuzat. Am văzut negru în fața ochilor. Într-o fracțiune de secundă m-am gândit că ar fi preferat bani. De ce? Ca să-și cumpere ceva de băut, sau, și mai rău – droguri? Deci, mâncare nu voia, ci bani. M-am supărat și tocmai mă pregăteam să plec, când l-am auzit spunând: „Scuzați-mă! Nu am dinți!” Abia atunci m-am luminat.

Azi i-am adus o banană. A primit-o zâmbind. D-aia zic, ne grăbim să judecăm la prima vedere dar nu știm necazurile și ce se află cu adevărat în sufletul fiecăruia!

Leonard I. VOICU
Montreal, Canada

HELIS

REDACTOR ȘEF - Gheorghe DOBRE

Tiparul executat la **S.C. ARTPRINT“ S.R.L.**
Slobozia – Ialomița; Cod. 8400, str. Ianache, Lot 3
Tel.: 0243 234480; 0726 238 455, **E-MAIL:** artprintsrl@yahoo.com

Revista poate fi procurată de la sediul redacției și de la Biblioteca Municipală Urziceni

ADMINISTRAȚIA

E-mail:
gigizap2002@yahoo.com
SLOBOZIA,
Str. Matei Basarab, Nr.26
Centrul Cultural „Ionel Perlea” Et.1
CONT: RO88CECEIL0143RON0091587
Suc. CEC Slobozia

Parteneri: *Muzeul Județean Ialomița, Biblioteca Județeană Ialomița „Ștefan Bănulescu”, Muzeul Național al Agriculturii, Centrul Cultural UNESCO „Ionel Perlea”, Centrul Creației Populare Ialomița, Consiliul Județean Ialomița.*

Revista poate fi citită pe internet la adresa: **www.revistahelis.ro**

Sponsori: CONMET Slobozia, CONCIVIC SLOBOZIA, PUCHI ELECTRO Slobozia, ANONIM Urziceni

REDACȚIA

Redactor șef adjunct - Titi DAMIAN
PROZĂ - Florentina Loredana DALIAN, F.M. CIOCEA
POEZIE - Șerban CODRIN, P.I. CREȚU
FILOZOFIE - Alexandru BULANDRA, dr. Grigore SPERMEZAN
ISTORIE, ARHEOLOGIE - Dr. Florin VLAD, Vitalie BUZU
ARTĂ - Ana-Amelia DINCĂ
MUZICĂ - Nicolae ROTARU
ETNOGRAFIE, TRADIȚII POPULARE - dr. Cristi OBREJAN
EVENIMENT CULTURAL - Nicolae TACHE, Doina ROȘCA, Mihaela RACOVIȚEANU
INTERVIU, REPORTAJ, ESEU - Vasile IORDACHE
TEHNOREDACTARE: www.tipografieialomita.ro